

VENSTRE KOMMER TIL AT RYKKE SIG

OG 23 ANDRE ARTIKLER
FRA RÆSON

RÆSON

”VENSTRE KOMMER TIL AT RYKKE SIG”

OG 23 ANDRE ARTIKLER
FRA RÆSON

RÆSON MEDIER
8. januar, 2014

Redigeret af Kristian Basballe, Sarah Borger, Lukas A. Lausen, Troels Boldt Rømer
og Clement Kjersgaard (udgiver)

Indhold:

Kristian Thulesen Dahl: Venstre kommer til at rykke sig.....	3
Henrik Dahl: Venstrefløjen er en ødemark	9
David Trads: Derfor kan Thorning stadig vinde	18
Rasmus Willig: Konkurrence-soldat: Det galvaniserede menneske	22
Jørn-Henrik Petersen: Den indre krig i velfærdsstaten	30
Henrik Dahl: I den herskende klasses stat	38
Søren Villemoes: Dette er et jordskred mod midten	45
Kasper Fogh: De gamle partier har ikke begrebet, hvor mange vælgere, der føler sig afkoblet fra dem	48
Christopher Arzrouni: Partiets top indser, at Løkke er Venstres eneste mulige statsministerkandidat p.t.	51
Paula Larrain: V betaler prisen for mange års topstyring	53
OPINION: Blå Bjarne og Røde Lars. Derfor er bilagsrod det mindste af Løkkes problemer	57
Rune Stubager: Hvad blå blok kan vente sig efter envalgsejr	61
Valgforsker Jonas Hedegaard: Nu er DF et bredt folkeparti	65
Anders Krab Johansen: Hvis jeg var hovedbestyrelsesmedlem, så ville jeg tvinge Lars Løkke til at lægge alt frem	68
Michael Ziegler om udlændingepolitikken: K kommer bestemt aldrig derud, hvor DF er	71
Amalie Lyhne: Regeringens resultater er embedsmændenes fortjeneste	76
Søren Pind: Du vil se os være et borgerligt svar på Olof Palme. En stemme for det, vi mener, er rigtigt	80
Rasmus Jarlov: 6 ting den næste borgerlige regering skal gøre bedre end VK i 00erne	89
Morten Østergaard: Danmarks skolepolitik er slået fejl	91
Fra skolelockout til DONG-salg: Demokratiets paradoks	96
Jens Rohde om flygtningepolitikken: Jeg tænker over, om vi var med til at skabe et monster	99
Kristian Jensen: Jeg vil være statsminister	105
Pernille Skipper: Et forbud mod nødløgne er ikke nok. Folketinget må styrkes	110
Hans Engell: Derfor tror jeg, at Danmark får en vo-regering	114

MARTS 2014. ”Derfor er spørgsmålet, om Venstre vil rykke sig på nulvækst før eller efter et valg. Men at de kommer til det, det mener jeg er uomtvisteligt.”

KRISTIAN THULESEN DAHL: VENSTRE KOMMER TIL AT RYKKE SIG

Interview af Kristian Basballe og Gustav Nedergaard

RÆSON: Hvad er Danmarks to største udfordringer de næste fem år?

Thulesen Dahl: To ting er meget afgørende. Den ene relaterer sig til hele spørgsmålet om, hvordan indvandringen til Danmark kan blive til en positiv indvandring, der kan bidrage til, at Danmarks økonomiske udfordringer faktisk løses. Vi taler tit om indvandring i forhold til de problemer, det giver med manglende integration og værdimæssige konflikter, men indvandringen er jo også en diskussion om, hvordan vores økonomi udvikler sig. Her tænker jeg både på indvandring generelt og i forhold til EU, altså østeuropæisk indvandring til Danmark. Det andet område er virksomhedernes omkostningsniveau, specifikt på energisiden, fordi vi i Danmark i nogle år har kørt en energipolitik, hvor vi målrettet har gjort det dyrere for danske virksomheder og danske forbrugere end vores nabolande. Det har været en bevidst politik fra flertallets side i forhold til en såkaldt grøn udvikling, men det har også nogle omkostningsperspektiver, der gør det sværere at drive virksomhed i Danmark.

RÆSON: Du har sagt, at du vil opsige energiforliget, og du har fremhævet Venstre som dem, du skal have til at opsige det her forlig sammen med dig. Det er vigtigt for jeres fremtidige samarbejde, fordi, går jeg ud fra, at du også mener, at man efter et folketingsvalg vil kunne se et meget tæt samarbejde mellem Dansk Folkeparti og Venstre?

Thulesen Dahl: Jeg går jo altid med en artikel fra 2009 med Villy Søvndal, der jubler over, at SF ser ud til at blive næststørst i Folketinget. Du siger, hvad det ser ud til efter et valg ... Der er lang tid til.

RÆSON: Men hvordan er jeres forhold til V og Løkke?

Thulesen Dahl: Det er glimrende på den måde, at vi jo igennem mange år har opbygget et forhold til folkene i V, der gør, at vi kan være meget direkte over for hinanden. Hvis vi synes, der er et problem på et område, så kan vi sætte os omkring bordet og diskutere lige ud af posen. Det er mit indtryk.

RÆSON: Hvad kunne det være for nogle områder, der var et problem på?

Thulesen Dahl: Du kan tænke på realvækst i den offentlige sektor, hvor vi selvfølgelig ser forskelligt på tingene.

RÆSON: Men det er meget fluffy, ikke? Realvækst i den offentlige sektor? Hvis man skal sætte sig omkring bordet og løse det, så bliver det en diskussion af procenter. Men hvad for nogle konkrete ting er det, hvor I fx siger, at her er vi nødt til at skære eller ikke at skære, hvor V siger det omvendte? Er der nogle områder, hvor I er uenige om politikken?

Thulesen Dahl: Når jeg nævner lige præcis det [nulvækst, red.], så er det jo, fordi når vi i 2011 blev enige med Venstre om, at der skulle være en udvikling i den offentlige sektor frem til 2020, så var det med baggrund i, at når den demografiske udvikling, befolkningsændringerne, indtræffer, så skal der være penge til, at den offentlige sektor kan følge med på ældre- og sundhedsområdet. Så når Venstre efter valget i 2011 ændrer sin politik til at gå ind for nulvækst, så er der selvfølgelig en udfordring i at få enderne til at nå sammen. Vi står fast på det, vi blev enige med dem om i 2011, og de har så flyttet sig til noget andet. Da det havde baggrund i ældre- og sundhedsområdet, for at nævne nogle konkrete eksempler, så er det selvfølgelig en udfordring. For hvordan vil de så sikre, at der er tilpas mange ressourcer på de to områder, som er afgørende for os, når de nu ønsker en nulvækst i den offentlige sektor?

RÆSON: Så det svar, du har nu, på at løse den problematik, er, at man skal sætte sig ned og tale om det?

Thulesen Dahl: Nej, nej, det er bare, fordi du spurgte, hvordan vores forhold er til Venstre. Jeg glæder mig over, at det er meget direkte og åbent. Nej, vores måde at løse det på, det er, at Venstre finder ud af, at de skal komme væk fra deres nulvækst og tilbage til det, vi synes er en mere realistisk politik, hvor den samlede samfundsøkonomi forhåbentlig vokser mere 0,8 pct. om året. Det er sådan set vores håb og målsætning. Og det tror jeg, de fleste politikere og erhvervsfolk ønsker.

RÆSON: Det, du siger, det er, at løsningen er, at V bliver enige i det, som I siger? At de opgiver deres nulvækst?

Thulesen Dahl: Ja, og jeg synes også, der er tendenser i den retning, for når man går dem på klingen og siger 'Nå, men skal nulvækst gælde på sundhedsområdet?', så får man svaret 'Nej, det skal den ikke'. Skal nulvækst gælde på ældreområdet, når der kommer flere ældre, så er svaret 'Nej, det skal den nok heller ikke'. Skal det gælde for politiet, domstolene? Og når man på den måde tager det område efter område, så synes jeg efterhånden, at det tyder på, at så er det ikke lige der, nulvæksten skal gælde. Og så kan man bare sige, at det er noget af en minusvækst, der skal gælde på nogle af de andre områder for at få det til at hænge sammen.

RÆSON: Du tror ikke rigtig på, at de får lov til at føre den politik. Er det et krav, at det ikke kommer til at ske? Er det et krav fra jer til Venstre?

Thulesen Dahl: Hvis du vil hen på, om vi peger på Lars Løkke Rasmussen som statsminister, så er svaret, at det gør vi. Punktum. Vi kommer ikke til at stille politiske krav for at pege på Lars Løkke som statsminister, for det ville bare skabe tvivl om, hvad man får.

Vi siger fuldstændig enkelt og åbent, at vi ønsker et regeringsskifte ved næste valg, for vi mener, det vil gøre, at DF står i en mere indflydelsesrig position. Så skal der så føres en politik, og en Lars Løkke som statsminister vil også have behov for at finde

nogle alliancer, som giver ham et flertal, så han også kan operere som statsminister. Jeg tror ikke, at et Socialdemokrati, der måtte ende i opposition efter næste valg, hvis det måtte komme dertil, går ind for nulvækst. Og hvis vi heller ikke går ind for det, så er der stor sandsynlighed for, at der vil være et flertal i et Folketing efter et valg, som siger: 'Nulvækst, det går ikke.' Så kan vi godt presse en regering til ikke at føre nulvækstpolitik. Og Lars Løkke, han er snu, ham skal man ikke undervurdere. Det kan han også godt aflæse. Derfor er spørgsmålet, om Venstre vil rykke sig på nulvækst før eller efter et valg. Men at de kommer til det, det mener jeg er uomtvisteligt.

RÆSON: Du sagde før, at da Lars Løkke sad i regering og skulle være mere realistisk, mente han ikke nulvækst, så du mener, det er en fuldstændig urealistisk målsætning at ville have nulvækst i den offentlige sektor?

Thulesen Dahl: Man kan jo køre med nulvækst i den offentlige sektor i en kort periode – det valgte vi jo også, da vi lavede genopretningspakken. I tre år, der må kommunerne leve med, at de har den pose penge, de har, prissatsreguleret år for år, men det er det. Den gennemsnitlige vækst i den offentlige sektor omkring 00'erne var jo omkring 2 pct. Vi er kommet til at tale, som om 0,8 er sådan en meget stor gavebod til den offentlige sektor. Det er det jo ikke. Det er en begrænset vækst, men den skal være der.

RÆSON: Så du kan godt se en vækst i den offentlige sektor, der er større end 0,8 pct. fremadrettet?

Thulesen Dahl: Det havde vi i 00'erne. Men jeg synes, at vi må erkende, at finanskrisen har vist os, at vi skal have fokus på vores konkurrenceevne, vi skal have fokus på vores omkostningsniveau, og derfor er målet selvfølgelig, at du har en vækst i samfundsøkonomien, der er højere end realvæksten i den offentlige sektor.

RÆSON: Så det var et nej?

Thulesen Dahl: Det er bare for at sige, at vi ikke kommer med en økonomisk politik, der opererer med en højere vækst i den offentlige sektor end de 0,8 pct. Jeg siger bare, at i en historisk sammenhæng er de 0,8 faktisk også en meget beskedne vækst.

RÆSON: Men det, du så også siger, er, at hvis væksten i den generelle økonomi er til det, så er det ikke utænkeligt og ikke usandsynligt, at man så også har en offentlig sektor, der følger med?

Thulesen Dahl: Der er mit svar, at i og med at vi fuldstændig anerkender præmissen om, at vi skal have fokus på vores omkostningsniveau, så vi kan etablere tilpas mange arbejdspladser i Danmark, så mener jeg faktisk, at det at lægge sig på en realvækst i den offentlige sektor på 0,8 pct., det er i historisk sammenhæng ikke meget, men det er jo også realistisk i forhold til de udfordringer, vi står over for. At det er det, der skal til. Så vil jeg gerne efterlade det rum, der i øvrigt måtte være, til, at vi så i virkeligheden styrker vores konkurrenceevne.

RÆSON: Nu siger du før, at 0,8 pct. ikke er højt, men vi har en af de største offentlige sektorer i verden. Er det ikke god borgerlig politik, at den ikke skal vokse mere?

Thulesen Dahl: Nu er vi jo et parti, der ikke har baggrund i en bestemt ideologisk retning og placerer os selv som det ene eller det andet. Vi har jo den politiske pakke, som DF nu har, og så må folk placere os, hvor de vil. Det betyder, at når der er befolkningsændringer, og der er et større træk på sundhedsvæsenet, så kan vi jo vælge i Danmark, om vi siger, at det i højere grad skal klares af private, eller om vi siger, at vi skal have en offentlig sektor, der kan følge med. Vi vælger det sidste.

RÆSON: Forstår jeg, at du anfægter, at DF er et borgerligt parti?

Thulesen Dahl: Jeg siger egentlig, at du må kalde os, hvad du vil.

RÆSON: Du siger, det er et faktum, at I vil pege på Lars Løkke efter næste valg. Du siger nu, at det er det offentlige, der skal tage mange af opgaverne – det er ikke det private. Jeg tror, at Venstre vil sige, at der skal privatiseres på mange af kernevelfærdsområderne. Hvad siger du til nogle af de områder, som man kan forestille sig, at de vil smide på bordet? Kan man forestille sig private børnehaver i Danmark? Dyrere offentlig transport? Private skoler? Privathospitaler?

Thulesen Dahl: Jeg synes, vi skal holde grundlæggende fast i den samfundsindretning, vi har, hvor der er nogle opgaver, som hovedsageligt er offentlige – at det er vores fællesskab, der løser dem. Vi har udviklet et samfund, hvor du har nogle hovedklumper, der er offentlige, men hvor du sagtens har plads til, hvis nogle så gerne vil have det private. Du har jo i dag private skoler, børnehaver og hospitaler, men det anfægter ikke, at grundopgaven er offentlig.

RÆSON: Så kernevelfærd skal ikke privatiseres?

Thulesen Dahl: Præcis. Det er en god måde at gøre det på. Det var også derfor, vi i 00'erne jo ikke sagde ideologisk nej til, at der måtte være privathospitaler i Danmark, som venstrefløjen gjorde, men at det afgørende for os var, at der ikke var nogen tvivl om, at det offentlige sundhedsvæsen var krumtappen, og at der så var private alternativer, som i virkeligheden kunne gøre, at den offentlige sektor hele tiden så på, om man kunne gøre ting nemmere, billigere, smartere. Det var jo godt nok. Men det måtte ikke ske, ved at det var det private, der overtog rollen som hovedformidleren af den ydelse.

RÆSON: Men vil du kunne acceptere, at en større del af sundhedssektoren bliver privat?

Thulesen Dahl: Spørgsmålet er ikke, hvad jeg kan acceptere. Spørgsmålet er, hvad folk gør i den virkelige verden. Det er ikke et mål for mig, at vi får en større privat sektor, hvor jeg tror, det er et mål for fx Venstre, at man får det. Det er ikke et mål for os. Det er et mål for os, derimod, at det offentlige er krumtappen i løsningen af de kernevelfærdsopgaver, vi har. Det er et mål for os. Så jeg vil ikke forbyde det private, men jeg vil sikre, at det offentlige har de ressourcer, der skal til for, at man kan løse opgaven til borgernes tilfredsstillelse – så man ikke føler, at man nødvendigvis har brug for at gå til det private.

RÆSON: Så dermed siger du også, at majoriteten af kernevelfærd, offentlige

ydelser, offentlige services, de skal foregå i offentligt regi?

Thulesen Dahl: Ja, det mener jeg. Og det skal ske, ved at det offentlige løser opgaverne, så borgerne er glade og tilfredse med det. Hvis du tager skolen som eksempel, så mener jeg, at der er en klar fordel ved, at børnene i udgangspunktet går i en skole, hvor man opdager, hvem der ellers også er i det danske samfund, og at man lærer det der med mangfoldighed, og at man kan trives med andre. Den der med, at – og det er jo primært også folk, der har råd til det – sætter deres børn i privatskoler og ligesom skiller sig ud fra resten af 'flokken'.

Det synes jeg ikke er sundt for vores samfund.

RÆSON: Så privatskoler generelt er ikke sundt for vores samfund?

Thulesen Dahl: Nu skal vi lige holde tungen lige i munden. Jeg vil jo på ingen måde forhindre folk i at kunne vælge det.

RÆSON: Men du siger, at det er usundt, at rige forældre sætter deres børn i privatskoler.

Thulesen Dahl: Der, hvor vi kan se, at der er en tendens til, at flere sætter børnene i privatskoler i stedet for folkeskolen, der får vi et mere opdelt samfund. Der får du svært ved at få tingene til at fungere i en sammenhæng. Og dem, der typisk bliver ladet tilbage i den offentlige folkeskole, det er måske også børn, der har sværere ved at få tingene til at fungere i mange sammenhænge. Det gør, at du får et mere opdelt samfund. Så jeg vil jo gerne et samfund, hvor det er helt naturligt for forældrene, at man sætter sine børn i folkeskolen, fordi man synes, at de der får et rigtig godt tilbud. Men jeg vil ikke gøre det, ved at jeg vil forbyde privatskolen – ligesom med sundhedsområdet, hvor jeg ikke forbyder private sygehuse. Men jeg vil sikre, at det offentlige har de ressourcer, der skal til for, at det offentlige sygehus er så godt, at man faktisk vil vælge det.

RÆSON: Vil det være acceptabelt, at det i Danmark vil koste penge at gå til lægen?

Thulesen Dahl: Nej, det synes jeg ikke.

RÆSON: Kan man forestille sig, at selskabsskatten skal op igen?

Thulesen Dahl: Det er jo noget, vi skal tage stilling til frem til næste valg, hvad vi vil kræve i forhold til at finde finansiering, men det, jeg umiddelbart forestiller mig, det er jo selvfølgelig, om man kunne lade være med at sætte selskabsskatten yderligere ned. Det forlig, der er lavet omkring selskabsskatten, det går jo på, at man sætter skatten gradvist ned over en årrække. Så skal vi selvfølgelig forholde os til som en mulighed, at man kunne forlange, at man efter et valg simpelthen lader den blive der, hvor den så er nået til, og lader være med at sænke den mere. Så har man da i det mindste de penge til nogle andre ting.

RÆSON: Selskabsskatten har været et ømt punkt: Du var også ude og kritisere, at man skar i den i 2012. Men I var selv med til at skære i den under VK.

Thulesen Dahl: Jeg tror, at den gik fra 28 til 25 pct.

RÆSON: Ja, og fra 30 inden da, ikke?

Thulesen Dahl: Men det er jo ikke et argument for, at den så skal gå fra 25 til 22 pct.

RÆSON: Men hvor langt skal vi så skrue den tilbage? Skal vi tilbage til noget af det, I selv har været med til at ændre ved? Tilbage til 30 pct.?

Thulesen Dahl: Sagen er, at hvis det stod til os, så havde man ikke lavet en aftale om at sænke selskabsskatten i denne her runde. Vi mener, at det var forkert. Socialdemokraterne finansierer det ved at skære ned i væksten i den offentlige sektor. Selv hvis man så var enige om det, så kunne man få flere arbejdspladser ud af at bruge de penge på anden vis. Så under alle omstændigheder er det en forkert beslutning. Så skal vi selvfølgelig tage stilling til – i lyset af at det er et bredt forlig, der har lavet den aftale, og Venstre er med – hvad er så Dansk Folkepartis muligheder, i lyset af at vi jo ikke sidder med 90 mandater efter næste folketingsvalg: Hvordan kan vi bedst påvirke det her? Er det, at vi skal tro på, at vi kan skrue hele den aftale, de har lavet med Socialdemokraterne, tilbage? Eller er det, at vi i virkeligheden kan stoppe den yderligere nedsættelse, der så kommer efter valget? Det skal vi selvfølgelig gøre op med os selv inden valget – i forhold til også at bruge det her som finansieringskilde for de andre ting, vi gerne vil bruge penge på.

RÆSON: Flere meningsmålinger viser, at I er Danmarks næststørste parti. Har man set en statsminister fra Dansk Folkeparti inden for de næste ti år?

Thulesen Dahl: Nej, det har man ikke.

RÆSON: Har man set en minister fra Dansk Folkeparti?

Thulesen Dahl: Jeg tror helt fuldt og fast på, at Dansk Folkeparti indgår i en regering på et tidspunkt, men skræmmebilledet med SF er så voldsomt, at når vi skal tænke langsigtet på Dansk Folkepartis placering og indflydelse på lang sigt, så er dét med at komme i regering - det er vigtigt at understrege - kun et middel. Det er ikke et mål.

Kristian Basballe (f. 1986) er RÆSONs admin. chefredaktør.

Gustav Nedergaard (f. 1989) er specialestuderende ved Institut for Statskundskab på KU.

MARTS 2014. ”Til venstre for Socialdemokraterne vil der i mange år fremover kun befinde sig en realpolitisk ødemark.”

HENRIK DAHL: VENSTREFLØJEN ER EN ØDEMARK

30. januar, stod trykt i Weekendavisen 7. februar og var skrevet af Arne Hardis og Hans Mortensen. Her fortæller de historien om SF: Hvordan Socialdemokratiet under indtryk af den økonomiske krise i 1923 besluttede ikke at vente på at opnå absolut flertal for at tage regeringsmagten og året efter dannede en koalitionsregering med De Radikale. At der var tale om en vinderopskrift, ses først og fremmest af det faktum, at i de følgende 58 år var der ingen borgerlige regeringer i Danmark, der opnåede genvalg.

Men S-R-alliancen var en udfordring for partierne til venstre for S: Danmarks Kommunistiske Parti (DKP) og Socialistisk Folkeparti, som den ekskluderede kommunistleder Aksel Larsen stiftede i 1958. Hele tanken med SF, som kom i Folketinget ved valget i 1960, var at trække Socialdemokratiet til venstre. Larsen forestillede sig et parti, der på den ene side var mere socialistisk end Socialdemokratiet, men på den anden side ikke så ideologisk, at det ville blive nødt til at slå ind på en – fra en parlamentarisk betragtning – helt urealistisk alt eller intet-linje. Man kan derfor sige, at der nu i Danmark var opstået et parti, der indbygget både i sine programmer og i sin daglige selvforståelse var lige dele parlamentarisk og socialistisk.

Men dermed var der også indbygget en kim til kronisk splittelse i SF, for hvor meget skulle man samarbejde med S? Eller med andre ord: Hvor kraftigt kan socialisme i grunden gradbøjes? At kimen hurtigt voksede til en stor og genstridig plante, så man første gang i 1967, hvor dele af SF fandt de tiltag, Jens Otto Krag anså for nødvendige for at regere Danmark, så uspiselige, at de sprængte partiet og dannede Venstresocialisterne (VS). Efter valgene i både 1975, 1977 og 1979 måtte SF ligge og rode rundt med omkring ti mandater (lavest i 1977: 3,9 pct. af stemmerne, hvad der svarer til syv mandater) og tilsvarende begrænset indflydelse på Anker Jørgensens krisepolitik.

Men allerede i 1974 var Gert Petersen blevet formand, og med sine støtter i partiet gjorde han et dygtigt arbejde med at genrejse det. SF åbnede sig for nye strømninger i politik såsom miljøbevægelsen og kvindebevægelsen, der var opstået efter opbruddet i slutningen af 60'erne og begyndelsen af 70'erne. Derfor begyndte SF fra omkring 1980 at fremstå som et meget moderne parti og opnåede stadig bedre valgresultater frem til 1987, hvor partiet satte sin bestående rekord for vælgertilslutning: 14,6 pct. af stemmerne, der udløste hele 27 mandater. Hardis' og Mortensens konklusion er værd at understrege: Selvom man ikke sagde

'centrum-venstre' i gamle dage, var Aksel Larsens vision for sit nye parti i bund og grund at skabe netop dét: et politisk kraftcenter, der ikke bestod af Socialdemokraterne plus det mest fremskridtsvenlige, borgerlige parti (De Radikale), men i stedet bestod af S plus det mest ansvarsbevidste (og dermed mest ansvarsvillige) socialistiske parti. At drømmen kunne blive til virkelighed, fremgik ikke mindst af det første og det andet arbejderflertal, også selvom de begge havde ført til partisprængning og valgnederlag.

Da Anker Jørgensen i 1972 fastslog, at Socialdemokratiet var et parti, der stod til venstre for midten, understregede dét, at der her var tale om et politisk projekt, som selveste Det Kgl. Danske Socialdemokrati havde indset visdommen i. Det, jeg nu gerne vil lægge frem som påstand for læserne, er, at foruden det klassiske centrum-venstre-projekt, som Aksel Larsen grundlagde med SF i 1958, og som nu – heri er jeg enig med Hardis og Mortensen – må siges at være afsluttet, findes også et nyere centrumvenstre-projekt, der først opstod i 1990'erne.

For den teoriehistorisk interesserede er det uden tvivl interessant, at dette projekt i betydelig grad var inspireret af den britiske sociolog Anthony Giddens. For den politisk interesserede må det dog vække endnu større interesse, at det, der endte med at slå det klassiske centrum-venstre-projekt ihjel i 2014, var det moderne centrum-venstre-projekt fra 1990'erne.

Mod midten af 90'erne kunne man, hvis man var SF'er, se tilbage på en besynderlig udvikling. Helt overordnet havde 1980'erne og de tidlige 1990'ere været en stor succes. Vælgerne var strømmet til, og partiet var toneangivende, når den offentlige samtale drejede ind på emner som miljø og fødevarerikkerhed. På den anden side var man ikke rigtig med til noget, selvom der endda var kommet en socialdemokratisk regering i begyndelsen af 1993.

Den store vandmiljøplan fra 1987 havde man ikke kunnet bekvempe sig til at støtde (i stedet havde man undladt at stemme), og den enorme politiske sejr, det havde været at få Maastrichttraktaten underkendt i juni 1992, havde man på tragisk vis fået forvandlet til en pyrrhusejrr, da Edinburghaftalen blev sendt til afstemning i maj 1993.

I stedet for at indhøste ros på venstrefløjen for den smidige, men alligevel målrettede forhandlingsstrategi, der havde givet fire vigtige forbehold over for Maastrichttraktaten, fik SF kun utak. For det første blev partiet af venstrefløjen anset for medansvarlig for urolighederne den 18. maj 1993. Den mente nemlig, at det, der havde fremprovokeret urolighederne, var den illegitime 'omafstemning' om resultatet fra året før, som der ikke skulle have været rokket ved. For det andet anså JuniBevægelsen, der blev stiftet som en udløber af afstemningen om Maastrichttraktaten, og som hurtigt blev den nye hovedkraft i EUmodstanden, det som et historisk svigt, at SF var vejet fra den rene nejlinje og havde valgt at være en del af 'det nationale kompromis'.

Den internationale situation understøttede følelsen af, at man var ved at forpasse udviklingen. Murens fald i 1989 og de følgende års afvikling af kommunismen i Europa kunne ikke udlægges på andre måder, end at enhver forestilling om socialisme var underkendt. På hele det gamle kontinent var der ingen – ud over aldeles marginaliserede grupperinger – der tilkendte den nogen form for moralsk eller videnskabelig gyldighed. Alle steder var den afvist af store befolkningsflertal, der hellere ville have liberalt demokrati og social markedsøkonomi. Så hvad var det i det hele taget, man skulle kæmpe for i fremtiden?

I denne situation – omkring 1996-97 – begyndte 'de grønne SF'ere' at tænke, at SF måtte ... jeg hader at bruge det fortærskede ord, men her er der ikke noget, der er bedre: genopfindes. Denne genopfindelse, som bl.a. Jørn Jespersen og Steen Gade var tilhængere af, bestod på det praktiske plan først og fremmest i, at SF måtte blive EU-tilhængere. Uden EU ville man ikke kunne komme videre med mærkesager som miljø og fødevarer sikkerhed.

Selvfølger kunne Danmark vedtage egne tiltag og regler – men så længe de ikke var en del af overordnede, europæiske strategier, ville de næppe få større effekt, end hvis Danmark skulle beslutte at bekæmpe de stigende havtemperaturer, ved at alle borgere hver dag skulle hælde én liter koldt vand i havet. Sådan var virkeligheden.

Men andet spøjte også. Tøvende var SF gået med til at støtte udsendelsen af danske soldater til FN's styrke i Bosnien – og havde fra Enhedslisten modtaget den forudsigelige kritik for at være drejet for langt til højre. Selvom mange drab på civile i Bosnien kunne have været undgået, hvis FN-styrkerne havde haft et stærkere mandat og bedre bevæbning, kunne der ikke være tvivl om, at den danske deltagelse overordnet set havde været af det gode. Det satte mange steder i SF en erkendelsesproces i gang, som i sidste ende kunne true selveste forsvarsforbeholdet, der ellers var en af juvelerne i SF's realpolitiske krone. For kunne det virkelig give mening, at Danmark ville være nødt til at trække sig fra en FN-mission, hvis den overgik til europæisk overkommando – uden at der i substansen var ændret ét komma eller udstationeret én soldat mere eller mindre?

Igen pegede analysen – for de mere tænksomme SF'ere – på, at der efter 1989 var opstået en ny verdensorden, som indebar, at alt måtte sættes i spil – at man ikke ville kunne skabe et moderne SF uden vilje til genoverveje alt, hvad der hidtil havde indgået i forestillingen om et socialistisk og parlamentarisk parti til venstre for Socialdemokratiet.

På dette sted vil jeg så dreje fortællingen ind på et af de 'politiske laboratorier', der i 1990'erne i undersøgte mulighederne for et tillidsfuldt samarbejde mellem SF, S og R inden for europapolitikken – og som derefter begyndte at arbejde bredere med den forestilling, at der i Danmark – og Europa – var opstået en samfundsmæssig situation, der begrundede et nyt politisk samarbejdsmonster, nemlig SF-S i samarbejde med R. Jeg skal skynde mig at sige, at der til alle tider finder

politikudvikling sted i mange fora, og at jeg langt fra har overblik over alle de klubber og arbejdsgrupper, der i slutningen af 1990'erne og begyndelsen af 2000'erne måtte have arbejdet på lignende tanker. Alt, hvad jeg kan sige, er, at jeg selv deltog i nogle af disse projekter, og at flere af dem nåede til konklusioner, der, omend de ikke nødvendigvis er blevet fulgt af ledelserne i S og SF, da man slog ind på samarbejdets vej omkring 2008/09, så på en bemærkelsesværdig måde lignede det, der kom til at ligge til grund for alliancen.

I anden halvdel af 1990'erne rettede den del af partiet, man kunne kalde 'det grønne SF', sin opmærksomhed mod EU i almindelighed og Amsterdamtraktaten i særdeleshed. For her var en traktat, som dementerede, at EU bare var et kapitalistisk projekt. Ikke alene ville mulighederne for føre en egentlig europæisk miljøpolitik blive bedre, hvis traktaten blev vedtaget. Den indebar også, at de øst- og centraleuropæiske lande ville kunne søge om optagelse i EU og på den måde langt om længe komme til at opleve vækst, velstand og demokrati. Alligevel formåede traktaten at splitte SF i to omtrent lige store dele: det røde SF, der var imod, og det grønne SF, der var for.

I begyndelsen af 1998 stiftede Steen Gade foreningen Nyt Europa, der havde til formål at skabe et rødt ja til traktaten – som der skulle stemmes om den 28. maj 1998. Men som foreningen udviklede sig, blev den til meget mere. I Nyt Europa talte man ikke bare om EU, men også om globalisering. Hvad skulle man gøre nu, hvor Den Kolde Krig for længst var forbi, og international politik så at sige handlede om noget helt andet? Ingen var på et detaljeret og konkret plan sikre på det – men for alle, der færdedes i foreningen, var det indlysende, at svaret måtte være: mere politik. Ikke forstået banalt som 'mere regulering', men forstået som 'politiske institutioner, der var adækvate i forhold til verden, som den faktisk er'.

Og hvem var så 'alle'? Ja – her bliver det for alvor interessant. For de 'alle', der i slutningen af 90'erne og begyndelsen af 00'erne færdedes i Nyt Europa, var – ud over et væld af grønne SF'ere – centrale dele af den nuværende regering. Til de meget aktive hørte undervisningsministeren [Christine Antorini] og beskæftigelsesministeren [Mette Frederiksen], men i det omfang hun havde tid (hun var jo undervisningsminister i Nyrups regering fra 1998 til 2001), samarbejdede Nyt Europa også med økonomi- og indenrigsministeren [Margrethe Vestager] – og da forretningsudvalget var på valg i 2001, og bl.a. jeg selv udtrådte, var en af de nye såmænd statsministeren selv.

I første omgang blev der altså bygget en masse tillid mellem S, R og det grønne SF, som på grund af 'moder-SF's' modstand mod europapolitikken kun delvist havde været til stede tidligere. I næste omgang følte mange i Nyt Europa – netop på grund af den tillid, der var opstået – at der burde udvikles en egentlig, konsistent politisk tænkning, som bl.a. beskrev et samarbejds mønster, alle tre parter havde en naturlig plads i.

Det første større projekt, der involverede grønne SF'ere i omegnen af Nyt Europa,

blev bogen 'Borgerlige ord efter revolutionen' fra 1999: en samlet beskrivelse af, hvilke mærkesager det gamle SF i lyset af den nye verdensorden simpelthen burde afskrive på tabskontoen, og hvilke nye sager med bredt centrum-venstre-potentiale (altså: et potentiale for at samle SF, S og R) partiet i stedet burde kæmpe for. Skønt hans navn ikke stod på listen over forfattere, var drivkraften i projektet Jørn Jespersen. Han trak sig imidlertid i sidste øjeblik, og så måtte Christine Antorini bære hovedparten af den medieopmærksomhed, der fulgte.

Det, bogen i kort form sagde, var, at uden socialismen som filosofisk rettesnor var SF forvandlet til et parti, der først og fremmest var styret af følelser – en diffus, som regel konservativ, uvilje mod nymodens ting, 'man' ikke kunne lide, og som det ofte var svært at finde rationelle begrundelser for. Det, SF derfor måtte erkende, var, at reformismen havde været en succes for socialdemokraterne, og at hvis man ville have en andel i fremtiden, måtte man bringe sig selv i et entydigt positivt forhold til reformismen.

Uden at der lå en prioritering bag, gennemgik bogen derpå, hvad der burde være det korrekte udgangspunkt for et moderniseret SF: - at velfærdsstaten havde dysfunktionelle sider, som måtte holdes i ave, dersom den i det hele taget skulle bestå - at det ikke gav nogen mening at være imod rigdom, men at man i stedet skulle fokusere på at være imod fattigdom - at et konkurrencedygtigt erhvervsliv var den uomgængelige forudsætning for at skabe et velfungerende Danmark - at SF nødvendigvis måtte bringe det moderne hverdagsliv i centrum og foreslå løsninger, der tog udgangspunkt i, hvordan moderne mennesker faktisk lever - at SF var nødt til at indse, at Danmarks sikkerhed i bredere forstand (det ville bl.a. sige Danmarks sikkerhed i forhold til miljø- og klimakatastrofer) blev garanteret af internationale organisationer som fx EU.

I forbindelse med at SF reviderede sin politik i den skitserede retning, foreslog bogen samtidig, at partiet revitaliserede sit medlemsdemokrati ved at benytte sig af de muligheder, internettet og world wide web på det tidspunkt var i færd med at åbne. Men samtidig advarede den også: Der var kræfter i partiet, som ville kunne ødelægge alt dette: en gruppe, der i bogen blev kaldt 'kredsformændene', og som i klar tekst var det røde SF – ikke mindst i form af de stædige og ubøjelige græsrodde, der ganske vist aldrig havde noget konstruktivt at byde på, men som uden skrupler alligevel altid nedskød ethvert forslag til konstruktiv SF-politik.

Når man selv har været involveret i et sådant projekt og læser årstallet for bogens udgivelse – 1999 – og derpå følger forløbet frem til 2014, gribes man af sindsbevægelse. Den klinger fra mange toner: Melankoli og drømme er iblandt dem, mens det er ironien, der dominerer. Jeg tror heller ikke, ironien er svær at forstå for andre, der bare har været tilskuere.

Dér, i bogen, var opskriften på et SF, der kunne gå i regeringssamarbejde med S. Sådan blev samarbejdet i det store og hele udformet – selvom jeg skynder mig at sige og at understrege så emphatisk, jeg kan, at den fælles platform, der blev udformet

op til valget i 2011, havde inspiration mange andre steder fra. Og hvilke kræfter endte med at sønderlide SF? Præcis dem, der var nævnt i bogen: 'kredsformændene' – den destruktive venstrefløj i partiet, som ikke mindst eksemplificeres ved 'vikaren fra Helvede', Anne Baastrups substitut i Folketinget, som med stor selvfølge og endnu større selvfølelse ødelagde den danske regering på to arbejdsdage i januar 2014.

Det næste projekt, der beskrev samarbejdet mellem S og det grønne SF, udmundede i bogen 'Det ny systemskifte' i 2001. Og ligesom 'Borgerlige ord efter revolutionen' havde haft et skyggemedlem, nemlig Jørn Jespersen, var Jens Reiermann i det meste af projektets løbetid det fjerde medlem af en kvartet, der desuden bestod af Christine Antorini, Lars Goldschmidt og mig.

Det ny systemskifte' var i teoretisk henseende et betydelig mere velskolet projekt end 'Borgerlige ord efter revolutionen'. Det gør den på én måde mere interessant – og på en anden mere forudsigelig. I lighed med Anthony Giddens – der var et af gruppens forbilleder – siger bogen nemlig, at til en ny virkelighed – økonomisk og socialt – hører også en nytænkning af partiernes politiske positioner. Hvis interesser varetager partierne i en verden, hvor de gamle socialklasser er forandret til ukendelighed? Og hvilke problemer er opstået, efter at de store politiske retninger (konservatismen, liberalismen og socialismen) var mere eller mindre færdigformulerede? Hvis ikke det politiske system som helhed kan svare fornuftigt på de to spørgsmål, har det spillet fallit.

Det mest bemærkelsesværdige er imidlertid det forslag, der opstilles sidst i bogen. Her hedder det nemlig, at hvis man tog udgangspunkt i, at alle større sociale grupperinger burde have et politisk talerør, så ville det i vore dage give mest mening at have et system, der bestod af følgende partier: På den yderste venstrefløj et parti, der frem for alt førte identitetspolitik for dem, der var utilfredse med den bestående samfundsorden, altså – om man vil – et socialistparti uden egentlig socialisme.

Til venstre for midten et pragmatisk parti, der varetog interesserne for de mennesker, der på den ene eller anden måde arbejdede som symbolanalytikere i den nye økonomi. Dette parti var eksplicit formuleret som en fusion af dele af S og SF.

I midten et værdipolitisk parti af pragmatisk tilsnit, der ikke kæmpede forsamlingsforandringer, men for borgerens gode samvittighed. Her blev ikke nævnt nogen navne, men det stod enhver frit for at tænke på R.

Til højre for midten et pragmatisk parti, der varetog interesserne for de mennesker, der arbejdede i den store industrielle økonomi, projektgruppen forestillede sig ville karakterisere Danmark en rum tid endnu. Dette parti var eksplicit formuleret som en fusion af V og K. Længst til højre et identitetspolitisk parti, der arbejdede for at fastholde nationalstaten og de værdier, der knyttede sig til den. Dette parti var eksplicit formuleret som DF og dele af S.

Man kan, hvis man har lyst, le ad mangt og meget i dette forslag – bl.a. at ikke bygger på en afklaret stillingtagen til spørgsmålet om den offentlige og den private sektor. Når det så er sagt, svarer det på adskillige punkter ganske godt til den politiske virkelighed op til valget i 2011.

Grænsen mellem EL og SF svarede meget godt til grænsen mellem identitetspolitik (alt eller intet-politik) og pragmatisme. Den opdeling af S' vælgerkorps på S og DF, der kun var latent ved redaktionens slutning 15. august 2001, var en fuldbyrdet kendsgerning. Mellem S og R gik der en værdipolitisk skillelinje, der først og fremmest handlede om indvandring, men desuden omfattede uddannelsespolitikken (som S i mellemtiden ved skæbnens ironi havde betroet den ene af bogens forfattere at være ordfører for). Men frem for alt: S og SF gik til valg på én platform – svarende til at der i tankeeksperimentet i 'Det ny systemskifte' simpelthen er tale om et nyt, fusioneret parti. Skønt det aldrig kom så vidt som til en fusion i virkeligheden, var tænkningen i bogen altså den, at hvis ledelserne af S og SF accepterede en vis afskalning til henholdsvis DF og EL, ville der til gengæld være grundlag for at skabe en slagkraftig centrum-venstre-platform, der forenede de to partier.

En overgang (2009-11) så analysen også ud til at holde i virkeligheden. Så medførte styrkefordelingen mellem R og S/SF imidlertid, at S/SF måtte give indrømmelser, der var så store, at fraktionskrigen mellem det røde SF og det grønne SF igen brød ud. Om det afspejler en fejl i den teoretiske analyse eller en undervurdering af modsætningerne og partikulturen i SF, tør jeg imidlertid ikke sige.

Tanken om at skabe et centrum-venstre, der bestod af både de gamle samarbejdspartnere S og R og et moderniseret SF, voksede ud af en ganske bestemt tidsalder, nemlig 90'erne. En mærkelig tid, der, hvis man tager den britiske historiker Eric Hobsbawm alvorligt, lå efter det 20. århundrede, der efter hans opfattelse sluttede med Sovjetunionens undergang i 1991 – men som samtidig befandt sig før det 21., der først begyndte 11. september 2001.

I løbet af 00'erne blev det dog klart, at tanken ikke var holdbar. Socialdemokraterne og Det Radikale Venstre ville aldrig kunne blive enige om indvandrings- og integrationspolitikken, og Socialdemokraterne blev i stigende grad enige med sig selv om, at de aldrig mere ville betale den politiske pris for radikale mærkesager som fx en slap indvandrings- og integrationspolitik (at de så i skrivende stund er ved at betale prisen for De Radikales økonomiske politik, er en anden sag).

Samtidig blev det tydeligt, at splittelsen mellem det røde SF og det grønne SF var kronisk. Fra slutningen af 1990'erne og nogle år frem trak stribevis af grønne SF'ere sig fra partiet. Steen Gade forlod Folketinget for at blive direktør for Miljøstyrelsen (og herfra indgik i et tæt samarbejde med Svend Auken). Christine Antorini forlod både Folketinget og partiet for at blive chef for Forbrugerinformation. Jes Lunde forlod Folketinget (og senere partiet) for at blive miljødirektør for Nordjyllands

Amt, og senere forlod også Jørn Jespersen både Folketing og parti. Det gav midlertidigt de røde SF'ere et overtag – og en ny formand i Villy Søvnald i 2005.

Men af den dybeste nød og med udsigten til endnu flere valgnederlag besluttede man efter nederlaget ved folketingsvalget i 2007, at man ville finde de gamle planer for et tættere samarbejde med Socialdemokraterne frem, og overlod det til en gruppe meget unge SF'ere med Thor Möger Pedersen i spidsen at virkeliggøre planerne.

Uden tvivl af hensyn til sammenholdet i SF mellem den pragmatiske fløj og alt eller intet fløjen/den røde fløj formulerede man dog nogle tanker om, at alliancen med S skulle være til gavn for 'det arbejdende folk'. Ingen vælgermæssig analyse ville nemlig tilsige denne formulering. SF var, er og vil altid forblive – dersom partiet klarer spærregrænsen – et parti, der varetager interesserne for den herskende klasse i Jørgen S. Dichsk forstand, dvs. funktionærer i den offentlige sektor. Men selvom man fik lavet 'Fair Forandring' i 2009 og senere gik til valg på 'Fair Løsning', var venstrefløjen i SF aldrig borte.

I anden sammenhæng har Hans Mortensen sammenlignet det røde SF med Taleban: Når de møder modstand, gemmer de sig i bjergene. Så snart der åbner sig en mulighed, kommer de imidlertid ned og hærger med ophøjede principper og alt eller intet – hvorpå de igen fordufter, når hverdagen begynder, og der skal skabes politiske resultater. Det er en sammenligning, der kan lyde hård, men som historien har vist, er både fuldkommen korrekt og helt på sin plads.

Efter at være blevet banket på plads i perioden 2011-12 væltede 'talebanerne' i 2012 den formandskandidat (Astrid Krag), som SF's ministerhold pegede på, og fik i stedet valgt Annette Vilhelmsen. Da Annette Vilhelmsen indtrådte som minister i regeringen, fortsatte hun – ganske logisk – den linje, der var lagt med regeringsgrundlaget fra 2011. Det førte til, at talebanerne igen slog til og trak tæppet væk under Vilhelmsen – muligvis uden i kampens hede at overveje, at det var deres egen kandidat, de på den måde havde slået ihjel.

Hvad Pia Olsen Dyhr nu vil gøre som nyvalgt formand, er derfor ikke let at sige. Demonstrativt valgte talebanerne ikke at stille med en formandskandidat, og da der jo skal om ikke regeres, så 'formanderes' – og hun allerede havde tabt to formandsvalg – besluttede hun forståeligt nok at lade tredje gang være lykkens gang.

Om den virkelig bliver lykkens gang, forekommer dog tvivlsomt. Selv siger Dyhr, at hun tror på etableringen af et fjerde 'arbejderflertal', så SF inden for en overskuelig fremtid kan komme i regering igen. Hvad man konkret skal lægge i den udtalelse, står dog hen i det uvisse. SR-regeringen vil efter al sandsynlighed lide nederlag ved næste valg, og skulle en V-ledet regering få to perioder, vil vi således være fremme ved 2020-21-22, før der i det hele taget vil være en grund til at overveje SF i en regeringskonstellation med S. Desuden kan der som altid være langt mellem en

grund til samtaler og et grundlag for samarbejde. Skal man foretage en afslutningsvis opsamling, må man sige, at hvis ikke SF meget hurtigt trækker til venstre, vil partiet antageligvis både opleve nye talebanangreb mod formanden og ryge under spærregrænsen. Men er der overhovedet plads til at trække til venstre? Selvom man blinker i god tid?

Forskellen på situationen omkring år 2000 og situationen i dag er nemlig, at det røde SF har mistet sin position i det politiske liv til Enhedslisten. Uden tvivl regner det røde SF med sin meget veludviklede selvfølelse med, at det nu vil være en smal sag at tilbageerobre den plads i det politiske liv, man kortvarigt af den nu eliminerede højrefløj i partiet blev tvunget til at udlåne. Men dér tror jeg, de har forregnet sig. Enhedslisten tegnes i dag af personer, der er meget dygtigere, meget yngre og frem for alt meget mere i pagt med tiden end det røde SF.

Det, der er tilbage af venstrefløjsprojektet i dag, er ikke den trods alt skolede kritik af kapitalismen, som SF i gamle dage kunne præstere på en god dag. Derimod er det en mere diffus og følelsesbaseret modstand mod alt det ved samfundet, et følsomt menneske kan finde grimt og uanstændigt og uretfærdigt. Det er noget ganske andet end kritik – og noget, Enhedslisten har meget bedre sans for.

Derfor er min konklusion, at der engang var en drøm om noget, der hed centrumvenstre. Den blev oprindeligt formuleret af Aksel Larsen og senere omskabt af det grønne SF – bl.a. med inspiration fra moderne samfundstænkere som Anthony Giddens og hans idé om en koalition af mennesker med interesse for progressive forandringer omkring det, han kaldte 'den radikale midte'. Siden 30. januar 2014 har dette centrum-venstre ikke længere fandtes. Til venstre for Socialdemokraterne vil der i mange år fremover kun befinde sig en realpolitisk ødemark.

Henrik Dahl (f. 1960) er forfatter/medforfatter til en række bøger om samfundsforhold, kulturhistorie og politik. Bl.a. 'Borgerlige ord efter revolutionen' (1999), 'Det ny systemskifte' (2001) og 'Epostler' (2003), der alle tre har en eller flere ministre fra SR-regeringen som medforfattere.

MARTS 2014. ”I dag er det umuligt at finde folk, der for alvor tror på, at Thorning-Schmidt vinder. Altså bortset lige fra mig!”

DAVID TRADS: DERFOR KAN THORNING STADIG VINDE

I midten af august sidste år, da FCK lå i bunden af Superligaen, og Socialdemokraterne røg under 20 pct. i meningsmålingerne, proklamerede jeg, at FCK alligevel ville blive danske mestre, og at Helle Thorning-Schmidt ville vinde næste valg. Hvad skete der? FCK's ledelse fyrede få dage efter mit udsagn Ariël Jacobs, en belgisk tabertræner, og hentede i stedet Ståle Solbakken, den norske vinder, tilbage. Lige siden er holdet kravlet op i tabellen – og de fleste betragter nu FCK som mesterskabsfavoritter. Men regeringens situation ser anderledes svær ud: Statsministeren har aldrig reageret på de kronisk ringe meningsmålinger.

Man har holdt fast ved nødvendighedens politik – udtænkt af partibureaukraten Bjarne Corydon, selvom finansministeren selvfølgelig burde have været fyret, præcist som Ariël Jacobs. I dag er det umuligt at finde folk, der for alvor tror på, at Thorning-Schmidt vinder. Altså bortset lige fra mig! Helt konkret giver Betsafe blot odds 1,70 på FCK-sejr, men hele odds 7,5 på Thorning-Schmidt-sejr. Spiller du omvendt på, at statsministeren taber magten, falder odds til 1,06! Den konventionelle vurdering er, at Lars Løkke Rasmussen cruiser sig til sejr ved det folketingsvalg, som senest kommer i efteråret næste år: Meningsmålinger giver lige nu blå blok et forspring på over ti procentpoint – S er i reglen under 20. Bortset fra få uger i efteråret sidste år, da Løkke var ved at kollapse under rejseskandalen, har regeringen stået til et stort nederlag. De pinlige sager hober sig op, ministre afskediges, et parti må udtræde af regeringen, og en 'hemmelig socialdemokrat' udgiver et anonymt smædeskrift om sit eget parti. Men det er muligt. Her er grundene:

1. Historien er med Thorning

Danske regeringer får næsten altid mindst to perioder. Fogh vandt tre valg, Nyrup to, Schlüter fire, Anker fire. Vi skal helt tilbage til valget i 1975 for at finde en regering, der faldt efter bare én periode – nemlig Poul Hartlings smalle Venstre-regering, som kun sad i to år.

Det normale er, at vælgerne ender med at give en ny regering mindst en chance mere. Nyrops politiske comeback i 1998 er selvsagt den bedste historie at erindre: Han var bortdømt ved valgets udskrivelse, idet han var bagud med fem procentpoint, som han med det yderste af neglene indhentede i løbet af tre uger. Hvordan? En kombination af belønning for en forbedret økonomi, skræmmekampagne mod Venstre og en politisk fejl hos modstanderen. Lyder det bekendt? Og se:

2. Økonomien bevæger sig i den rigtige retning

Statsministeren har i måneder forsøgt at italesætte en forsigtig optimisme for dansk økonomi. Der er imidlertid ingen grund til at være så tilbageholdende – for nøgletallene i Danmark er faktisk gode: Arbejdsløsheden er på det laveste niveau i fem år, forbrugertilliden er opadgående, væksten i den samlede økonomi er i plus, og – måske allervigtigst – der er ingen krisetegn. Kigger vi ud i verden, er udviklingen også så gunstig, at der er grund til at tro, at den forsigtige optimisme snart kan erstattes af en sikker optimisme: Nye tal forudser vækst hos Danmarks vigtigste eksportmarkeder – godt én pct. i Europa og godt tre pct. i USA. Som James Carville, der var Bill Clintons suveræne kampagnechef, præcist formulerede det, så er det altid ”the economy, stupid”, der vinder valg. Går det godt, ja så er chancen for genvalg dramatisk større.

3. Lars Løkke Rasmussen kan selvdetonere igen

Som alle i partiet anerkender, er partiformanden sin egen værste fjende. Løkke er fremragende – formentlig den dygtigste danske politiker – når han er i topform. Men når han er i dårlig form, ja så rammer han virkelig bunden og er personligt i stand til at gøre en krise endnu større. Det så vi, da hans rejsefrås for ulandsmidler blev eksponeret.

Socialdemokraternes strateger må hver aften bede til Vorherre, i håbet om at Løkke selvdetonerer igen – for det eneste tidspunkt, hvor regeringen har stået til genvalg, var netop, da han var tæt på at kollapse. Måske har Ekstra Bladet mere smuds gemt? Vi ved alle, at Venstres formand ikke er noget dydsmønster, men det værste for Socialdemokraterne må være, at selv slemme sager (rejsefrås, bilagsrod, naturfilm) tilsyneladende hurtigt preller af på vælgerne.

4. Skræmmekampagne mod oppositionen

Det bedste forsvar er som bekendt et angreb – og regeringen har i den grad behov for at flytte kampen over på modstanderens banehalvdel. Begrebet ’at skyde sig selv i foden’ synes at have været Thorning-Schmidts ledetråd, mens effektive missiler mod ’borgerligheden’ har været nærmest fraværende. Regeringen, anført af statsministeren, må simpelthen indlede en skræmmekampagne nu.

Åbningerne er nemme at få øje på – også selvom de ikke er helt fine i kanten. Her er fire: Arbejdsløsheden steg, økonomien sejlede, og konkurrenceevnen faldt under Løkke! De borgerliges nulvækst vil føre til en massakre, hvor titusindvis af offentligt ansatte vil miste deres arbejde! Liberal Alliance vil få afgørende indflydelse, hvilket vil begunstige de rige og tage fra de fattige! Løkke er en skidt karakter!

5. Statsministeren skal udnytte sin styrke

Thorning-Schmidts største fordel er, at hun virkelig er stærk på den internationale scene. Hun begår sig fornemt, taler engelsk som en indfødt og agerer fremragende i de i reglen uforpligtende fora, som stats- og regeringschefer opholder sig i. Modsat på hjemmebanen, hvor hun savner pondus, har hun den i den grad ude i verden – og den styrke skal hun forsøge at profitere af i Danmark. Hvordan? Hun burde associere sig tæt med nogle af sin generations stærkeste centrum-venstre-politikere

– som Ed Miliband fra Labour i England og Julian Castro fra Demokraterne i USA
– og danne en slagkraftig mødeklub, hvor progressive nye idéer til samfundsløsninger kunne blive født og diskuteret. Gruppen kunne passende holde første møde på Marienborg med statsministeren som vært.

6. Undgå dumheder – kvoten er brugt op

Den mængde af fejl, som regeringen har foretaget, er historisk – fra oprindelsen i oppositionstiden med et umuligt valgoplæg over virkeliggørelsen i det sorte tårn med forkastelsen af politisk identitet til de første år på egne ben med fadæse efter fadæse. Der er slet og ret ikke plads til endnu en fejl af de dimensioner, som vi hidtil har været vidner til.

Den slags råd er nemme at give – selvsagt vanskeligere at efterleve. Hvis Thorning-Schmidt – mod alle odds – skal kunne vinde næste valg, så er tiden inde til at fokusere på at finde 'åbenlyse socialdemokrater', der kan score mål, ikke selvmål.

7. Bjarne Corydon skal skubbes ud i mørket

Da SF trådte ud af regeringen, var der kortvarigt et vindue, hvor Thorning-Schmidt på en nogenlunde ærefuld måde kunne have skaffet sig af med det største symbol på Socialdemokraternes fejlskud – nemlig finansminister Bjarne Corydon. Margrethe Vestager kunne have overtaget posten, mens Corydon kunne sættes på en mindre post. Den chance greb statsministeren ikke – og nu er der ikke flere muligheder. Corydon er arkitekten bag alle de største fejl – fra indrømmelsen af, at partiets valgoplæg var et fatamorgana, over udtrykket 'nødvendighedens politik', selskabsskattelettelser betalt med dagpengestramninger og forliste røde finanslove med Enhedslisten og helt frem til udsalget af DONG til Goldman Sachs. Fra nu af må hans indflydelse svækkes, så man ser så lidt af ham som muligt.

8. Dagpengefadæsen skal rettes op

De stramninger af dagpengereglerne, regeringen lydigt gennemførte – fordi De Radikale før valget havde lovet de borgerlige at støtte reformen også efter et magtskifte – er fatale for regeringens overlevelse. Logikken – nemlig at et truende fald i indkomst fra dagpenge til kontanthjælp presser folk i arbejde – er i sin natur mere Adam Smith end John Maynard Keynes. Det er slet og ret et brud på socialdemokratisk arvesølv – og så virker det heller ikke. Regeringen skal pinedød finde en model – en reform – som får rettet op på denne fadæse, der er Dansk Folkepartis største fordel, når de fisker efter utilfredse vælgere, som stemte socialdemokratisk sidst. Solide ministre som Henrik Sass Larsen, Mette Frederiksen, Nick Hækkerup og Nicolai Wammen må bure sig selv inde, indtil de har fundet en model, som skruer denne reform tilbage. Hold Corydon ude – og gør Vestager klart, at uden markante ændringer af dagpengesystemet, ja så kan valget simpelthen ikke vindes.

9. Gør noget ved ungdomsarbejdsløsheden

En regering skal skabe håb om en bedre fremtid – og især, selvfølgelig, for de unge. Ungdomsarbejdsløshed er en svøbe, der rammer hele samfundet hårdt, fordi den

skaber en grundpessimisme. Nye tal viser, at ledigheden for unge under 30 år er fordoblet på fem år – ligesom antallet af kontanthjælpsmodtagere på samme alder. I alt er næsten 80.000 unge på den måde uden for arbejdsmarkedet. Et frygteligt tal. Det er imidlertid, som om regeringen slet ikke forstår omfanget af dette problem. Statsministeren burde gøre det til sit projekt at kaste sig personligt ind i kampen for at give unge et bedre håb. Hun kunne begynde med at lytte til to af partiets unge talenter – folketingskandidaten Peter Hummelgaard og DSUformanden Camilla Schwalbe, der begge utrætteligt har forsøgt at råbe 'de voksne' i partiet op. Dernæst kunne hun indkalde til et 'giv alle unge fodfæste-arrangement' på Marienborg. Igen: Hold Corydon væk.

10. Prøv med noget socialdemokratisk politik

Opsvinget er som sagt i gang. Ikke prangende, men der er reelle fakta på bordet, som viser fremgang. Thorning-Schmidt kan med nogen ret hævde, at det er hendes politik, som slår igennem – også selvom meget selvfølgelig skyldes internationale konjunkturer. Når man bærer de gyldne kæder, får man skældud, når det går galt – men man får heldigvis også ros, når det går godt. En regering kan selvfølgelig ikke egenhændigt vende økonomien, men en socialdemokratisk bør dog stole så meget på Keynes, at den tror på, at den KAN skubbe en udvikling i den rigtige retning. Derfor skal der fremlægges en offensiv vækstplan i år – denne gang ikke med fokus på erhvervslivet, men bygget på en offensiv for at give den enkelte dansker flere penge mellem hænderne. Større bundfradrag, særlige skattefradrag, lavere bundskatteprocent. Den slags. Klassisk socialdemokratisk politik.

David Trads (f. 1967) er journalist og forfatter.

MAJ 2014. ”Det neoliberale projekt går nu ind i en ny fase, hvor det udvikler og giver perverse løfter om, at det kan levere pædagogik og retfærdighed til dem, der skal lære at finde sig i mere. Men projektet giver kun falske løfter – for den resiliente attitude tjener kun den selvsamme udvikling, der har skabt behovet for en mere hårdfør attitude.”

RASMUS WILLIG: KONKURRENECESOLDAT: DET GALVANISEREDE MENNESKE

Der vokser i øjeblikket en ny type selvhjælpslitteratur frem dedikeret til ønsket om at udstyre det moderne menneske med resiliens. Udadtilligner denne litteratur et forsøg på at hjælpe menneskeheden, der skal imødegå de verserende globale kriser på finans-, gælds-, arbejdsmarkeds- og klimaområderne. Men svaret på kriserne er perverst. Det ignorerer ikke kun krisernes omfang, men også deres katastrofale konsekvenser. Det argument, som fremføres, er, at individet blot skal blive mere modstandsdygtigt – resilient!

Det resiliente individ er et menneske, som har klaret sig 'på trods af'. Overalt i litteraturen om resiliens er der eksempler på personer, som har klaret sig på trods af en barndom med vold, voldtægt eller andre overgreb. Det er disse erfaringer, der nu bliver gjort til genstand for undersøgelse, da de tilsyneladende udgør de helt rigtige midler mod de permanente kriser. For hvorfor klarer Viktor Frankl sig igennem koncentrationslejrens rædsler og ender som anerkendt selvhjælpsforfatter, og hvorfor kommer nogle posttraumatiserede soldater hurtigere tilbage i kamp?

Litteraturen om resiliens kan læses som en 'naturlig' forlængelse af konkurrencestaten. Konkurrencen er accelereret. Det neoliberale ideologiske projekt har først foretaget et vellykket begrebsimperialistisk træk ved at slå velfærdsstaten ihjel med udråbelsen af konkurrencestaten, og nu følger pædagogikken til udviklingen af en ny attitude, som ikke bare er føjelig, men også hærdet og mere aggressivt stemt. Dette er ikke et nyt diktatur i de vante historiske klæder. Neoliberale stater slår ikke deres systemkritikere ihjel eller spærre dem inde, men hjælper i stedet markedsaktørerne med at 'spærre kritikken inde' i nøje tilrettelagte selvhjælpsøvelser, hvor kritik ses som gift mod den entreprenante ånd. Det hærdede individ tjener sig selv og derved konkurrencestaten. Det er konkurrencesoldaternes attitude, der bearbejdes til den endelige totale konkurrence mellem rivaliserende individer og stater.

Herved forsvinder de strukturelle årsager til kriserne, og muligheden for at handle

politisk forsvinder. Resultatet er apokalyptisk, for den eneste mulige reaktion på klimakrisen og på den neoliberale ideologi, som har bidraget til den, bliver altså at acceptere begge dele som vilkår, der ikke står til at ændre.

Hvad der ikke slår dig ihjel, gør dig stærkere

Litteraturen om denne modstandsdygtighed – resiliens – er forfattet af alt fra læger over psykologer til coaches. Her beskrives og kultiveres den nye attitude, der skal tilegnes, hvis den enkelte vil have en fornemmelse af at overleve på trods af en forestående katastrofe. Men hvad betyder ordet 'resiliens' i det hele taget, og hvad er dets etymologiske oprindelse?

Resiliens kommer af det latinske 'resilio' = 'jeg springer tilbage'. Eksempler: 'ranæ per lacus resiliunt' = 'frøerne springer tilbage over søen', 'grando resiliat a culmine tecti' = 'haglet preller af mod tagryggen'. Ordet har sidenhen været en tur gennem den psykologisktekniske vridemaskine, hvorved det har fået sin nuværende betydning. I dag har adjektivet 'resilient' synonymer som 'hærdet', 'hårdfør', 'modstandsdygtig', 'resistent', 'robust' og 'udholdende'.

Resilienslitteraturen, der til tider tangerer selvhjælpsbøger, benytter sig ligesom tidligere litteratur inden for denne genre af et sammensurium af forskellige kilder – fra videnskabelige artikler over religiøse skrifter til biografier om udvalgte helte. Der er ingen øvre eller nedre grænser, og der redegøres ikke for metodiske overvejelser, ligesom andre videnskabelige fremstillingsformer ignoreres. Her kan man selvfølgelig indvende, at der ikke er tale om videnskab i traditionel forstand, hvilket dog ikke forhindrer denne litteratur i at påberåbe sig videnskabelig validitet og støtte argumentationen ved hjælp af videnskabelige referencer. Det vil i hvert fald ikke være forkert at påstå, at denne litteratur er ved at undergå en videnskabelig forvandling.

Den nye menneskerace, som forsøges videnskabeliggjort, beskrives klarest af Karen Reivich og Andrew Shatté i deres bog 'The Resilience Factor': "Resiliente [modstandsdygtige] mennesker har fundet et system – og det er et system – til at galvanisere sig selv og tackle problemer med omtanke, grundigt og energisk. Ligesom alle andre gribes resiliente mennesker af angst og tvivl, men de har lært ikke at lade sig overvælde af angst og tvivl" (Reivich & Shatté, 2002: 4, egen oversættelse).

Det resiliente individ er således ikke, som Brad Evans og Julian Reid fra henholdsvis University of Bristol og University of Lapland formulerer det i den meget opsigtsvækkende bog 'Resilient Life: The Art of Living Dangerously', et traditionelt liberalt subjekt, hvis autonomi skal beskyttes mod overgreb fra staten, eller som nægter at lade sig lede af andre.

Det er derimod et individ, som er afhængigt af evnen til at indgå i relationer og netværk med andre. Det er heller ikke i traditionel forstand et individ, hvis

autonomi sikres, i og med at det beskyttes mod risiko, usikkerhed og farer, men derimod et menneske, hvis udvikling afhænger af, at det udsættes for fare, så det kan blive resilient. Det nye neoliberale individ skal altså udsættes for fare for at gøre sig stærk.

Et nyt frihedsbegreb

Friheden til sikkerhed er derfor vendt på hovedet: Den er blevet til friheden til at udsætte sig selv for fare. Vi har altså at gøre med et individ, som skal lære at finde sig i mere. For hvis den neoliberale 'pædagogik' går ud på at udsætte individet for fare med henblik på at gøre det stærkere, må individet også lære at give slip på sig selv og omstille sig til de risici, der er forbundet med at gøre sig stærk. Det må underkaste sig kravet om ikke at gøre modstand eller sikre sig selv mod de farer, det står over for. Det må acceptere enhver katastrofe, affinde sig med urimelige forhold og tilsidesætte evnen til at involvere sig politisk. I stedet må det indtage en ny attitude, hvor det opsøger og løber risici som et særligt udviklingspotentiale (Evans & Reid, 2014: 42).

Individet er uden reel indflydelse og har kun én mulighed: at gøre sig resilient. Det må træne i at opnå 'indre balance', 'selvtillid' samt 'personlig og indre styrke' og 'overvinde udfordringer' – eller 'blot afværge', hvad der end bliver smidt i hovedet på det. Det kan hverken opstille eller formulere alternativer. Det må ganske enkelt acceptere den neoliberale virkelighed og rette sig efter dens imperativer.

Kultiveringen af resiliens

Litteraturen om behovet for at udvikle et resilient individ finder sin begrundelse for udviklingen og kultiveringen af denne nye attitude i det forhold, at vores omgivelser er i konstant forandring og derfor befinder sig i en permanent krisetilstand. Ethvert aspekt af det moderne individs liv er under forandring. Som Liggy Webb skriver i 'Resilience: How to Cope when Everything Around You Keeps Changing', er den traditionelle kernefamilie under afvikling. Det samme gør sig gældende på arbejdsmarkedet, hvor de færreste har det samme arbejde flere år ad gangen, og fritidslivet har aldrig budt på så mange muligheder for selvrealisering (Webb, 2013: 52). Udfordringen lyder derfor: Hvordan kan den enkelte håndtere og affinde sig med de mange forandringer uden at gå psykologisk til grunde?

Svaret på denne udfordring er evnen til omstilling, der i litteraturen om resiliens er nøglen til overlevelse (ibid.: 52). Denne litteratur påpeger imidlertid også, at det ikke kun handler om udviklingen af strategier til håndtering af de mange udfordringer, men også om, at de konstante forandringer gør det muligt for individet at udvikle sig, lære af og vokse med udfordringerne (ibid.: 53).

Idéen om det resiliente individ antager således nærmest karakter af en pædagogik, der giver subjektet mulighed for at opsøge nye erfaringer og se sit biografiske

livsforløb som en serie af projekter. Som Reivich & Shatté udtrykker det i en optimistisk tone: "Den resiliente egenskab opretholder den positive attitude hos den opdagelsesrejsende" (Reivich & Shatté, 2002: 26, egen oversættelse). Det resiliente individ er, som McGuinness skriver i 'Resilience: Facing Down Rejection and Criticism on the Road to Success', "et menneske, der trods modgang bliver ved med at forfølge sine mål" (McGuinness, 2013: 47, egen oversættelse). Eller som Webb formulerer det: "Resiliente individer er bedre til at udnytte deres evner på en sådan måde, at de kan håndtere og overvinde voldsomme tilbageslag og udfordringer som fx sygdom, tab af arbejde, økonomiske problemer, ødelagte parforhold eller sågar naturkatastrofer" (Webb, 2013: I, egen oversættelse).

Men hvordan opøves den resiliente attitude? Litteraturen leverer flere øvelser til mental træning såsom meditationsteknikker, ligesom der også er fysiske øvelser. Øvelserne suppleres med et sæt optimeringsteknikker i Donald Robertsons bog 'Build Your Resilience', hvor de mange mentale og fysiske øvelser suppleres med øvelser i, hvordan individet undgår at drukne i øvelser ved at holde tilstrækkelig mange pauser, der i sig selv bidrager til at optimere og udvikle en resilient natur (se fx Robertson, 2012; McGuinness, 2013). Den mindste finjustering kan være afgørende i udviklingen af en større udholdenhed.

Ifølge Liggy Webb spiller det følelsesmæssige register også en rolle i udviklingen af resiliens. Den følelsesmæssige modstandskraft handler om individets evne til at håndtere tilbageslag og stressende situationer og til at styre sine følelser på en positiv måde. Individet må ifølge Webb nemlig forstå, hvordan det reagerer i pressede situationer, så det kan lære at regulere og udvikle en indre kontrol (Webb, 2013: 32). Man må således blive mere bevidst om sine følelser for at kunne klare fremtidige kriser. En måde at forberede sig på er at fremkalde positive følelser og opøve dem dagligt, da de øger chancerne for at blive mere resilient (ibid.: 33). Udviklingen af følelser, der kan gøre en mere robust, drejer sig altså ifølge denne litteratur om at fremelske eller opdyrke en positiv attitude, der kan hjælpe en med at komme sig hurtigt oven på voldsomme forhindringer eller udfordringer. Det gælder om at lære at reagere på problemer med entusiasme og iver (ibid.: 76).

En af de teknikker, der anbefales, er at smile mere, da det dels sætter individet i bedre humør, dels gør det mere attraktivt (ibid.: 130). Som Webb skriver: "Mennesker føler sig helt naturligt mere tiltrukket af andre, som har lettere ved at smile, og et smil kan ændre dit humør og hjælpe dig med at føle dig positiv" (ibid.: 130, egen oversættelse). Selvbevidsthed og selvtillid spiller ifølge Webb en essentiel rolle i forbindelse med at håndtere stress og komme sig oven på alvorlige belastninger. Individet må blive mere bevidst om sine evner til at respondere og handle sig igennem kriser. Først herved bliver det resilient over for fremtidige udfordringer.

Den 'resiliente' attitude låner en stor del af sin argumentation fra den positive attitude, der udspringer af positiv psykologi. I lighed med litteraturen om resiliens trækker positiv psykologi på religiøse oplevelser, og det er også her, man finder

idéen om at acceptere livets vilkår som noget, der befinder sig hinsides individet. Det individ, som enten er religiøst eller spirituelt, accepterer ifølge denne litteratur nemlig lettere det 'faktum', at det ikke kan ændre sin politiske skæbne, men blot forberede sig i håbet om at klare sig.

'Den kritiske attitudes' opkomst dateres af Michel Foucault i hans berømte forelæsning for det franske filosofiske selskab i 1978 til tiden før reformationen, hvor befolkningen stillede kritiske spørgsmål til de religiøse autoriteter og til udlægningen af de autoritative religiøse skrifter. Med opkomsten af den resiliente attitude vender den kvasireligiøse stemme nu tilbage i neoliberale gevandter og forsøger at afløse eller måske ligefrem afvikle det sekulariserede syn, som har karakteriseret de vestlige demokratiske samfund.

Kritik som motor for forandring

Det er sociologisk børnelærdom, at enhver krise udløser kritik, eller – omvendt – at voldsom kritik kan lede til kriser. Men har denne formel for historisk fremskridt mistet sin gyldighed, fordi vi har bevæget os ind en ny historisk epoke, hvor den ene krise afløser den anden? Litteraturen om resiliens kan i hvert fald ses som et symptom på en form for accept af krisernes permanente tilstand.

Hvis 'kriserne' er kommet for at blive, er kritik som motor for historisk forandring ved at forsvinde ud af formlen. Det resiliente individ er nemlig ikke et kritisk individ i betydningen et politisk individ, dvs. en engageret borger, der ønsker at ændre skævvredne strukturelle forhold.

Neoliberalismens succes består – som Pierre Bourdieu formulerede det kort før sin død i kampskriftet 'Contre-feux' – i, at individet først opdager uheldige konsekvenser, når det er for sent. Det skyldes, at kritik som kilde til information afvæbnes og neutraliseres, fordi den førte politik opererer med en tidsforskydning, hvor de voldsomme reformer går fri af protester, eftersom de sociale konsekvenser endnu ikke er tydelige. Neoliberalismen tømmer offentligheden for problemer og erstatter dem med en individuel selvkritik, der skal håndteres og om muligt nedbrydes. Bevægelsen fra udadrettet strukturel kritik til indadrettet selvkritik, der kan bearbejdes, er således en nødvendig forudsætning for neoliberalismens fortsatte succes. Dette billede stemmer helt overens med det, der prædikes i litteraturen om resiliens. Her præsenteres særlige teknikker til at håndtere kritik fra andre eller sågar fra offentligheden – mens en politisk kritik end ikke strejfses.

Årsagen til, at kritik overhovedet behandles som et særskilt fænomen i litteraturen, er tydeligvis den fare, kritik udgør for individet. Det kan fx være den erfaring, der er forbundet med at miste social status, hvis kritikken fra andre har ramt hårdt, og individet ikke er i stand til at ryste den af sig. Svaret er naturligvis: Individet må blive mere resilient (McGuinness, 2013: 36). Den føromtalte Webb giver tre råd om, hvordan subjektet kan håndtere konfliktsituationer effektivt: 1: Man skal hurtigt mindske enhver form for stress. 2: Man skal forblive følelsesmæssigt rolig og reagere

konstruktivt. 3: Man skal håndtere situationen roligt og ikke blive overnervøs (Webb, 2013: 70).

Hos McGuinness lærer læseren at sætte sig ind i forskellige former for kritik, fx konstruktiv og destruktiv kritik. Den konstruktive kritik er kendetegnet ved, at den, der fremsætter den (i denne sammenhæng mod det individ, der er ved at lære at blive resilient), har gjort sit eget standpunkt klart og er så præcis og detaljeret, at modtageren ved, hvad der kritiseres. Den destruktive kritik er derimod uden perspektiv, og den, der fremsætter en sådan kritik, taler, som om vedkommende er den ultimative autoritet på området. Håndtering af kritik kan i denne litteratur læses som strategier for, hvordan individet enten forholder sig til kritik eller fremsætter kritik på en konstruktiv måde.

Det handler fx om, hvordan individet kan blive mere bevidst om en alt for hård selvkritik og et negativt selvbillede, og hvordan han eller hun kan undgå at projicere det over på andre (Reivich & Shatté, 2002: 230). Men hvorfor skal man – som det nye hærdede menneske – lære at skelne mellem forskellige former for kritik? Svaret på dette spørgsmål er, at eftersom individet er overladt til sig selv, er der ingen strukturelle rammer, der kan afbøde kritikken. Individet må derfor udvikle teknikker til at gøre sig selv resilient over for kritik, eftersom kritik og nederlag er ødelæggende for selvet. Rådet er derfor, at individet må udvikle en ”sund skepsis over for kritik” (McGuinness 2013: 152).

Den værste kritiker i litteraturen er imidlertid den indre kritiker, der kan skade det resiliente individ. Opgaven er derfor at gøre den indre kritiker til en ny ’ven’, der kan tjene udviklingen af den resiliente attitude. Derfor er der også teknikker til, hvordan individet kan styre sine indre samtaler (ibid.: 178).

Det modstandsdygtige menneske tjener neoliberalismen

En række generelle træk ved den litteratur, der behandler idéen om resiliens, er særlig vigtige at hæfte sig ved for at forstå, hvordan de tjener den neoliberale ideologi. Der er tale om en ny form for socialisering med pædagogiske intentioner, der sigter mod at forme en attitude, der ikke kun er resilient, men også må underkaste sig forudsætningerne for hele det neoliberale liv.

Som vi har set, glimrer det politiske individ ved sit fravær. I stedet er der hovedsageligt tale om individuelle, ’neutrale teknikker’ til udvikling af en robust og resilient attitude, der kan håndtere udefrakommende forandringer og vilkår. Hverken ydre, strukturelle eller indre, individuelle politiske fordringer inddrages i udviklingen af det resiliente individ. Det resulterer i et afpolitiseret individ, der kun kan underkaste sig både aktuelle og fremtidige dominans- og magtforhold. Med andre ord stilles der krav til individet om at underkaste sig en permanentkrisetilstand, der er kendetegnet ved en helt igennem deterministisk vilkårlighed. Politisk kamp og politisk viljesdannelse er således ikkeeksisterende.

En del af litteraturen trækker på videnskabelige undersøgelser, men der redegøres ikke for disse undersøgelses normative standpunkter, der i en moralsk diskussion ville kunne levere viden om specifikke politiske intentioner. På mange måder redegør litteraturen om resiliens implicit for en ny form for totalitarisme, der især kan spores mellem linjerne i Michael Neenans bog 'Developing Resilience: A Cognitive-Behavioural Approach' og i Steven M. Southwick og Dennis S. Charneys bog 'Resilience: The Science of Mastering Life's Greatest Challenges'. Stat, marked og civilsamfund underlægges kravet om udviklingen af den neoliberale attitude. Hovedeksponenten for staten i litteraturen er militæret, der fungerer som et eksemplarisk narrativ om biografiske individer, der har været udsat for ekstrem fare og er sluppet levende fra det. Markedet er typisk repræsenteret af entreprenante subjekter, der skal være omstillingsparate, fleksible og derfor resiliente individer, som ikke bukkes under for den intensiverede markeds konkurrence, mens civilsamfundet fungerer som en sfære for restitution, hvor familiemedlemmer og venner bliver til redskaber for individets op- og genopladning.

Alle disse bøger kan læses som overindividualiserede skrifter, hvor samtlige teknikker og handlingsvejledninger er rettet mod den enkelte, men som sagt er der også en anden dimension: Kritik betragtes generelt som noget negativt og som et fænomen, der skal håndteres, fordi det kan skade individet. Som sagt skelnes der mellem den form for kritik, som er skadelig, og den kritik, som er konstruktiv og derfor kan tjene udviklingen af individet. Moderat kritik kan derfor være positiv, fordi det falder sammen med den pædagogik, der i de rette doser stresser individet lige akkurat så meget, at det ikke tager skade, men derimod udvikles. Kritikbegrebet optræder dermed instrumentelt, ikke som en særlig erkendelsesinteresse eller et emancipatorisk politisk redskab, og kun i det omfang, det kan tjene den videre udvikling af det resiliente individ.

Ingen ideologiske valg

Det neoliberale projekt går nu ind i en ny fase, hvor det udvikler og giver perverse løfter om, at det kan levere pædagogik og retfærdighed til dem, der skal lære at finde sig i mere. Men projektet giver kun falske løfter – for den resiliente attitude tjener kun den selvsamme udvikling, der har skabt behovet for en mere hårdfør attitude.

Det paradoksale tilbageslag for udviklingen af den resiliente attitude kan meget vel blive det sidste af sin slags i det nuværende samfund. For herefter vil verden ikke længere være sådan, som vi kender den i dag. The tipping point er lige om hjørnet, og med den ny resiliente attitude vil menneskeheden nå dette skarpe hjørne hurtigere end forventet.

Samtidig vil den kritik, som kunne forhindre katastrofen og bidrage til at formulere alternativer, blive spærret inde i et nyt neoliberalt fængsel, hvor det enkelte individ i ensomhed bearbejder sig selv med forskellige former for selvkritiske teknikker i de rette doser – for at blive stærkere – men i lyset af de kommende varmegrader vil det

være en halsløs gerning. Det apokalyptiske scenarie kan ikke fravælges. Heri består neoliberalismens egentlige succes med den resiliente attitudes opkomst, nemlig at alle ideologiske valg er erstattet med spørgsmålet om, hvordan den enkelte arbejder med sig selv. Intet andet. Heri består det kollektive selvmord.

Rasmus Willig (f. 1973) er ph.d., lektor ved Institut for Samfund og Globalisering på Roskilde Universitet. Han er tidligere formand for Dansk Sociologforening, har skrevet for dagbladet Information og er en af arkitekterne bag Politikens kritiker- og debattørskole. Har skrevet bøgerne 'Til forsvar for kritikken' (2007), 'Umyndiggørelse' (2009) og 'Kritikkens U-vending' (2013). Har redigeret og skrevet introduktion til flere bøger, bl.a. Axel Honneth: 'Behovet for anerkendelse' (2003), Axel Honneth: 'Kamp om anerkendelse' (2006), 'Sociale patologier' (med Marie Østergaard) (2005) og Hartmut Rosa: 'Fremmedgørelse og acceleration' (2014), alle på Hans Reitzels Forlag.

MAJ 2014. ”Vi indretter samfundet, som om vi havde sympati for hinanden – vel vidende at det ikke er tilfældet. Just det er velfærdsstatens normative grundlag. Men systemet har fra den første dag haft iboende selvdestruktive kræfter.”

JØRN-HENRIK PETERSEN: DEN INDRE KRIG I VELFÆRDSSTATEN

Velfærdsstaten har altid været omstridt. Det er ikke så sært, fordi den – ikke mindst i sin klassiske danske udformning – bærer på en række iboende dilemmaer. Den var et moralsk projekt – et måske så fordringsfuldt samfund, at det kneb for menneskenes børn at leve op til kravene. I udformningen har forskellige aktører med forskellige motiver lagt lag på lag i et sammenrod af beslutninger, der ikke er afstemt med hinanden. Derfor kan man med god grund spørge, om velfærdsstaten overhovedet har et normativt grundlag. Man kan ikke tage udgangspunkt i grundlæggerens eller grundlæggernes intentioner, fordi den danske velfærdsstat ikke har en entydig ophavsmand.

Professor Jørgen Dich så velfærdsstaten som en følge af politiske krav, der blev indfriet, når to eller flere grupper – med politisk eller økonomisk gevinst for øje – kunne finde sammen i et kompromis. I 1973 beskrev han forvalterne af velfærdsstatens ydelser som ”den herskende klasse” i bogen af samme navn. Velfærdsstaten bundede i humanismens menneskelige forståelse, angsten for døden og middelstandens foragt for det legemlige arbejde. Det begrundede henholdsvis social-, sundheds- og uddannelsessektoren. Den klasse (her de offentligt ansatte), der skaber et lands ideologi, former også politikerne i sit billede og vinder derved magt. Verden er således, hvis man skal tro Dich, alene behersket af stræben efter penge og magt, mens idealerne må tilpasse sig. Der er imidlertid nok mere at sige. Der ligger i dybdestrukturen bevidste eller ubevidste værdier, som afspejler noget, der er indlejret i kulturen. Det kalder på en tolkning med større historisk og kulturel dybde. Hvad det er, får man en fornemmelse af ved at kigge på den implicite, uskrevne sociale kontrakt på det individuelle plan.

I den kontinentaleuropæiske velfærdsstat er der en klar kobling mellem individuel bidragsbetaling/forudgående erhvervskarriere på den ene side og de individuelle ydelser på den anden. Derimod var den klassiske danske model præget af afkobling, fordi finansieringen hvilede på skattepolitiske synspunkter, mens ydelserne fordeltes efter socialpolitiske hensyn. Mens kontinentaleuropæerne har bygget på ”noget for noget”- princippet, kan man i Danmark lidt spidsvinklet tale om ”noget for ingenting” som kongstanke.

For den franske sociolog Marcel Mauss og den tyske sociolog Georg Simmel var gensidighedens ”noget for noget” afgørende. Mennesket var et Homo

reciprocans. Der skulle udveksles noget for noget. Der skulle være reciprocitet. Den amerikanske sociolog Alvin Gouldner var mere optaget af reciprocitetens begrænsninger, fordi der altid vil være dem, der ikke i fortiden har kunnet yde noget, og som ikke aktuelt eller fremtidigt vil kunne gengælde ydelser, de måtte modtage. Gensidighedsnormen må derfor gå hånd i hånd med en ensidig godgørheds- eller kærlighedsnorm. Det kalder på det velfærdsstatslige menneske, Homo generositas, præget af generøsitet, mådehold og arbejdsvilje. Dette krav springer ud af tilværelsens grundvilkår, der lader den enes liv være forviklet med den andens. Det begrundes fordringen om at drage omsorg for "den anden".

Denne omsorg er "naturlig", fordi den springer ud af den anvisthed på hinanden, der hører tilværelsen til, men samtidig "unaturlig", fordi den strider mod vores umiddelbare selvhævdelse, magtvilje og bjergsomhed. Derfor binder vi os – som hin herlige helt Odysseus – til masten og sikrer gennem lovgivning en velfærdsstat som institutionaliseret surrogat for den næstekærlighed, vi har så vanskeligt ved at virkeliggøre.

Velfærdsstaten i sin klassiske danske udformning spejler som utopi kærligheden til næsten som en stilfærdigt reduceret idé, der er indlejret i vores kultur. Den tilgodeser alles grundlæggende behov uden skelen til, hvad den enkelte har været, er og fremtidigt vil være. Vi indretter samfundet, som om vi havde sympati for hinanden – vel vidende at det ikke er tilfældet. Just det er velfærdsstatens normative grundlag. Derfor kan der aldrig skelnes mellem "dem" og "os", hvad enten det drejer sig om "de fremmede" og "danskerne", "de religiøst dæmoniserede" og "os andre", "modtagere af overførselsindkomster" og "de erhvervsaktive" eller andre konstruerede modsætningsforhold.

Mennesket i velfærdsstaten

Det var ikke en tilfældighed, at K.K. Steincke – 1933-socialreformens fader – ofte henviste til den kontroversielle engelske politiker, Labours første premierminister, Ramsay MacDonald: Den mennesketype, der skal virkeliggøre socialismen, er ikke "det økonomiske menneske" og ej heller "det klassebevidste menneske". Det er "idealernes menneske" med historisk sans overvejende bestemt af religionen og af det, som har god klang og godt ry – medmenneskets uførtroede og højmodige medarbejder. Derfor måtte man styrke impulserne til udvikling af karakterfasthed og personlig kultur, fremavle frie, uafhængige og karakterfaste individer, fremelske personlig hæderlighed, ærlighed, arbejdsomhed, ordholdenhed, skabe gode og ansete borgere i et ordnet samfund og frem for alt styrke "samfundsfølelsen på egoismens bekostning".

Tilsvarende skrev den senere udenrigsminister K.B. Andersen i 1954: "Overbetoner vi i individualismens navn den personlige udfoldelse, konkurrencementaliteten, kappestræbet og egoismen som samfundsmæssige drivkræfter, kan vi godt samtidig afskrive muligheden for at komme væk fra det bestående samfund med dets angst og utryghed. Har vi ikke mod til at gøre fællesskabet, solidariteten, samarbejdsviljen

til afgørende anskuelser, kan vi ikke gøre os noget håb om at bygge et samfund af væsentlig anden struktur end det nuværende.”

Hal Koch lå på samme linje. Han talte om Krogerup Højskole som ”medborgerskole” for dem, der havde interesse for den fælles sag – res publica – og som ville påtage sig medansvar for, hvordan livet mennesker imellem formede sig i familie, nabolag, arbejdsplads, sogn, kommune, ja det hele land. Mennesker måtte opdrages til at engagere sig i de fælles anliggender, til samfundsmæssig forståelse og karaktermæssig udvikling. Medborgerskabet var en forudsætning for, at den enkelte kunne leve i overensstemmelse med velfærdsstatens værenorden. Mennesket skulle handle som ”samfundsmenneske” – ikke som ”privatmenneske”.

Præcis 100 år efter offentliggørelsen af Steinckes pjece lød det i et debatoplæg fra Socialdemokraterne forud for partiets kongres i 2012, at der var pligter, som ikke var lovfæstede: ”der er også pligter, der ikke er nedfældet i en lov, men som er nødvendige for, at samfundet kan fungere. En pligt til at bidrage, hvis man er i stand til det. En pligt til ikke at rage ydelser til sig, man ikke har behov for – selvom man måske formelt har ”ret” til dem. En pligt til at være en aktiv samfundsborger, der tager ansvar for sine medmennesker.” Generøsitet, mådehold og arbejdsvilje – Homo generositas, det velfærdsstatslige menneske.

Det er ikke lykkedes

Både Steincke, K.B. Andersen og Hal Koch var sig bevidst, at velfærdsstaten forudsætter, at menneskenes børn opfører sig på en bestemt måde. De ændringer af social- og arbejdsmarkedspolitikken, der er sket siden slutningen af 80’erne, er en reaktion på politikernes opfattelse af, at menneskenes børn ikke nødvendigvis agerer, som præsten prædiker.

I 1996 genoptog Poul Nyrup Rasmussen en tidligere tids tale om et ”norm- og værdiskred”. Og ”normskred” og ”krævementalitet” kom igen for alvor på dagsordenen, da politikerne mødte Carina og Dovne Robert. Samfundsmennesket var i politikernes optik blevet kvalt af det økonomiske menneske. Derfor kunne den klassiske velfærdsstat ikke overleve.

Reaktionen begyndte i 1970’erne

Allerede under 70’ernes legitimitetskrise spurgte mange, om vi virkelig alle var i samme båd. Dermed begyndte en gradvis opløsning af et fællesskab, der blev erstattet af en ”os og dem”-tænkning, som har været på fremmarch siden. Hensynet til ”Blå Bjarne”, den arbejdende befolkning, vandt i stigende grad frem på bekostning af dem på ”passive ydelser”. Hvis man troede bare at kunne få af samfundet, var det, sagde Helle Thorning-Schmidt, en stærk provokation over for de hårdtarbejdende lønmodtagere.

Socialdemokraterne havde det i slut-80'erne svært med pligtbegrebet og ikke mindst med sanktioner. Tankerne var dukket op i forbindelse med den radikale socialminister Aase Olesens ungeinitiativer. Det var dengang faktisk den konservative Henning Dyremose, der ytrede sin glæde over, at socialdemokraterne havde været i de gamle annaler og genfundet princippet om ”ingen rettigheder uden pligter og ingen pligter uden rettigheder”. Det var ikke et argument, socialdemokraterne selv tog i deres mund før i midten af 90'erne. De stod endnu fanevagt om samfundsforspligtelsen, alt imens idéen om individuelt ansvar tordnede frem.

Fra 80'ernes slutning var det fælles mål hen over midten, at passive ydelser skulle gøres aktive. Ikke mindst de borgerlige partier førte sig frem med ønsker om, at man skulle yde for at kunne nyde, ”noget for noget”. Den enkeltes arbejdsvilje var grundlaget for samfundets sammenhængskraft og ville, understregede Claus Hjort Frederiksen, blive svækket, hvis ikke der blev skabt den fornødne respekt over for dem, der deltog i arbejdslivet, skabte værdierne i samfundet og påtog sig et ansvar.

Den enkeltes vilje til arbejde var samfundets byggesten, mens den offentlige forsørgelseskultur førte til dets svækkelse. I slut-80'erne og de tidlige 90'ere tog Socialdemokratiet kun tøvende og som led i en kompromispolitik aktiveringstanken til sig; men den blev bærende for Nyrup Rasmussens regeringer i 90'erne. Den socialdemokratiske og i øvrigt også de borgerlige partiers retorik blev stærkt påvirket af bogen ”Reinventing the Left” (1994), skrevet af David Miliband, der dengang var rådgiver for Tony Blair. Den byggede igen på den britiske kommissionsbetænkning ”Social Justice: Strategies for national renewal”.

Man var især glad for Gordon Browns understregning af, at statens sande rolle var at fremme – ikke at erstatte – den personlige ansvarlighed. Velfærdsstaten skulle ikke være et sikkerhedsnet, men en trampolin. Også Browns og betænkningens tanker om ”det enkelte menneskes potentiale” og ”fællesskabet” er efterfølgende blevet skamredet i den danske politiske drøftelse.

Socialdemokratiet søgte endnu i 1993, da man gennemførte loven om kommunal aktivering, at fastholde tanken om samfundets ansvar, og dermed gå på kattepoter, når det handlede om pligt og at nedtone betydningen af sanktioner. Det blev ændret i 1997 med ”Lov om aktiv socialpolitik”, der tegnede det grundlæggende skred i den socialdemokratiske position. ”Ret og mulighed” blev nedtonet til fordel for ”ret og pligt”. Incitaments- og sanktionsargumentet springer ud af spændingen mellem på den ene side et privatøkonomisk rationale som styrende for menneskelig adfærd og på den anden side den gøren og laden, ”velfærdsmennesket” vil udfolde. 00'erne blev præget af en forestilling om, at alle reagerede på incitament (og sanktioner). Det rationelt agerende økonomiske menneske var kerne i den grundforestilling, der bar politikken.

Tanken om de økonomiske tilskyndelses betydning vandt især frem under Anders Fogh Rasmussens regeringer og var i ikke ringe grad rettet mod især ”de fremmede”

– mere “dem og os”-tænkning. Incitament og sanktioner passede som hånd i handske til Dansk Folkepartis ønske om at reducere indvandring.

Socialdemokraterne gik tøvende med på incitamentsidéen og talte på den ene side om, at man havde ”hegnet bestående ydelsesniveauer ind”, men på den anden side ”sådan, at vi har øget incitamentet til arbejde”. Først i 2006 tog Socialdemokraterne for alvor afstand fra den intensive dyrkelse af sanktioner og incitament – kulminerende med afskaffelsen af de såkaldte fattigdomsydelser, da Thorning-Schmidt-regeringen i 2011 var tiltrådt. Men disse initiativer ændrede ikke Socialdemokraternes retorik. Det skulle, fastslog statsministeren, være sådan, at man tjente mere ved at gå på arbejde end ved at være på en ydelse.

Skaffedyrenes årti

Der er ikke stor forskel mellem retorikken hos Claus Hjort Frederiksen i 1990’erne og Helle Thorning-Schmidt eller Thor Möger Pedersen, der som skatteminister erklærede: ”Hårdtarbejdende lønmodtagere. Dem, der står tidligt op, smører leverpostejmadder, afleverer ungerne og tager på arbejde.

Skattereformen starter og slutter med dem. Dem, der trækker i kedeldragter eller orange veste. Dem, der har værktøjsbælte. Dem, der tager en uniform på. Dem, der har skemalagte pauser. Dem, der cykler rundt i hjemmeplejen. Dem, der er på arbejde juleaften. Dem, der må tage en søndagsvagt.” Med Mögers budskab var “skaffedyrenes” årti for alvor indvarslet.

Mens kontanthjælpsmodtageren tidligere var blevet set som et offer, var det nu betaleren, der indtog denne rolle, mens kontanthjælpsmodtageren blev set som norm- og moralbryder – den nye syndebuk. En gradvis opbygning af en modsætning mellem dem, der påtager sig deres ansvar for at bidrage, og dem, der reduceres til at være “de krævende”. Mellemløstidens Stauning-styrede år indeholdt ikke en “pligt og ret”-forståelse svarende til den aktuelle. Når man talte om pligt, drejede det sig først og fremmest om, at den enkelte var moralsk forpligtet til at forsørge sig og sine ved sit arbejde – grundlovens krav.

Det var alle partier enige om. Det var en fælles opfattelse – ikke noget særligt socialdemokratisk. Når pligt, tvang og ansvarsfølelse for alvor trådte frem, var det mest i en borgerlig retorik, mens socialdemokraterne i langt højere grad havde taget Steinckes rettighedstanke til sig: Socialdemokratiets opgave var at stille krav til retsstaten om rettigheder – ikke som nådegave, men som en soleklar ret begrundet i en bunduretfærdig fordeling.

Med velfærdsstatens fremvækst i 60’erne forsvandt retsvirkningerne og skellet mellem værdigt og ikke værdigt trængende. Der skulle ikke deklasseres. Den, der blev “forsørget” af det offentlige, var en ligeværdig borger. Også de sidste elementer af en egentlig forsikring, som skulle opdrage til ansvarlighed og selvfølelse, blev elimineret.

“Pligt og ret”, som udtrykket i dag anvendes, stammer dels fra Nyrups regeringsgrundlag fra 1993, dels – i en mere ideologisk forstand – fra socialdemokraternes forsøg på i midten af 90’erne at komme til rette med den aktiveringspolitik, de nu for alvor havde taget til sig, og som man uden historisk belæg søgte at identificere med de røde faners paroler.

Det er heller ikke sådan, at de borgerlige partier talte om “noget for noget”, mens “pligt og ret”-metaforen var socialdemokratisk. Claus Hjort Frederiksen gjorde flittigt brug af tanken om en “ret og pligt”-aftale, og i mange udsagn ligger han tæt på fx Mette Frederiksens formuleringer. Opgaven bestod i at belønne dem, der kunne og ville, og straffe dem, der kunne, men ikke ville, mens de, der ville, men ikke kunne, skulle hjælpes. Sådan sagde beskæftigelsesminister Claus Hjort Frederiksen i 2007. Det er stort set samme formulering, man finder hos den nu tidligere socialminister Karen Hækkerup i hendes skelnen mellem ”dem, der kæmper for at finde et arbejde, men som bliver mødt af afslag og skuffelser”, og dem, ”som kan, men ikke vil”.

Det er en formulering båret af tidsånden; men den er interessant, fordi den – sammen med andre udsagn – fører tanken hen på skellet mellem “værdigt” og “ikke værdigt” trængende, som den blev udfoldet i den sidste del af det 19. århundrede. Man bemærker også det fælles træk med den aktuelle retorik, at “tvangen” eller “kærlige krav om ret og pligt” udøves både for samfundets og den enkeltes egen skyld. Allerede før velfærdsstaten blev sat i søen, advarede Venstre mod sociallovgivningens ansvarsforflygtigende virkninger. Offentlig forsørgelse svækkede den individuelle ansvarlighed. Derfor skulle pligt gå forud for ret.

Under velfærdsstatens fremvækst blev det individuelle ansvar i den grad nedtonet til fordel for samfundets pligt og ansvar; men betoningen af den personlige ansvarlighed har siden 80’erne fået stadig større vægt. Det synes at være et fælles gods for de politiske partier, og det spejler velfærdsstatens vanskeligheder: Den enkeltes personlige mangler og brist fremtrådte med større tydelighed end de sociale vilkår og det sociale miljø som baggrund for sociale problemer.

Når Nyrup Rasmussen i 1996 understregede, at det var nødvendigt, at den enkelte tog ansvar for det, ”der rækker ud over vores hæk og havelåge”, og Karen Jespersen advarede mod en stat, der blev eneansvarlig for løsningen af velfærdsproblemerne, var det Brown igen igen. Det er her, man finder rødderne til det, der i dag måske kunne kaldes Socialdemokratiets skepsis over for staten, men den var nu længe forinden blevet næret både af venstrefløjspartierne og af Venstre.

Den indre spænding

Velfærdsstaten har fra den første dag haft iboende selvdestruktive kræfter. Det har haft konsekvenser. Der er i den klassiske velfærdsstat indbygget en række dilemmaer, som grundlæggende spejler spændingen mellem en privatøkonomisk rationel adfærd og den adfærd, velfærdsstaten kræver af os. I den udstrækning den

økonomisk rationelle adfærd vinder overhånd, er velfærdsstaten i sin klassiske udformning truet. Det er den så meget mere, fordi de enkelte landes økonomier er stærkt påvirket af forstærket international konkurrence, de internationale finansmarkeders funktion, behovet for at sikre finanspolitisk holdbarhed, mulige normændringer, demografisk pres, international mobilitet osv.

Når politikerne i stigende grad gennemfører ændringer, der betoner vores pligter og kalder på vores ansvar, signalerer det deres opfattelse af, at vi ikke agerer som velfærdsstatslige borgere, men i højere grad er motiverede af privatøkonomiske hensyn og derfor tilbøjelige til at sælge trepattede køer i Jesu navn. Fra at være genstand for medfølelse og medlidenhed er de "afhængige" og "udsatte" blevet syndebukke, genstand for fortørnelse og vrede. Tankesættet har rod i 80'ernes diskussioner af den såkaldte modernisering, som dækkede over forsøg på at italesætte en ny "dansk model", der skulle erstatte velfærdsstaten.

Det er et tankesæt, der sætter den arbejdende befolkning i centrum, ændrer solidaritetsbegrebet, gør arbejdsmarkedsdeltagelse til alfa og omega, begrundet udstrakt anvendelse af incitamenter og sanktioner, betoner pligt forud for ret, understreger samfundet på statens bekostning, erstatter det fælles med det individuelle ansvar og fremhæver kvasimarkeder og konkurrence. I den fundamentale dagsorden er der – bevidst eller ubevidst – indbygget den ikke udtalte forudsætning, at der ikke længere i samfundet er plads til dem, som ikke står tidligt op hver dag for at gå på arbejde og knokler for at få arbejdstid og privatliv til at hænge sammen.

Afhængighed er blevet et fyord, som "pæne mennesker" må lægge afstand til; men herved brydes den fundamentale sammenhæng mellem afhængighed og etik. Afhængighed og etik står sammen og falder sammen. Hvor "de afhængige" tidligere var genstand for medfølelse, er de nu blevet genstand for foragt og vrede. De er blevet samfundets syndebuk. Samfundet har fra gammel tid haft brug for syndebukke for at styrke fællesskabet. Fællesskabsfølelsen vokser, når alle kan rette deres vrede og foragt mod det samme offer. Det nye syn på "de afhængige" er prisen for økonomismens sejr.

Om at begræde eller at forstå – eller begge dele

I min nyligt udkomne bog "Pligt & ret, ret & pligt – refleksioner over den socialdemokratiske idéarv" har jeg oplistet 13 dilemmaer, der har plaget velfærdsstaten siden dens etablering – måske i en grad, så man kan tale om iboende selvdestruktive kræfter. Derfor er det også en bog, der bæres af min personlige spaltning mellem et hjerte, der bekender sig til Hal Kochs "samfundsmenneske", og en hjerne, der ser, at mennesker ikke gør, hvad den klassiske velfærdsstat forudsætter. Det er både begrædeligt og forståeligt.

Der er dem, der undrer sig over, at det stille sporskifte i velfærdstænkning har stået på så længe. Faktisk begyndte det allerede i 1973 med jordskredsvalget, fortsatte

med Schlüterregeringernes moderniseringsredegørelser, der ville ændre tankesættet i retning af “en ny dansk model” til erstatning for den klassiske velfærdsstat, gled over i socialdemokraternes tøvende konvertering til arbejdslinjen i 90’erne, blev intensiveret under Foghregeringerne og for socialdemokraternes vedkommende kulminerede med 2007-striden om rettigheder vs. pligter – eller rettere nåede sit zenit, da Bjarne Corydon i 2013 erklærede sin tro på konkurrencestaten som den moderne velfærdsstat.

Det har været en gradvis, glidende proces, som ikke mange har haft øje for. Alle er gået på kattepoter af frygt for den velfærdskoalition, hvis muligheder gradvist er blevet indskrænket; men det er i virkeligheden et 40-årigt sporskifte, der blev intensiveret, da Blair og hans venner introducerede “den tredje vej”. Skal udviklingen vendes, fordrer det en folkelig besindelse på velfærdsstatens grundlæggende værdier – en besindelse på, at velfærdsstaten kun overlever, som den blev bygget op, hvis mennesker opfører sig som “samfundsmennesker”. Det er den enkeltes gøren og laden, der har været med til at nedbryde velfærdsstaten – “normskreddet”, som socialdemokraterne kalder det – og det er kun os enkelte hver især, der kan vende skuden. Erosionen skyldes en udhulet moral – vi er ikke generøse, mådeholdne og arbejdsvillige. Og det kan politikerne ikke lave om på. Det kan vi kun selv, hvis vi vil.

Alternativet vil være en fortsat bevægelse mod flere pligter og dermed en yderligere bevægelse mod den klassiske opdeling i “værdigt” og “ikke værdigt” trængende – eller det vil være en bevægelse mod en ren “forsikringsbaseret” model, der ikke vil være i “de udsattes” interesse. Bevægelsen vil spejle en stadig “trimning” af velfærdsstaten. Det er politikernes eneste mulige reaktion på det dilemma, der ligger i, at de fleste vil agere, som, tror de, naboen agerer. Og da naboen tænker på samme måde, og vi sjældent har høje tanker om “den andens” gøren og laden, ja så er tanken om ubetingede ydelser og afstandtagen fra opdelinger i “dem” og “os” en tanke i frit fald.

Jørn Henrik Petersen (f. 1944) er professor i socialpolitik, dr.phil. og lic.oecon. Artiklen bygger på hans nye bog “Pligt & ret, ret & pligt – refleksioner over den socialdemokratiske idéarv” (Syddansk Universitetsforlag, 2014).

MAJ 2014. ”I Liberal Alliance mener vi ubetinget, at folk, der har det svært skal hjælpes, og derfor vil vi jo ikke have skatten ned til 0 procent. Vi mener bare godt, at man kan appellere til folk om at finde styrken inde i sig selv, og appellere til nogle af de her kollektive interesser om at lade være med at have det her kapløb om at gøre sig selv til ofre.”

HENRIK DAHL: I DEN HERSKENDE KLASSES STAT

Interview af Emma Høj

RÆSON: Hvad er din største ambition som politiker for Liberal Alliance?

Henrik Dahl: Det er at komme i folketinget og føre en værdikamp, som er nødvendig at føre, for at danskerne kan forstå, hvor altomfattende staten er blevet, og hvordan den spiller en helt usædvanlig rolle, hvis man sammenligner med den rolle, den spiller, i borgernes liv i andre lande. Den værdikamp er for mig det vigtigste.

RÆSON: Og hvordan skal sådan en værdikamp konkret udmønte sig?

Henrik Dahl: For det første er der hele spørgsmålet om kontrolstaten. Jeg synes, at staten griber alt for meget ind i borgernes privatliv. Der er vedtaget utrolig mange love, som bemyndiger myndighederne til at krænke privatlivets fred uden en dommerkendelse for eksempel. Det er nødvendigt, at man kritiserer den slags ting. Det er nødvendigt, at man kritiserer, at staten blander sig i, hvordan vi lever vores privatliv, og hvad for nogen livsvalg, vi tager. Når jeg siger staten, så mener jeg statsapparatet.

RÆSON: Kan du komme med et eksempel?

Henrik Dahl: I Aarhus kommune er der et godt eksempel. Der mener man ikke bare, at man har købt medarbejdernes arbejdskraft, når man ansætter dem, men at man har købt medarbejderne med hud og hår. Så hvis du arbejder i Aarhus kommune, og du står et eller andet sted langt fra Rådhuset i en pause og gerne vil have en smøg, så må du ikke det, for det har kommunen sagt, at du ikke må. Det synes jeg er et eksempel på, at man går langt, langt over stregen i forhold til, hvordan man griber ind i borgernes privatliv. Og der er rigtig mange af sådan nogle eksempler på, at staten på den måde kommer til at fylde utrolig meget i borgernes liv. Jeg mener, at der er meget vigtigt at arbejde for, at der bliver markeret nogle klare grænser ved din person, ved din bolig, ved de livsvalg, du træffer, som virkelig er den danske stat fuldstændig og aldeles uvedkommende. Og så er det jo bare sådan, at arbejdet med at forhindre Parkinsons love i at slå igennem, ikke er gennemført nær så effektivt i den offentlige sektor som i den private sektor. Parkinsons love handler om, hvordan den offentlige forvaltning vokser: det er Parkinson, der siger, at arbejdet udvider sig og tager den tid, der er afsat, og at i sådan nogle forvaltninger, der er målet at få flest mulige ansatte

under sig. Det er nødvendigt at tage det her opgør med Parkinsons love, som man tager meget mere hårdt i den private sektor, end i den offentlige.

RÆSON: Mener du ikke, at det er sket under den nuværende regering?

Henrik Dahl: Jo, altså lidt har også ret, men man er altså bare nødt til at se på det helt systematisk og gøre det til en meget højere prioritet. Produktivitetskommissionen nåede frem til, at der var et effektiviseringspotentiale på 10% i den offentlige sektor. Det er altså et meget stort potentiale, der er der.

RÆSON: Hvilke politikområder vil du helst arbejde med?

Henrik Dahl: Jeg vil ikke sidde og sige, at jeg vil have det ene eller det andet ordførerskab, for det er jo noget, som gruppeledelsen afgør ved at se ud over, hvem der er valgt ind, og hvem der gør bedst nytte hvor. Men der er jo flere områder, som jeg har arbejdet med, og som jeg i forvejen har sat mig ind i, og som jeg synes, er rigtig interessante.

RÆSON: Men hvilke områder synes du kunne være interessante?

Henrik Dahl: Jeg har taget til orde offentligt i forhold til forskningsområdet for eksempel, og derfor synes jeg selvfølgelig også, at det kunne være interessant. Ikke, at der er noget i vejen med det, der bliver lavet lige nu. Jeg har også skrevet en hel bog, der handler om den fysiske udvikling af Danmark, og derfor synes jeg selvfølgelig, at hele det område, der har at gøre med fysisk planlægning og udvikling af Danmark, er utrolig interessant. Det er klart, at det er nogle områder, hvor jeg så at sige har forberedt mig i forvejen, og som jeg gerne vil sidde med.

RÆSON: Vil du betegne dig selv som liberalist?

Henrik Dahl: Ja, selvfølgelig, for ellers ville det ikke give meget mening at blive medlem af Liberal Alliance. Men liberalisme er jo mange ting. Liberalisme er både en filosofisk og en økonomisk doktrin. Hvis jeg sådan ser på min eget politiske og filosofiske udvikling, kan man måske sige, at den filosofiske liberalisme nok er der, hvor jeg er startet. Betydningen af, at man kan være et frit menneske, og at man har lov til at være et frit menneske, der er jeg startet. Og så har jeg senere hen gjort mig en vis anstrengelse for at sætte mig ind i de forskellige fordele og ulemper, der er ved forskellige økonomiske doktriner, og der overbeviser liberalismens økonomiske doktrin mig.

RÆSON: Hvornår overbeviste den dig om det?

Henrik Dahl: Det er jo ikke sådan, det er. Der er jo interne diskussioner i alle partier, og derfor fører man jo også nogle af de her diskussioner om, hvor liberalt samfundet skal være. Dem fører man jo også internt i Socialdemokratiet. Jørgen S. Dich, som jeg er meget inspireret af i forhold til den statskritik, som jeg synes er nødvendig, han var socialdemokrat.

Og jeg kan jo gå og undre mig over, at socialdemokraterne har været igennem en historisk udvikling, hvor de så at sige har slået hånden af Jørgen S. Dich, og hvor der ikke er plads til hans synspunkter. [om Jørgen S. Dich, se fx biografien i Gyldendals Store Danske, hvor det om argumentet i "Den herskende klasse" bl.a.

hedder: ”Uddannelsesområdet, boligpolitikken, ja hele velfærdsstatens politik er nok styret af hensynet til marginalvælgerne, men de er kun et redskab for de teknokrater hvis perfektionisme og såkaldte sociale indstilling går hånd i hånd med deres egne interesser”, red.]. For når der ikke er plads til Jørgen S. Dichts synspunkter i det nuværende socialdemokrati, så er der heller ikke plads til mine synspunkter, for jeg er sådan set meget enig med ham. Han betragtede det jo også som et historisk svigt, at Socialdemokratiet havde sat demokratisk idealisme lig med en kæmpe stor offentlig sektor, og det er jeg enig i. Der vil jo altid være nogen diskussioner om, hvor balancen mellem frihed og lighed ligger. Vi kan ligeså godt være ærlige at sige, at der jo ikke er nogen moderate og fornuftige partier, som ikke mener, at frihed og lighed skal afbalanceres på en fornuftig måde. Vi er jo også store, store tilhængere af lighed, vi er tilhængere af antidiskrimination, og vi er tilhængere af lighed i udgangssituationen. Vi mener bare, at når der er skaffet fuld lighed i menneskers udgangssituation, så er man kommet et rigtig langt stykke i den rigtige retning i forhold til lighed.

Om nationalstaten

RÆSON: Er der nogen ting, du har ændret holdning til?

Henrik Dahl: Ja, det er der. Spørgsmålet om EU har jeg ændret holdning til, og det er der mange, der har. Jeg er jo ikke blevet EU-modstander, men jeg kan bare se, at jeg har været igennem en udvikling, som mange andre i det miljø, jeg færdes i, har været igennem. I 2004 var der et stort interview med Uffe Østergaard i Weekendavisen, hvor han sagde noget, som også var sandt for mig, nemlig at op igennem 80'erne og 90'erne, der var en forståelse af nationalstaten som noget meget dårligt, fordi man den gang sagde, at nationalismen var noget, der var opstået i 1800-tallet, og som havde ført til, at en masse lande løsrev sig, og der havde man en fortælling om, at det havde været en meget blodig historie. Den fortælling er jo ikke forkert, og det er også det, Uffe Østergaard siger, men dengang underbetonede man jo fuldstændig fortællingen om, hvad nationalstaterne gjorde af godt. Udviklingen af moderne demokrati og det moderne velfærdssamfund er jo baseret på, at man har nationalstater, for det er baseret på, at du har en meget høj grad af solidaritet. Din solidaritetsforpligtelse stopper trods alt et eller andet sted, fordi man kan i praksis ikke have grænseløs solidaritet. Men man kan godt have en konstruktion, hvor vi danskere er solidariske med hinanden og hvor tyskerne er solidariske med hinanden. Hele den der konstruktion med solidaritet har man undervurderet. Og det har været sådan en pinefuld proces, hvor man så skulle sige, at det med, at det grænseløse Europa er fantastisk, det viser sig jo ikke at være rigtigt. Det bygger på en forkert analyse af nationalstaten. Derfor er man nødt til at sige, at vi skal selvfølgelig have nogle bløde grænser i Europa, men vi skal bare ikke ende i en situation, hvor vi ikke har nogen grænser.

RÆSON: Er der andre centrale politiske områder, du ser anderledes på i dag?

Henrik Dahl: Ikke sådan store områder. Jeg er jo medforfatter til den bog, der hedder 'Krigeren, borgeren og taberen', og den er jo også en kritik af nogle af de negative sider af velfærdsstaten, og den udkom allerede i 2006. Det er jo ikke særlig ulogisk for en person, der er medforfatter til den bog at blive medlem af Liberal Alliance. Jeg siger ikke, at Ole Thyssen skulle gøre det, og bogen kan også pege i andre retninger,

for eksempel i retning af reformer af velfærdsstaten. Og helt tilbage i 2000 lavede jeg 'Det ny systemskifte', hvor forfatterteamet i bogen nævner, at et af de store tyst-spørgsmål, som man har sendt til hjørne i den danske politiske debat, er, at specielt personskatterne simpelthen er alt for høje. Jeg har tidligere i mit liv taget den diskussion i nogle andre fora, men til sidst kommer der også et punkt, hvor man indser, at fronterne er sådan, at det kan man ikke rigtigt.

Om kritikken af venstrefløjen

RÆSON: Sammen med Ole Thyssen skrev du i Information i 2012 under overskriften 'Hinsides højre og venstre': "Vi mener, at én af de mest værdige aktiviteter for et venstreorienteret menneske — og for både Socialdemokraterne og SF — vil være at kritisere velfærdsstatens elefantiasis. Ikke for at melde sig under CEPOS' faner eller kurre for Liberal Alliance, men for at bidrage til en vision om det aktive og ansvarlige individ". Er dit skifte til Liberal Alliance ikke et bevis på, at din kritik af venstrefløjen har været et forsøg på at tilpasse den nogle borgerlige, liberale holdninger?

Henrik Dahl: Det synes jeg ikke, man kan sige. Det er klart, at når du har en tekst, hvor der er to mænd, der skal stå inde for den, så er den et eller andet form for kompromis. Du kan sige, at både 'Det ny systemskifte' og 'Krigeren, borgeren og taberen' er bøger, der har mange afsendere, og der skal man selvfølgelig skrive en eller anden tekst, som alle parter, der er med, kan stå inde for. Jeg vil da også være ærlig at sige, at jeg måske på det tidspunkt ikke havde sat mig tilstrækkeligt grundigt ind i, hvor Liberal Alliance rent faktisk står i spørgsmålet om velfærdsstaten. Det er nok lidt en floskel fra min side, hvor jeg siger, 'de går for vidt og de er ikke interesserede i, at der skal være et velfærdssamfund overhovedet'. På det tidspunkt var jeg måske desværre, det er lidt pinligt, men der var jeg lidt forblændet af de her skræmmebillede, som centrum-venstre er så gode til at stille op. At blive klogere er heldigvis en ret som alle mennesker har lov til at benytte sig af.

RÆSON: I forhold til din kritik af venstrefløjen for ikke at forny sig – er den fornyelse ikke bare noget, du har kunnet finde på den mere borgerlige fløj?

Henrik Dahl: Jamen, sådan kan man jo i princippet godt udlægge det. Men jeg vil bare stadig have lov til at sige, at Jørgen S. Dichs kritik af den herskende klasse da hans bog udkom i 1973, det var altså en socialdemokratisk kritik, ikke? Og hvis Jørgen S. Dich stod op fra de døde, kunne han sige, at hans parti havde svigtet fatalt i spørgsmål om at hæve skatterne og lade en herskende klasse af offentligt ansatte vokse frem i samfundet. Det var jo det, han mente. Og han mente, at det der med at hæve skatterne betød, at du indskrænkede forbrugsmulighederne og dermed en eller anden form for frihed i arbejderklassen. Du begrænser arbejderklassens frihed ved at beslaglægge så stor del af deres løn i skat og så lade nogle andre mennesker bestemme, hvad de penge skal bruges til. Det har der været nogle interne diskussioner om, og der er det jo bare endt med, at man i Socialdemokratiet har udsondret Jørgen S. Dich, som oprindeligt var partikammerat, man har udsondret hans synspunkter, og givet det en etiket, som er liberalisme. Men sådan forstod han det jo ikke selv. Hans bog er oven i købet skrevet i en marxistisk jargon.

RÆSON: Kunne Liberal Alliances politik, som du tilslutter dig i dag, være socialdemokratiets politik, hvis de havde fornyet sig, sådan som du mener, de burde have gjort?

Henrik Dahl: Det er jo kontrafaktisk historieskrivning, men der er jo bare nogle historiske forløb i forhold til de her store partier, som man er nødt til at være opmærksom på. Du er nødt til at være opmærksom på, at i 1973, der bliver S sprængt i S og CD, fordi der er dramatisk uenighed om linjen. Den sprængning handlede om mange forskellige ting, men den handlede jo også om, hvordan man skal forstå den nye, lidt mere velhavende arbejderklasse, LO-lønmodtager klassen, der er opstået, og hvor hårdt man skal beskatte dem. Så Socialdemokratiet har jo, hvis du ser historisk på det, haft utrolig svært ved at kapere nogle af de forandringer, som partiet selv har skabt. Arne Hardis argumenterer meget overbevisende i en artikel i Weekendavisen for, at i 1987, der blev der skabt den form for vælgermæssige sprængning mellem Socialdemokratiet og Dansk Folkeparti, som du har i dag, for der vælger man side i indvandringsspørgsmålet. Man vælger side på den måde, at man vælger side imod vestegnsborgmestrene. Anker Jørgensen var klar til at vælge side med vestegnsborgmestrene, men Arne Hardis kan så godt gøre, at Auken kommer til, og han vælger side imod vestegnsborgmestrene. I det øjeblik, hvor man definitivt vælger side imod vestegnsborgmestrene, der skaber man det politiske rum, som DF bor i i dag, siger Hardis. Så politik er jo en utrolig dynamisk størrelse, hvor man både ser på, hvad der er ens egne grundholdninger, og hvem der vil påtage sig at repræsentere ens grundholdninger. Nu vil jeg ikke stjæle ordene fra Pernille Rosenkrantz-Theil, men hun har sagt noget, som jeg synes, er velformuleret og klogt. Hun har sagt: 'Jeg har ikke skiftet mening, jeg har skiftet parti'. Jeg vil ikke stjæle hendes ord, men jeg har det langt hen ad vejen på samme måde, fordi jeg i mindre og mindre grad kan se de meninger, som jeg har om betydningen af menneskers personlige frihed og om djøficering, og hvor meget man skal sådan bøje sig for denne her herskende klasse, komme til orde der, hvor jeg en gang var.

RÆSON: I samme indlæg i Information skriver i: ”Problemet med velfærdsstaten er ikke, at de svage får for meget hjælp, men at alt for mange melder sig under de svages faner”. Hvordan oplever du det?

Henrik Dahl: Det er noget, som mange undersøgelser kan berette om. Man oplever for eksempel et stigende pres mange steder fra for at få diagnosticeret børn, som man lod være med at diagnosticere tidligere. Så er de låst fast i en diagnose, og så er de pludselig berettiget til hjælp af den ene og den anden slags. Men du ser jo også, at mange stærke grupper i samfundet næsten har en konkurrence om at udnævne sig selv til at være nogle svage nogen, der skal hjælpes. Hele kvindebevægelsen har jo for eksempel haft utrolig travlt med at sige, at fordi du er kvinde, så er du et meget svagt væsen, der skal have en hel masse hjælpeforanstaltninger og statslig diskrimination til sin fordel. Det har jeg altså meget svært ved at forstå. De organiserede interesser har tit enormt travlt med at udnævne sig selv til ofre, og det synes jeg godt, man kan tillade sig at være noget skeptisk overfor.

RÆSON: Hvordan skal man gøre op med det?

Henrik Dahl: Der er både bløde og hårde metoder, der kan være nødvendige for at dem, som gerne vil have det prædikat, at det er synd for dem, ligesom træder til side så vi kan gøre noget for dem, det faktisk er synd for. Vi mener ubetinget i Liberal Alliance, at folk, der har det svært skal hjælpes, og derfor vil vi jo ikke have skatten ned til 0 procent. Liberal Alliance er jo også et socialt liberalt parti, som ikke mener, at nogen skal leve under uværdige forhold.

Vi mener bare godt, at man kan appellere til folk om at finde styrken inde i sig selv, og appellere til nogle af de her kollektive interesser om at lade være med at have det her kapløb om at gøre sig selv til ofre.

Om den sociale ingeniørkunsts fallit

RÆSON: I Information bliver du i september bedt om at komme med tre eksempler på tre ting, der ikke nytter noget, men som alligevel skaber glæde hos mange. Du svarer blandt andet: "Socialpolitik nytter vist nok heller ikke rigtig. Og selvom den burde skabe glæde, er der også meget der tyder på, at den ligeså ofte skaber vrede." Kan du uddybe, hvad du mener med, at socialpolitik ikke nytter noget?

Henrik Dahl: Der er nogle store tunge mål, som på en eller anden måde ikke er lykkedes. Andelen af mennesker, som er absolut fattige, har jo ikke rigtig rykket sig. Der er dem, der er, og man kommer ikke rigtig nogen vegne. Men det, som jeg også sigter til i det der citat, er det, man kalder den sociale ingeniørkunst. Den sociale ingeniørkunst har jo ikke rigtig formået at bryde den sociale arv. Selvom det har været højt prioriteret med vores skolevæsen mange gange, sker der faktisk ikke rigtig noget. Så socialpolitik eller social ingeniørkunst skaber ikke rigtig nogen forandring. Det afhjælper økonomisk nød hos folk, der har det svært, og det er selvfølgelig godt. Men den sociale ingeniørkunst er mange gange kommet til kort og den har resulteret i nogle ret katastrofale ting.

RÆSON: Hvilke katastrofale ting?

Henrik Dahl: Den sociale ingeniørkunst, der lå i at lave de her store satellitbyer, og som var socialdemokratisk plantækning, har vist sig ikke rigtig at fungere. Der er ligesom indbygget store sociale problemer i de her udflytningsprogrammer, som man slet ikke havde forestillet sig, og man har været nødt til at afsætte utrolige summer til det man kalder boligsocialt arbejde. Det er jo blevet ekstremt profitabelt for bygningskonsulenter og andre mennesker at gå og doktorere på de her boligsociale problemer, som man har skabt.

RÆSON: At forsøge at bryde social arv gennem forskellige politiske tiltag har det taget overhånd? Har det spillet fallit?

Henrik Dahl: Jeg tror, at den bedste måde at bryde den sociale arv på, det er at sørge for, at man kan få et arbejde og sørge for, at man kan gøre, hvad man vil, og ikke er spundet ind i et hav af regler og bestemmelser der gør, at det for eksempel er enormt svært at starte sin egen virksomhed. På den måde kan man gøre rigtig, rigtig meget – og mere end med den her sociale ingeniørkunst, som er dyr, og som ikke kan opvise nogle store resultater. Jeg føler mig da heller ikke overbevist om, at måden hvorpå

man har reformeret og tilrettelagt vores skolesystem gavner børn og unge mennesker fra uddannelsesfremmede hjem særlig meget.

RÆSON: Kan du uddybe det?

Henrik Dahl: Man reformerede jo gymnasiet i 2004 med en reform, der trådte i kraft i 2005, som jeg virkelig synes har gjort det sværere for børn fra skolefremmede hjem at klare sig i gymnasiet. Nogle af opgaverne er simpelthen er så svære, at man kalder dem for 'den store forældreopgave'. Hvis dine forældre ikke kan hjælpe dig med 'den store forældreopgave', så er det svært for dig. Der er også mange, der peger på, at en blød skole med diffuse krav ikke er god for børn, hvis forældre ikke er vant til at begå sig i det her snakkemiljø, som skolen ligesom forudsætter.

RÆSON: Hvad ser du som den mest bekymrende udvikling i vores samfund i dag?

Henrik Dahl: Det er ikke så længe siden, OECD offentliggjorde en prognose, for den fremtidige vækst i Danmark, og det ser ikke godt ud. Danmark er et af de lande, der ligger lavest, og det synes jeg er et meget stort problem. Det allerbedste vi kan gøre for alle mennesker i Danmark er at skabe en fornuftig økonomisk vækst.

Henrik Dahl (f. 1960) er forfatter/medforfatter til en række bøger om samfundsforhold, kulturhistorie og politik. Bl.a. 'Borgerlige ord efter revolutionen' (1999), 'Det ny systemskifte' (2001) og 'Epostler' (2003), der alle tre har en eller flere ministre fra SR-regeringen som medforfattere.

26. MAJ 2014. ”Jordskredsvalgsanalogien kan være misvisende. Der er ikke tale om en ny udvikling, at vælgerne føler sig fremmedgjorte over Bruxelles. Hvis der er tale om et skred, så må det være dette skred ind mod midten, som vi ser ude hos yderfløjspartierne. Her gør man alt for at virke normale og troværdige.”

SØREN VILLEMOS: **DETTE ER ET JORDSKRED MOD MIDTEN**

Rundbord af RÆSONs chefredaktion

RÆSON: “Noget, der kun kan betegnes som en jordskredssejr”. Lars Løkke Rasmussen om Dansk Folkepartis succes i sin tale til partiet på valgaftenen. Hvad var valgets største overraskelse?

Søren Villemoes: Det er vel næppe de mange stemmer til Morten Messerschmidt. Han har ligget stabilt i meningsmålingerne i meget lang tid, og han har længe været en populær europa-parlamentariker. Man kan vel kun blive overrasket over det gode resultat til Dansk Folkeparti, hvis man har været låst inde i en kælder de sidste mange år. Ved europaparlamentsvalget i 2009 mere end fordoblede de deres stemmeandel, og Morten Messerschmidt var også dengang den store vinder. Nu går de frem igen, og Morten Messerschmidt er igen den store vinder.

Det kan næppe heller kaldes en overraskelse, at Lars Løkke har haft en negativ indflydelse på Venstres valgresultat. Venstres kandidater til valget har længe brokket sig over, at deres valgkampe endte med at handle om Løkkes underbukser. Jordskredsvalgsanalogien kan være misvisende. Der er ikke tale om en ny udvikling, at vælgerne føler sig fremmedgjorte over Bruxelles. Den udvikling har også været stabil i årtier. De færreste almindelige mennesker aner, hvad der foregår dernede. Og det, de hører, lyder sjældent særlig godt. Den seneste tids mistillid til Helle Thorning og Lars Løkke skal ikke forveksles med en generel mistillid til det nationale politiske system. Danmark er et af de få lande i den vestlige verden, hvor vi ikke har faldende valgdeltagelse til de nationale afstemninger. Folk tror reelt på, at det er værd at stemme. Og når de protesterer, stemmer de ikke på useriøse, anarkiske alternativer som Fremskridtspartiet i 1973. Havde det været tilfældet, ville folk jo være løbet over i hænderne på Alternativet. Og det er der vist ingen tegn på, vil ske. Både Dansk Folkeparti og Enhedslisten har netop succes, fordi de gør sig så umage for at fremstå systembevarende. Hvis der er tale om et skred, så må det være dette skred ind mod midten, som vi ser ude hos yderfløjspartierne. Her gør man alt for at virke normale og troværdige.

RÆSON: Hvad er sandsynligheden for, at Dansk Folkeparti IKKE bliver et af Danmarks to største partier ved næste folketingsvalg?

Søren Villemoes: Det er et spørgsmål for spåkoner og fremtidsforskere. Jeg aner det ikke. Men jeg vil da gerne vove den påstand, at en væsentlig grund til, at Dansk

Folkeparti lige nu står så godt i meningsmålingerne, er vælgernes generelle lede ved Thorning og Løkke. I sammenligning ser Thulesen Dahl jo ganske udmærket ud. Men hvad sker der den dag, V og S skifter ud i ledelsen? Ser han så lige så godt ud til den tid? Alt kan som bekendt ske i politik, lynhurtigt og nådesløst.

RÆSON: Bør Kristian Thulesen Dahl frygte Morten Messerschmidt?

Søren Villemoes: Nej.

RÆSON: ”Venstre kommer til at rykke sig” – Kristian Thulesen Dahl på forsiden af RÆSONs martsnummer. Hvad betyder DF’s succes for forholdet til Venstre – og for blå bloks kommende valgkamp?

Søren Villemoes: At han kan ende med at have vetoretten over den borgerlige politik. Styrkeforholdet fra nullerne ser for tiden ud til at skride. Dansk Folkeparti har ikke længere behov for at bevise, at man godt kan give dem lidt indflydelse, uden at det hele ender i landsbytosseri og kakofoni. Den test har de bestået. Nu er der nye ambitioner, der kan indfries: At blive dem, der viderefører den ægte, uspolerede H.C. Hansens socialdemokratiske ånd.

RÆSON: “Skeptikerne vinder. Det er et signal, vi er nødt til at tage ned. Vi, der tror på den europæiske sag, er nødt til at tage alvorligt at danskerne m.fl. synes, at der går også en grænse. Det håber jeg et nyt parlament og en ny kommission vil tage alvorligt. Så vi finder en ny og bedre balance [...] og i højere grad end nu respekterer nationernes egenart”. – Lars Løkke Rasmussen, i sin tale på valgaftenen. Er Venstre ifærd med at ændre sin EU-politik – og på sigt: flytte magt tilbage til nationalstaterne?

Søren Villemoes: Næppe. Og det er formentlig allerede for sent. Vi har jo som bekendt givet den suverænitæt væk for længst. Men EU-skepsissen er gået fra at være noget, der enten var meget højreorienteret eller meget venstreorienteret til at være noget mainstream borgerligt. Idag er det helt almindelige borgerlige, der ser mod Bruxelles med rynkede øjenbryn. Og det kan man jo ikke bare ignorere som ledende borgerligt parti. Hvad det kommer til at betyde i praktisk politik udover et par retoriske kødben fra tid til anden, er dog svært at sige. Venstre har været et pro-europæisk parti i en menneskealder. Det er dybt indlejret i partiets selvforståelse.

RÆSON: “Venstre er bevæget sig ind på en midterkurs med målet om at blive et bredtfavnende, folkeligt midterparti. Jeg er liberal, og derfor er Venstre ikke længere partiet for mig”. – Kasper Elbjørn, der forlader Venstre dagen efter valget. Er de aktuelle konflikter i Venstre et udtryk for uenighed også om den politiske linje – eller alene et resultat af formandens bilagssager? Vil Løkke, der er blevet kritiseret for topstyring, være nødsaget til at ændre sin ledelsesstil?

Søren Villemoes: Det har mere at gøre med underbukser end ideologi. Faktisk har Venstre ikke ført en mere liberalitisk politik siden de glade 1990ere. SR-regeringens reformkurs (det, ondere tunger end min ville kalde “højredrejning”) har jo presset partiet til at være dem, de er: Et liberalt parti med fokus på nulvækst i det offentlige og alt det der, der var no-go under Fogh. Løkkes politik er langt mere i overensstemmelse med baglandets ønsker, end Foghs var i nullerne. Men hans autoritet vakler.

Jeg mindes ikke, at Løkke har været kritiseret for topstyring. Det er vel snarere manglen på styring, der har været kritikpunktet. Hvis man med "ledelsesstil" mener bilagsrod, akkrediterede underhylere, rygning på ikke-ryger-værelser og rejser på første klasse, så ja, så er Løkke klart nødt til at ændre sin ledelsesstil. Det er der vel næppe mange andre end Søren Pind, der vil bestride.

RÆSON: "Jeg er pavestolt" – Margrethe Auken. I dele af København var SF – som fik sit andetbedste EP-valg nogensinde – det største parti. Hvad kan SF lære af valget?

Søren Villemoes: At det er godt, at Margrethe Auken er i Bruxelles og passer sit territorium. Og så kan de naturligvis lære, at selvom politik nogle gange kan være det mest pinlige absurdtænder, der kan opdrives, så råder den evige genkomst også her. Vælgere er bedre til at tilgive et partis inkompetence, manglende lederskab og generelle kaos, end enkeltpolitikeres løgne, snylteri og manglende troværdighed. Og så er vælgeres kollektive hukommelse næste lige så selektiv som politikernes.

RÆSON: "Statsministeren er excellent til at forvandle alle nederlag til sejre" – Lars Løkke Rasmussen i partilederrunden. Hvad bør Thorning lære af valgresultatet?

Søren Villemoes: Jeg har svært ved at udlede den store socialdemokratiske lektie. Partiet gik lidt tilbage. Men det er intet i forhold til deres tilbagegang i 2009-valget – der til gengæld mest skyldtes, at vælgerne sendte Poul Nyrup ned til elefantkirkegården med lidt værdighed ved valget forinden. Dengang i 2004 udledte Nyrup iøvrigt den helt forkerte lektie og fortolkede sit fine valg som Socialdemokraternes tilbagekomst. Det var naturligvis bare befolkningen, der vinkede pænt farvel til deres tidligere statsminister. Dette valg er hverken en sejr eller et nederlag for Socialdemokraterne. Det er mest et tegn på den generelle lunkne stemning, der hersker om partiet: Hvad vil de – andet end at bestemme? Hvad står de egentlig for? Det er der ikke mange derude, der kan svare på. Og dem der svarer, svarer i øst og vest. Det er partiets grundlæggende problem. Og det har det været i meget, meget lang tid.

Søren K. Villemoes (f. 1981) er journalist. Pt. vikarierende litteraturredaktør ved Weekendavisen. Uddannet cand.scient.pol. fra Københavns Universitet.

26. MAJ 2014. “Det var mere et jordskælv end et jordskred. Det, som ingen rigtigt kan begribe i de gamle partier, er hvor mange mennesker der føler sig afkoblet fra dem; at enorme vælgergrupper flyder rundt imellem socialister, liberale & nationalkonservative som om det var ét fedt. Alle observerer det, men ingen begriber hvor afkoblede danskerne er fra deres gamle partier.”

KASPER FOGH: DE GAMLE PARTIER HAR IKKE BEGREBET, HVOR MANGE VÆLGERE, DER FØLER SIG AFKOBLET FRA DEM

Rundbord af RÆSONs chefredaktion

RÆSON: “Noget, der kun kan betegnes som en jordskredssejr”. – Lars Løkke Rasmussen om Dansk Folkepartis succes i sin tale til partiet på valgaftenen.

Hvad var valgets største overraskelse?

Kasper Fogh: Det var mere et jordskælv end et jordskred. Det, som ingen rigtigt kan begribe i de gamle partier, er hvor mange mennesker der føler sig afkoblet fra dem, at enorme vælgergrupper flyder undt imellem socialister, liberale & nationalkonservative som om det var ét fedt. Alle observerer det, men ingen begriber hvor afkoblede danskerne er fra deres gamle partier. Vi må have et nyt folk. Det folk vi har gider simpelthen ikke Lars Løkke, Helle Thorning, Ulla Tørnæs eller Jeppe Kofod. Danskerne egner sig ikke til deres demokrati. Man mærker vælgerleden brede sig på Christiansborg. På det lidt mere formelle plan er det overraskende, at Socialdemokraterne ikke kan samle nogen af dem op, der vender Lars Løkke ryggen. Og så er det overraskende at kampagner virker – SF og Konservative lavede de bedste kampagner – og blev belønnet; de havde noget så outreret som et budskab. Jeg forudser at ved næste folketingsvalg vil alle partier prøve sådan noget med at have et budskab.

RÆSON: Er Løkke reelt truet som Venstres formand?

Kasper Fogh: Formentligt ikke. I Venstre er der vist – efter hvad jeg har hørt – en fornemmelse af at hvis de skifter formand, så frygter de at Helle Thorning vil udløse et hurtigt valg. Og de frygter at en ny mand – det bliver jo ikke en kvinde i Venstre – ikke vil få tid til at sætte sig i stolen. Det er lidt spøjst, for de ædrueligt tænkende vil vel mene, at Helle Thornings absolut største chance for at blive genvalgt er at V igen stiller med Lars Løkke. Men når de nu tænker sådan, så bliver det jo Lars Løkke igen. Det er i Venstre som i Socialdemokraterne at der ikke er nogen tvivl om tronfølgen, og derfor heller ikke nogen uro. Hvorfor skulle Kristian Jensen – eller nogen der vil have som leder – risikere noget ved at sætte et spil igang, og løbe en stor risiko for nederlag, når han alligevel vinder på sigt?

Noget andet er så at Venstre ville stå meget stærkere med en ren leder, der ikke havde ansvar for noget af de mindre klædelige ting i den sidste regerings sidste år. Men det sker vist næppe. Så var det vel sket. Politiske partier er jo ikke rationelle beslutningsmekanismer. Der ligger en magtbalance nedenunder en ledelse, som hvis den er spillet rigtigt, forhindrer at nogen forskubber lasten.

RÆSON: Hvad er sandsynligheden for, at Dansk Folkeparti IKKE bliver et af Danmarks to største partier ved næste folketingsvalg?

Kasper Fogh: 0.

RÆSON: Bør Kristian Thulesen Dahl frygte Morten Messerschmidt?

Kasper Fogh: Nej – der er jo ingen tvivl om at han er kronprins, så han skal bare hygge sig, fyre den af og lade være at gå til møderne.

RÆSON: “Venstre kommer til at rykke sig” – Kristian Thulesen Dahl på forsiden af RÆSONs martsnummer. Hvad betyder DF’s succes for forholdet til Venstre – og for blå bloks kommende valgkamp?

Kasper Fogh: Gæt engang? Vand og brød i Sandholm og massere af toldere i Kruså.

RÆSON: “Skeptikerne vinder. Det er et signal, vi er nødt til at tage ned. Vi, der tror på den europæiske sag, er nødt til at tage alvorligt at danskerne m.fl. synes, at der går også en grænse. Det håber jeg et nyt parlament og en ny kommission vil tage alvorligt. Så vi finder en ny og bedre balance [...] og i højere grad end nu respekterer nationernes egenart”. – Lars Løkke Rasmussen, i sin tale på valgaftenen. Er Venstre ifærd med at ændre sin EU-politik – og på sigt: flytte magt tilbage til nationalstaterne?

Kasper Fogh: Nej. Der vil ikke komme nogen ny politik fra venstre der konfronterer retningen i EU, men måske vil også Venstre blive lidt bedre til at dæmonisere teknokrater i et fjernt land. Og så vil Venstre formentligt istemme en overfladisk kritik af de mange mennesker, der søger arbejde i Danmark som konsekvens af den fri bevægelighed. Men de vil ikke gøre noget ved detm. Har du været på et slagteri eller en landbrugsejendom for nyligt? Mange af dem, der arbejder der, er fra Østeuropa. Denne fleksible arbejdskraft kommer Venstre ikke til at sende nogen vegne.

RÆSON: “Venstre er bevæget sig ind på en midterkurs med målet om at blive et bredtfavnende, folkeligt midterparti. Jeg er liberal, og derfor er Venstre ikke længere partiet for mig”. – Kasper Elbjørn, der forlader Venstre dagen efter valget. Er de aktuelle konflikter i Venstre et udtryk for uenighed også om den politiske linje – eller alene et resultat af formandens bilagssager? Vil Løkke, der er blevet kritiseret for topstyring, være nødsaget til at ændre sin ledelsesstil?

Kasper Fogh: Der er ingen uenighed om den politisk linie. Venstre deler i dag vælgergrupper med DF. Den mest ideologiske politiker i Venstre er vel Søren Pind, og han har de sidste mange år været en nationalkonservativ og rejselysten flåde ankeret op ved Langebro. Venstre er mere et bondeparti og et provinsparti end et liberalt parti, også selvom de i en periode havde ideologiske profiler som Bertel Haarder og Uffe Ellemann. Kasper Elbjørn er jo rigtig liberal, en konsekvent ideolog – det er han

en af de de meget få der er – var – i Venstre.

RÆSON: “Jeg er pavestolt” – Margrethe Auken. I dele af København var SF – som fik sit andetbedste EP-valg nogensinde – det største parti. Hvad kan SF lære af valget?

Kasper Fogh: De må ikke fyre deres reklamebureau – bedste kampagnehåndværk i feltet, efterfulgt af de konservative.

RÆSON: “Statsministeren er excellent til at forvandle alle nederlag til sejre” – Lars Løkke Rasmussen i partilederrunden. Hvad bør Thorning lære af valgresultatet?

Kasper Fogh: Ansætte en af dem, der kan lave kampagne for SF måske?

27. MAJ 2014. ”Han (Lars Løkke, red.) er truet af sig selv. Men jeg mener ikke, at han er truet af andre i Venstres ledelse, tværtimod. Partiets top indser, at han er Venstres eneste mulige statsministerkandidat p.t. Og i øvrigt kan de lide ham, selvom har slider deres nerver tynde. Sympati er en undervurderet faktor i politik.”

CHRISTOPHER ARZROUNI: PARTIETS TOP INDSEK, AT LØKKE ER VENSTRES ENESTE MULIGE STATSMINISTERKANDIDAT P.T.

Rundbord af RÆSONs chefredaktion

RÆSON: “Noget, der kun kan betegnes som en jordskredssejr”. – Lars Løkke Rasmussen om Dansk Folkepartis succes i sin tale til partiet på valgaftenen.

Hvad var valgets største overraskelse?

Christopher Arzrouni: Den største overraskelse var, at Venstres resultat blev så dårligt. Jeg tolker det både som et resultat af Løkkes personlige problemer, men også som et resultat af en spektakulært dårlig V-kandidatliste og nogle attraktive alternativer for borgerlige vælgere.

Messerschmidt var et attraktivt alternativ for de borgerlige, der trods alt ikke kan få sig selv til at stemme på DF på nationalt plan, fordi Messerschmidt signalerer ærkeborgerlig – i modsætning til Thulesen Dahl, der flirter med socialdemokratisme.

RÆSON: Er Løkke reelt truet som Venstres formand?

Christopher Arzrouni: Ja, han er truet af sig selv. Men jeg mener ikke, at han er truet af andre i Venstres ledelse, tværtimod. Partiets top indser, at han er Venstres eneste mulige statsministerkandidat p.t. Og i øvrigt kan de lide ham, selvom har slider deres nerver tynde. Sympati er en undervurderet faktor i politik.

RÆSON: Hvad er sandsynligheden for, at Dansk Folkeparti IKKE bliver et af Danmarks to største partier ved næste folketingsvalg?

Christopher Arzrouni: Den er lig nul.

RÆSON: Bør Kristian Thulesen Dahl frygte Morten Messerschmidt?

Christopher Arzrouni: Nej. Messerschmidt er et EU-fænomen, den frække dreng i det fjerne parlament.

RÆSON: “Venstre kommer til at rykke sig” – Kristian Thulesen Dahl på forsiden af RÆSONs martsnummer. Hvad betyder DF’s succes for forholdet til Venstre – og for blå bloks kommende valgkamp?

Christopher Arzrouni: Jovist kommer Venstre til at rykke sig. Men den grusomme sandhed for Thulesen Dahl er, at det gør DF også. Økonomiske naturlove gælder også for succesrige politikere.

RÆSON: “Skeptikerne vinder. Det er et signal, vi er nødt til at tage ned. Vi, der tror på den europæiske sag, er nødt til at tage alvorligt at danskerne m.fl. synes, at der går også en grænse. Det håber jeg et nyt parlament og en ny kommission vil tage alvorligt. Så vi finder en ny og bedre balance [...] og i højere grad end nu respekterer nationernes egenart”. – Lars Løkke Rasmussen, i sin tale på valgaftenen. Er Venstre ifærd med at ændre sin EU-politik – og på sigt: flytte magt tilbage til nationalstaterne?

Christopher Arzrouni: Venstre har et filosofisk problem i forhold til EU – og har haft det længe. Liberale vælgere hader regulering og er skeptiske over for økonomisk omfordeling – og da navnlig over landegrænser. Da Bertel Haarder var spidskandidat forsøgte han at løse det ved at tale om et stærkere men slankere EU. Det ramte meget godt – men var lidt ukonkret. Venstres problem er, at vælgerne ikke vil have euroen, og at det er særdeles forståeligt. Her er Venstre fanget af gamle dogmer.

RÆSON: “Venstre er bevæget sig ind på en midterkurs med målet om at blive et bredtfavnende, folkeligt midterparti. Jeg er liberal, og derfor er Venstre ikke længere partiet for mig”. – Kasper Elbjørn, der forlader Venstre dagen efter valget. Er de aktuelle konflikter i Venstre et udtryk for uenighed også om den politiske linje – eller alene et resultat af formandens bilagsager? Vil Løkke, der er blevet kritiseret for topstyring, være nødsaget til at ændre sin ledelsesstil?

Christopher Arzrouni: Kasper Elbjørns kritik var nok mere rigtig i 00'erne, end den er i dag. Venstres politik er klart mere liberal i dag, end den har været i et årti. Det er en ærlig sag at gå, fordi Venstre ikke måtte være liberalt nok. Men jeg forstår ikke hans timing.

RÆSON: “Jeg er pavestolt” – Margrethe Auken. I dele af København var SF – som fik sit andetbedste EP-valg nogensinde – det største parti. Hvad kan SF lære af valget?

Christopher Arzrouni: SF var det klareste venstrefløjsparti i valgkampen, og tog dermed Enhedslistens rolle. Den burde Johanne Schmidt Nielsen og Co gruble lidt over. SF's resultat er produkt af Enhedslistens fravær.

RÆSON: “Statsministeren er excellent til at forvandle alle nederlag til sejre” – Lars Løkke Rasmussen i partilederrunden. Hvad bør Thorning lære af valgresultatet?

Christopher Arzrouni: Thorning kan konstatere, at hun end ikke kan gå frem, når Venstre er i tovene. Det er dybt bekymrende for hende. Hvis jeg var i hendes sted, ville jeg stadig overveje at blive EU-kommissær og få fem års fred – og måske endda lidt popularitet.

Christopher Arzrouni (f. 1967) er debatredaktør på dagbladet Børsen.

27. maj 2014. ”Venstres formandskrise afslører samtidigt, at der ikke er andre i det store parti, som oplagt ville kunne tage over. Og her mærker man så problemet ved at have været topstyret gennem så mange år. Dette er ikke alene Løkkes skyld, men noget som Anders Fogh Rasmussen bærer et stort ansvar for.”

PAULA LARRAIN: V BETALER PRISEN FOR MANGE ÅRS TOPSTYRING

Rundbord af RÆSONs chefredaktion

RÆSON: “Noget, der kun kan betegnes som en jordskredssejr”. – Lars Løkke Rasmussen om Dansk Folkepartis succes i sin tale til partiet på valgaftenen.

Hvad var valgets største overraskelse?

Paula Larrain: Det var ikke overraskende, at DF fik et godt valg, men selvfølgelig overraskende, at det gik dem SÅ godt. Årsagen er, at EU faktisk fylder ret meget i DF-vælgernes bevidsthed, mens de store partiers tilhængere i årevis enten har taget EU for givet eller med lav succesrate forsøgt at profilere sig selv på enkeltsager, der i det store hele har skadet EUs omdømme og dermed deres egen sag. Det var ventet, at de borgerlige vælgere på en eller anden måde ville straffe Løkke for de mange sager omkring hans personlige prioriteringer, men igen er omfanget af straffen alligevel overraskende.

RÆSON: Er Løkke reelt truet som Venstres formand?

Paula Larrain: Løkkes foreløbige redning er, at der ikke er nogen stærk profil til at tage over. Det er ikke et særligt godt mandat at styre ud fra. Sagerne omkring ham har skabt en grundlæggende mistillid til ham og partiet hos borgerlige vælgere. Det er ikke blot en forbigående presseskabt ting. Det rammer ned i nogle grundlæggende borgerlige værdier, og det skal man tage alvorligt. Havde partiet så haft en stærk borgerlig politik, ville disse borgerlige frafaldne være mere tilgivende. Men det lader til, at man ikke har lyst til en formand, der både er midtersøgende og opfører sig uborgerligt.

RÆSON: Hvad er sandsynligheden for, at Dansk Folkeparti IKKE bliver et af Danmarks to største partier ved næste folketingsvalg?

Paula Larrain: Man skal være varsom med at oversætte dette valg til indenrigspolitiske forhold. EP-valget er det første efter den økonomiske krise har vist sine konsekvenser og her har der været en mulighed for ved et relativt ufarligt valg at aflevere en protest. Der er formentlig mange vælgere, der dels er faldet for Messerschmidts overbevisende facon og dels har tænkt, at de da lige kan prøve det der DF nu, hvor det mest handler om EU og ikke så meget om indvandrere. Generelt er jeg ret sikker på, at gassen vil gå af ballonen ikke bare for det danske højreparti, men også for

de øvrige europæiske højrepopulister gennem de næste fem år. Nu skal de jo ind og arbejde for det, de blev valgt til og når det viser sig, at de hverken kan gøre fra eller til eller måske blot bliver en del af det system, folk protesterer imod, ja, så skal vælgerne nok vælge anderledes næste gang. Det forudsætter selvfølgelig, at de har et alternativ og at de store, traditionelle partier ikke blot bruger EU til at komme af med de politikere, som man ikke ved, hvad man ellers skal gøre af – eller i øvrigt kører EU-politik med venstre hånd. Eller endnu værre: misbruger EU bevidst for en kortsigtet indenrigspolitisk sejr.

RÆSON: Bør Kristian Thulesen Dahl frygte Morten Messerschmidt?

Paula Larrain: Ja og nej. Det er klart, at det bliver svært at komme uden om ham med det mandat, han har fået fra befolkningen. Han er blevet dømt dygtig og det bliver svært for Kristian Thulesen Dahl at sælge den modsatte historie, hvis han skulle ønske sig at gøre det.

Men han skal naturligvis opveje, hvilken pris han vil betale for at få ham med. Omvendt har Messerschmidt ikke en solid indenrigspolitisk profil og trods alt har Thulesen Dahl bygget sin egen op gennem lang tid og hårdt arbejde samt udelt opbakning blandt andre stærke DF-folk. Skulle det nogensinde komme til et valg mellem de to både eksternt og internt, så står Thulesen Dahl afgjort stærkere. Foreløbigt handler det om at holde en eventuel konflikt imellem dem i ave. Og der er Messerschmidt jo stadig eksporteret ud af landet i en årrække. Om fem år er det ikke sikkert, at Messerschmidt har samme platform at stå på som i dag.

RÆSON: “Venstre kommer til at rykke sig” – Kristian Thulesen Dahl på forsiden af RÆSONs martsnummer. Hvad betyder DF’s succes for forholdet til Venstre – og for blå bloks kommende valgkamp?

Paula Larrain: Det betyder nøgternt, at politik i Danmark kommer til at blive mere og mere centreret mod midten og henvende sig mest til middelklassen. Igen. Vi har allerede dybest set tre store socialdemokratier i Danmark, hvoraf Venstre og DF er to af dem. I det for Venstres vedkommende værste scenario, kan der ske det, at DF tager fra den ene side, mens LA og ikke mindst K vil tage vælgere fra den anden side. Og det kan gå meget stærkt.

Venstre har redet på en bølge af succes og storhed ved at fjerne sig fra sit liberale tankegods og orientere sig mod DF, men uden en klar borgerlig profil og samtidig med en stækket formand og en fornemmelse af manglende talent ned ad rækkerne, kan de ægte borgerlige vælgerne begynde at orientere sig mod LA og K. Hvis Venstre vakler, vil K afgjort få noget af det tabte tilbage, vel at mærke hvis partiet kan finde sig selv, sin politik og et par lidt stærkere profiler. Modsat Venstre har K oplagt guld i anden kolonne, som endnu ikke er kørt i front.

RÆSON: “Skeptikerne vinder. Det er et signal, vi er nødt til at tage ned. Vi, der tror på den europæiske sag, er nødt til at tage alvorligt at danskerne m.fl. synes, at der går også en grænse. Det håber jeg et nyt parlament og en ny kommission vil tage alvorligt. Så vi finder en ny og bedre balance [...] og i højere grad endnu respekterer nationernes egenart”. – Lars Løkke Rasmussen, i sin tale på valgaftenen. Er Venstre ifærd med at ændre sin EU-politik – og på sigt: flytte

magt tilbage til nationalstaterne?

Paula Larrain: Det er farligt at gå baglæns. Det er fint at lytte til vælgerne, men det er nok endnu bedre, hvis EU-tilhængerne seriøst tager lederskabet på sig og i højere grad bidrager til at forklare, hvorfor EU er vigtig. Folket har ikke altid ret, selvom man naturligvis skal gøre, som flertallet bestemmer. Alene i Danmark har det vist sig – og selv i en krisetid – at EU-skepsissen falder. DF går ikke længere efter at få Danmark UD af fællesskabet, de vil selv være med og gøre systemet bedre. Det er ret afgørende for den kommende debat, at vi er med, selvom vi er kritiske. Jeg tror, at EUs tilhængere tager hyldestkvæden alt for givet. De glemmer at opstille alternativet. Hvad vil kritikerne gøre i stedet? Gøre det sværere at bevæge sig og skabe virksomheder på tværs af landegrænserne? Vil de stå alene handelsmæssigt over for Kina og USA? Tilhængerne har i årevis sjoflet kommunikationen af EUs virke og netop overladt styringen og diskursen til dem, der altid vil være lidt bange for den store verden.

RÆSON: “Venstre er bevæget sig ind på en midterkurs med målet om at blive et bredtfavnende, folkeligt midterparti. Jeg er liberal, og derfor er Venstre ikke længere partiet for mig”. – Kasper Elbjørn, der forlader Venstre dagen efter valget. Er de aktuelle konflikter i Venstre et udtryk for uenighed også om den politiske linje – eller alene et resultat af formandens bilagssager? Vil Løkke, der er blevet kritiseret for topstyring, være nødsaget til at ændre sin ledelsesstil?

Paula Larrain: Venstres krise er større og dybere end bilagssagerne. Disse er blot dråben, som Kasper Elbjørn også giver udtryk for. I sidste ende handler det mindre om stil og mere om politik. En dårlig stil kan man leve med, hvis man er sikker på, at der vil blive ført en borgerlig politik. Paradoksalt nok er mange borgerlige tilfredse med den nuværende statsminister, fordi hun gør det, der skal til også set med borgerlige briller. Der skal naturligvis meget til for, at en borgerlig vælger at stemme på en erklæret socialdemokrat, men hvis der ikke er stor forskel på politikken, vil der under alle omstændigheder komme et pres fra højre. Venstres formandskrise afslører samtidigt, at der ikke er andre i det store parti, som oplagt ville kunne tage over. Og her mærker man så problemet ved at have været topstyret gennem så mange år. Dette er ikke alene Løkses skyld, men noget som Anders Fogh Rasmussen bærer et stort ansvar for. Trods alt havde han dog en afløser, men ikke ret mange ser ud til at kunne føle sig stensikre på den nuværende næstformand. Og det er naturligvis ikke godt. Nummer to i et parti skal altid være gearet til at kunne tage over. Vi har set både K og SF gå helt ned på ikke at kunne præsentere oplagte formandsprofiler ved et opgør.

RÆSON: “Jeg er pavestolt” – Margrethe Auken. I dele af København var SF – som fik sit næstbedste EP-valg nogensinde – det største parti. Hvad kan SF lære af valget?

Paula Larrain: At moderation og erfaring betaler sig. Kort og godt. Der er ro nu, erfarne kræfter har taget over, og uden for regering, kan partiet lige så stille bygge op igen. Der står respekt omkring Margrethe Auken og selvom man er født antiautoritær som parti, så lærer menige SF-ere vel lige nu, at det nok er meget godt med nogle, der ved besked om livet og som har været med fra før reality-TV. Generelt har venstrefløjen været præget af frisk ungdom, men når det kommer til stykket har selv ungdommen

behov for noget kontinuitet og tryghed efter en storm.

**RÆSON: “Statsministeren er excellent til at forvandle alle nederlag til sejr”
– Lars Løkke Rasmussen i partilederrunden. Hvad bør Thorning lære af
valgresultatet?**

Paula Larrain: Det kan godt være, at han mente det hånligt, men det er faktisk en kæmpe kompliment. For ja, borte var fokus fra Socialdemokraternes valgnederlag og pludseligt fremstår S-lederen som stærk og overskudsagtig. Hun lærer vel lige nu, at det kan betale sig at stå ved og holde ud. Og i øvrigt at afholde sig fra at deltage i happy slapping, når mediemøllen kører med en politisk modstander som genstand. Det var en klog strategi ikke at give efter for en eventuel lyst til at give igen.

Paula Larrain er chefredaktør på netmagasinet Dit Perspektiv samt journalist, ordstyrer og foredragsholder. Hun har været folketingskandidat for Det Konservative Folkeparti.

27. MAJ 2014. ”Det borgerlige Danmark spillede fallit i 00’erne – og vil gøre det igen, hvis ikke de borgerlige partier alle tør bekende borgerlig kulør. Tør fremsætte en visionær vej. Folk må og skal kunne se forskellen mellem de røde (A, B, F, O og Ø) og de borgerlige (V, K og I). Kan det virkelig passe, at Blå Bjarne er mere borgerlig end Røde Lars?”

OPINION: BLÅ BJARNE OG RØDE LARS. DERFOR ER BILAGSROD DET MINDSTE AF LØKKES PROBLEMER

Af Rune Kristensen, folketingskandidat for K

Siden det seneste folketingsvalg har V, K, O og I haft flertal i velsagtens alle målinger. Der var en kort periode omkring GGGI-sagen, hvor rød blok halede ind, og man kan mistænke Helle Thorning-Schmidt for også at gå med valgtanker ovenpå sin hovedmodstanders nye bilagssag som venstreformand. I hvert fald, så viser flere popularitetsmålinger, at hun nu faktisk har større opbakning som statsminister end den borgerlige spydspids.

Den manglende tillid blandt danskerne til Lars Løkke Rasmussen er bestemt også et problem. Et problem, som både Venstre og resten af den blå/grønne blok må forholde sig til. Manden har haft bilagssager fra sin amtsborgmestertid, sin folketingsperiode, sin ministertid, og som sagt også de nævnte sager som formand for henholdsvis GGGI og Venstre, og mange danskere bekymrer sig om hans moral. Hos mange er et oplagt spørgsmål: Er han den rette til at lede landet? Men det er – trods alvoren – næppe Lars Løkkes største problem. Det giver ham meget vel kvaler internt i Venstre som vi i disse dage ser i lys lue, og han optræder konstant ufrivilligt på forsider og i pressehistorier om diverse bilag. Men sagen her drukner ganske givet igen.

Den poppede – næppe tilfældigt – op midt i en tid, hvor der er meget fokus på politik, nemlig under EP-valgkampen. Nøjagtig som GGGI-skandalen dukkede op lige op til kommunalvalget. Historien har dog vist, at Lars Løkke, og Venstre som helhed har kunne lukke betændte sager ned, langt bedre end andre partier. Der var blandt andet lurer-Anders, Brixtofte med rødvinen og Oppfeldt, som alle næsten er glemt, mens folk fortsat har fokus på Jeppe Kofod og Lene Espersens sager. Anders Fogh Rasmussen havde også sagen om kreativ bogføring fra sin skatteministertid under Schlüter, som heller ikke påvirkede ham senere hen i karrieren, mens andre ministre fra denne periode fik stempler, der mærkede dem for livet mere eller mindre uberettiget.

Løkkes største hovedpine er dermed ikke den efterhånden temmelig omtalte ekvipering fra top til tå og fra inderst til yderst. Det er ikke det kæmpe EP-valgnederlag. Det er nærmere det parlamentariske grundlag, som han skal arbejde under efter en eventuel valgsejr til Folketinget. Vi har set Thornings flip-flop, og Løkke kommer til at opleve det samme.

Thorning gik til valg på en masse gyldne løfter, som hun ikke kunne holde, da mandaternes fordeling var en realitet. F-A-RV-EL-flertallet kunne simpelthen ikke arbejde sammen. Thorning måtte hente hjælp over midten gang på gang, hvilket blandt andet min egen partiformand, Lars Barfoed, udnyttede og fik presset skattelettelse igennem. Partierne i den røde regering har lavet det ene løftebrud efter det andet. Man har løjet sig til magten og ikke leveret varen efterfølgende. Kontraktpolitikken er slut og realpolitikken har sejret ad helvede til. Den store sejrherre i denne politiske halvleg er Enhedslisten, der kun hjælper regeringen, når de bliver ordentligt betalt. Slingrekursen på ministertaburetterne er en farce. Aldrig har politikerleden været større blandt danskerne. Dette skyldes ikke kun bilagssager, men i høj grad også de mange modsatrettede holdninger – eller standpunkter om man vil – som politikerne indtager.

Lars Løkke Rasmussen griner måske af Thorning, og ser sit snit til at påvirke regeringens politik, blandt andet vækstpakken – men hvem mon ler sidst? Når nu Løkke får nøglerne igen, som han med allerstørste sandsynlighed gør, hvem griner så? Og hvem har så knap så meget at grine af efter næste valg? Et flertal omkring Lars Løkke Rasmussen kommer – udover Venstre – til at bestå af Det Konservative Folkeparti, Liberal Alliance og Dansk Folkeparti.

Det Konservative Folkeparti er splittet internt – toppen vil gerne tilbage til ministerbilerne, hvor talerne bliver skrevet for en og lønnen er højere, mens baglandet mener, at 00'ernes vattede fremtoning aldrig må gentages. I det hæderkronede gamle borgerlige parti har man endelig fået styr på kommunikationen, man har haft klare sejre – den helt store omkring heldagsskolen, og meningsmålingerne er ved at gå i den rigtige retning stærkt hjulpet af acceptable valg til kommuner, regioner og senest EU. Vi har ubetinget været det borgerlige parti, der historisk set har leveret flest borgerlige resultater – og der er masser af skalpe fra VK-tiden at bryste sig af, men dog vil man næppe kunne overleve en gentagelse af sidstnævnte. Lars Barfoed er nok en dygtig politisk håndværker, der kan sin Burke [konservativ filosof, red.], men han har endnu ikke kunne sælge nok billetter til, at partiet stabilt vil kunne indgå i en regering. Der skal genopbygges tillid, de unge talenter skal skubbes frem og så skal den sunde konservative fortælling pudses skarpt op. Der skal simpelthen være mere kant til Venstre.

Liberal Alliance vil lave samme kant – blot mere kamikaze-agtigt. For Liberal Alliance (tidl. Ny Alliance) har nu eksisteret siden maj 2007 og har endnu ikke leveret ét eneste borgerligt resultat på Christiansborg. Man har haft nærmest historisk ringe indflydelse på beslutningerne. Ofte deltager man simpelthen ikke engang deltaget i forhandlingerne. Og når man deltager, opsætter man utopiske forhandlingsmål, og forstår tilsyneladende ikke, at der skal være flertal i

folketingssalen før noget bliver vedtaget. Liberal Alliance vil store skabe problemer i den borgerlige lejr. Man har hidtil brugt flere kræfter på at bekriige de øvrige borgerlige partier end på, at angribe de socialistiske partier, og intet tyder på, at partiet er på vej i en mere moden retning.

Dansk Folkeparti var en klods om benet på den borgerlige regering i 00'erne især i forhold til velfærdsreformer. Man mangler simpelthen et holistisk billede, således at de forslag man fremsætter er sammenhængende. Dansk Folkeparti har ingen politiske rødder. Hvor de fleste andre partier har en tankegang, der bunder i en isme, så er Dansk Folkepartis omdrejningspunkt fokusgrupper og meningsmålinger. Hvad vælgerne mener i dag, mener Dansk Folkeparti i morgen. DF er et siv i vinden, der bukker sig, når en vælgerbrise kommer.

Det er en politisk vejrhane, der vender sig, når folkestemningen ændres. Det er en automat, hvori det ledige standpunkt trækkes. Man kan ikke trygt placere sin stemme hos dem, da de sikkert vender om på en tallerken og mener noget nyt i morgen, hvis vælgerne har en ditto adfærd. Man har påbegyndt en rejse mod målet som det største parti via enkeltsager på områder som udlændinge-, rets-, integrations-, dyrevelfærds- og ældrepolitik. Kommunikativt virker det – og man er god til at binde tråde i den usammenhængende politik, men på bundlinjen står ingenting. Man har ingen grundlæggende værdier – alt kan opgives for fremgang og vælgertilslutning.

Af indlysende årsager er det farligt at lade populistere lede et land. Derfor må og skal en borgerlig regering være uden Dansk Folkeparti på ministertabureterne. Det kan godt være, at de er blevet stuerene, men meningene er fejlet godt væk under gulvtæppet. Man lover og lover de ting, som danskerne efterspørger – uden at forklare prisen. Prisen er underskud på de offentlige finanser, samt en højere gæld og skat. Prisen er fremmedhad og mistænkeliggørelse. Og prisen er detailorienterede politikere, der blander sig i sagsgangene hos embedsværket.

Dermed har Løkke på den ene side to frihedsorienterede borgerlige partier, der begge vil puste sig op og holde den henholdsvis konservative og liberale fane højt, og på den anden side har han et populistisk parti, der har lagt sig til venstre for Socialdemokratiet i forhold til den økonomiske politik. Løkke bliver klemt og presset i en grad, der får Thornings nuværende handlemuligheder til at ligne en gåtur i parken – medmindre, at det er Fælledparken.

Løkkes umiddelbare svar på sine komplicerede handlemuligheder er at lægge sig fladt ned. At gå efter magten for magtens skyld. At gøre som Fogh og droppede sine personlige kæpheste. At opgive kampen for at gennemføre borgerlig politik. Der er ellers nok at tage fat på. Vi har et sygt samfundsmodel, hvor det kan betale sig ikke at arbejde. Vi har underskud op de offentlige budgetter og vores statsgæld vokser. Flere og flere nyder, mens færre og færre yder. Og Folketinget ser helt stiltiende til, da der kun sker ganske få ændringer i forbindelse med de årlige finanslove. Dette skyldes, at den velfærdslofter og rød tankegang er dominerende i dansk politik.

Krævementaliteten har inficeret landet, mens drømmene om frihed er forsvundet.

Danmark har været et socialistisk styret land siden nedlæggelsen af tokammerssystemet i 1953. Der har under den nuværende grundlov ikke været borgerligt flertal på ét eneste tidspunkt, medmindre at man tæller de politisk korrekte radikale med, som gang på gang er med til at begrænse friheden og nedbryde danske værdier. Uagtet at Danmark har haft en del borgerlige statsministre, så har disse haft et rødt flertal imod sig, når der har skulle træffes ansvarlige beslutninger. Senest var VK afhængig af de røde DF'ere. Det vil også ske med Løkke, der må forsøge at agere med de fremmedfjendske socialdemokrater i DF som støtteparti. Og uenigheden er kun blevet større siden 00'erne. Kristian Thulesen Dahl lader sig næppe imponere af Løkke på samme vis, som Pia gjorde af Fogh. DF vil gå efter en helt ny aggressiv rolle, hvor man konstant vil stille sig på oppositionens side og udstille uenigheden i den såkaldt borgerlige lejr. Løkkes problemer stikker således langt dybere end tøjkvitteringerne fra Zornig.

Derfor har han givet op, blandt andet i forhold til topskatten som han så ultimativt har fredet for nyligt. Det borgerlige Danmark står, hvor de røde stod i 2011; Uden et fælles projekt, uden visioner og uden løsninger på de store udfordringer, der så åbenlyst præger vores tid. Når man til den tid vinder, bliver det et fravalg af alternativet, snarere end et kryds ved en ny vej. For der er ingen ny vej. Det borgerlige Danmark spillede fallit i 00'erne – og vil gøre det igen, hvis ikke de borgerlige partier alle tør bekende borgerlig kulør. Tør fremsætte en visionær vej. Folk må og skal kunne se forskellen mellem de røde (A, B, F, O og Ø) og de borgerlige (V, K og I). Kan det virkelig passe, at Blå Bjarne er mere borgerlig end Røde Lars?

Rune Kristensen (f. 1982) er kandidat i statskundskab fra Københavns Universitet, opstillet til Folketinget for Det Konservative Folkeparti i Sjællands Storkreds og tidligere landsformand for Konservativ Ungdom. Han arbejder som kommunikationsrådgiver hos Integral og er fast blogger på Jyllands-Posten.

27. MAJ 2014. ”Den mest prekære situation for blå blok ville være, hvis de har brug for samtlige fire partier, for at kunne danne et flertal – for så vil alle jo kunne være veto-spillere. Særligt Liberal Alliance har indtil videre meldt ret markant ud, og det, at de har stået udenfor et valgforbund, som formentlig har bidraget til at koste Venstre et mandat, viser, at partiet et stykke hen ad vejen er klar til at agere på sine holdninger. Hvordan de skal finde ud at samarbejde er rigtig interessant.”

RUNE STUBAGER: HVAD BLÅ BLOK KAN VENTE SIG EFTER ENVALGSEJR

Interview af Emma Høj

RÆSON: Hvad var den største overraskelse for dig ved Europaparlamentsvalget?

Rune Stubager: Det var nok, at Venstre fik et så dårligt valg. Jeg var overrasket over, at Løkkes sag slog så hårdt igennem, selvom der jo også kan ligge noget politisk i det. Når jeg ikke nævner Dansk Folkepartis fremgang, så er det fordi, det allerede viste sig i meningsmålingerne, at de ville få et godt valg.

RÆSON: Hvad synes du helt overordnet er de mest interessante perspektiver, man kan uddrage af valgresultatet?

Rune Stubager: Balancen mellem Dansk Folkeparti og Venstre bliver meget interessant at følge efter det her valg. Jeg tvivler på, at Dansk Folkeparti bliver større end Venstre landspolitisk, men de kan godt blive større, end de er nu, og Venstre kan blive mindre.

RÆSON: Hvorfor tror du ikke, at Dansk Folkeparti kan blive større end Venstre landspolitisk?

Rune Stubager: Jeg siger ikke, at det er en fuldstændig umulighed, men jeg tror ikke på det i den nuværende situation. Dansk Folkeparti havde et perfekt Europaparlamentsvalg: Dagsordenen kunne nærmest ikke være bedre for dem i forhold til diskussionen om den såkaldte velfærdsturisme. Derudover så havde de en kandidat, som var retorisk meget stærk og man kan sige, at partiet var fuldstændig samlet og fokuseret. Det kunne de dårligt have gjort bedre. Og så vil jeg tilføje, at et Europaparlamentsvalg ikke bliver betragtet som ligeså vigtigt som et Folketingsvalg af vælgerne, og derfor er det noget, man kan bruge til at sende nogle signaler til de partier, som man ellers normalt ville stemme på. Hvis man for eksempel var sur over Løkkes bilagssag, så kunne man jo straffe ham ved at stemme på Dansk Folkeparti, uden at det koster så meget på det landspolitiske plan. Tilsvarende, hvis man er sur på Socialdemokraterne over, at de har ført en mere højreorienteret politik, end man havde forventet, så kunne man stemme på Dansk Folkeparti for at sende et signal til

regeringen. Det er ikke givet, at det falder ud på samme måde ved Folketingsvalget, hvor der jo også kommer andre spørgsmål på banen. Et af de spørgsmål bliver jo til dels irriterende for Dansk Folkeparti, for det bliver spørgsmålet om, hvordan det kan være, at de peger på den statsministerkandidat, der vil have nulvækst.

RÆSON: Er vælgerne mindre loyale overfor de partier, de normalt vil stemme på, ved et Europaparlamentsvalg, end de er ved et Folketingsvalg?

Rune Stubager: Det vil jeg tro, men det er ikke noget jeg ved. Men det er rigtigt at det kunne ligge i forlængelse af det, jeg lige har sagt.

RÆSON: Hvor alvorligt vurderer du Venstres valgresultat til at være for partiet?

Rune Stubager: Det er da meget alvorligt. Partiet er jo i voldsom krise lige nu. Ikke nok med, at de fik et valgnederlag, men partiets formand har også sagt, at det var hans person, der var en væsentlig årsag til det. Men at vælgerne bliver mere og mere EU-skeptiske kan også være en del af forklaringen.

RÆSON: Kan Venstre vende krisen inden et folketingsvalg?

Rune Stubager: Ja, altså hvis de skifter Lars Løkke ud, så forsvinder diskussionen om bilagssager jo. Hvis ikke de gør det, så risikerer de, at der dukker flere ting op. Som jeg forstår det, så har de forskellige redaktioner inden på Christiansborg grupper af folk, der sidder og graver i Lars Løkkes regnskaber. Man kan sige, at indtil videre har der jo vist sig at være ting, der kunne graves frem. Så de skal være helt sikre på, at der ikke er mere at komme efter. Men nu må vi se. Det kan være, det her har været dråben. Det får vi første indikation af på tirsdag, hvor de skal holde hovedbestyrelsesmøde.

RÆSON: SF fik et forholdsvist flot valg. Kan man tolke resultatet som om, partiet har fået vendt den krise, de befandt sig i for ikke så længe siden?

Rune Stubager: Det mener de i hvert fald selv, og det kan det her valgresultat da bruges til at argumentere for. Jeg tror, det har givet partiet meget selvtillid. Men igen, så er det ikke givet, at man kan overføre succes ved et europaparlamentsvalg til succes ved et Folketingsvalg. En del af det, der har hjulpet SF ved europaparlamentsvalget er jo formentlig spidskandidaten.

RÆSON: Så du ser det mere som et udtryk for vælgernes opbakning til Margrete Auken end til partiet SF?

Rune Stubager: Ja, i kombination med, at Enhedslisten jo heller ikke stiller op som parti til Europaparlamentsvalget. Men det er klart, at det her er bedre end et dårligt resultat.

RÆSON: LA indgik ikke valgforbund ved V og K og de kritiserer på en række punkter de to partier. Samtidig har DF stor succes, og Kristian Thulesen Dahl udtalte i sidste nummer af RÆSON, at ”Venstre kommer til at rykke sig”. Er der splittelse i den blå blok?

Rune Stubager: Ja, det er der, og de yderste poler er helt rigtigt Liberal Alliance og Dansk Folkeparti, når du ser på den økonomiske politik. Lige nu ser det jo mildest talt ud til, at det er Dansk Folkeparti, der kommer til at kunne trække mere i Venstre,

end Liberal Alliance, og det interessante bliver jo at se, hvordan flertalsforholdene bliver efter et Folketingsvalg.

Den mest prekære situation for blå blok ville være, hvis de har brug for samtlige fire partier, for at kunne danne et flertal, for så vil alle jo kunne være veto-spillere. Særligt Liberal Alliance har indtil videre meldt ret markant ud, og det, at de har stået udenfor et valgforbund, som formentlig har bidraget til at koste Venstre et mandat, viser, at partiet et stykke hen ad vejen er klar til at agere på sine holdninger. Hvordan de skal finde ud at samarbejde er rigtig interessant. Liberal Alliance har den opfattelse, at man kan købe Dansk Folkeparti for indrømmelser på udlændingepolitikken. Sådan fungerede det jo rigtig nok hen ad vejen under den sidste VK-regering, men Dansk Folkeparti har fået en hel del vælgere nu, som også har stor interesse i den økonomiske politik. Derfor tror jeg, det kunne blive en risikabel ting at forestille sig for Liberal Alliance.

RÆSON: Hvor er splittelsen størst? I rød eller blå blok?

Rune Stubager: Det er et godt spørgsmål. Det tror jeg, den er i rød. Når man ser på den økonomiske politik, så er der længere fra Enhedslisten til Radikale Venstre, end der er fra Dansk Folkeparti til Liberal Alliance. Omvendt så er afstanden mindre på værdipolitikken i den røde blok, end den er i den blå. Men Liberal Alliance har jo sådan set erklæret sig villige til at sælge lidt ud. Det er jo ikke den der 'nok-er-nok'-retorik, som Gitte Seeberg brugte, da de startede partiet.

RÆSON: Morten Messerschmidt ser ud til at have haft stor betydning for Dansk Folkepartis gode valgresultat, ligesom Lars Løkke ser ud til at have haft betydning for Venstres dårlige valgresultat. Har politikernes person større betydning ved Europaparlamentsvalg end ved Folketingsvalg?

Rune Stubager: Ja, det har det. Forklaringen på det er for det første, at vælgerne ikke tillægger Europaparlamentsvalg den helt store betydning, og derfor stemmer de ud fra nogle lidt andre overvejelser, end de ville gøre ved et Folketingsvalg. Men så er der også det forhold, at vælgere i hele landet kan stemme på de samme kandidater ved Europaparlamentsvalg. Det er også derfor, vi ser de ekstremt høje personlige stemmeantal. Det er umuligt at matche dem ved Folketingsvalgene, fordi der simpelthen er færre vælgere, der har mulighed for at stemme på de enkelte politikere.

RÆSON: Så formanden og spidskandidaten har mindre betydning for resultatet ved et folketingsvalg?

Rune Stubager: Ja, det vil de enkelte kandidater have gennemsnitligt set, men lige når man ser på Lars Løkke Rasmussen, så er han jo ikke bare en spidskandidat. En af forskellene på Europaparlamentsvalget og Folketingsvalget er jo, at lederne af de partier, der vinder flertallet ved et Folketingsvalg, forventes at danne regering. Dermed kan man sige, at fordi Lars Løkke Rasmussen stiller op som statsministerkandidat, så er sagerne omkring ham klart noget, der vil svække Venstre.

Rune Stubager (f.1975) ph.d., professor, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet. Emma Elise Albæk Høj (f. 1989) studerer journalistik og historie på RUC. Hun har tidligere været praktikant på Debatten på DR2.

28. MAJ 2014. ”Dansk Folkeparti er nu blevet så store, at den stereotype forestilling om hvem, der stemmer på dem, må revideres helt grundlæggende. Partiet er blevet et bredt folkeparti i ordets bogstaveligste forstand.”

VALGFORSKER JONAS HEDEGAARD: NU ER DF ET BREDT FOLKEPARTI

Interview af Emma Høj

RÆSON: Hvad er de mest interessante perspektiver, man kan uddrage af valgresultatet ved dette Europaparlamentsvalg?

Jonas Hedegaard Hansen: Udover det banale, at Dansk Folkeparti bliver så store, så synes jeg, at tolkningen af valgresultatet har været lidt forfejlet. Nogle har sagt, at danskerne på den ene side stemte ja til EU med et ja til patentdomstolen, og nej til EU ved at give Dansk Folkeparti og Folkebevægelsen mod EU et godt valg. Det er en lidt misforstået konklusion. Ca. 60 procent stemte ja til patentdomstolen, og det svarer nogenlunde til stemmeprocenten på de partier, der anbefalede, at man stemte ja. Og hvis man ser på, hvor patentdomstolen mødte mest modstand, så var det der, hvor Dansk Folkeparti og Folkebevægelsen mod EU stod stærkt. Så jeg synes, at danskerne overordnet set stemte rimeligt konsistent.

RÆSON: Hvilket overordnet signal mener du så, at befolkningen sendte ved valget? Et ja eller et nej til EU?

Jonas Hedegaard Hansen: Det er jo ikke en for-eller-imod afstemning. Vi har været medlem i 40 år nu, og man skal mere se det som et politisk system, hvor flere danskere denne gang stemte for, at systemets hastighed og udvikling ikke er i den retning, de ønsker. Det synes jeg slet ikke, der kan være tvivl om i forhold til, hvor stærkt Dansk Folkeparti klarede sig og sådan set også Folkebevægelsen mod EU.

RÆSON: Så selvom omkring 60 procent stemte ja til patentdomstolen, ser du stadig det samlede valg som et udtryk for, at befolkningen ønsker, at EU skal fylde mindre?

Jonas Hedegaard Hansen: Ja, i forhold til de store træk og de konkrete diskussioner om velfærdsydelse, social dumping, og ungdomsarbejdsløshed, finanspolitik osv., der har været et signal om, at der er flere danskere, der synes, integrationen har udviklet sig rigeligt. Men det er væsentligt at holde fast i det perspektiv, at det jo stadig er de partier, som går ind for, at mange problemer skal løses på europæisk plan, der har flertal. DF og Folkebevægelsen mod EU får samlet set omkring en tredjedel af stemmerne, men så er der jo stadigvæk mere end 60 procent af befolkningen, som bakker op om, at mange af problemerne skal løses på europæisk plan.

RÆSON: Hvad har overrasket dig mest ved valget?

Jonas Hedegaard Hansen: Lars Løkke Rasmussens sager ramte jo markant ned i en

valgkamp, som indtil da var meget fokuseret. Mediernes dækning startede og sluttede rigtig flot, men indimellem kom der nogle sager på den danske dagsorden, som gjorde, at det Europapolitiske fokus blev skubbet lidt i baggrunden igen. Men med god grund, for vi havde en statsministerkandidat, som virkelig kom i problemer midt i valgkampen, og det tog rigtig meget fokus fra valgkampen i medierne.

RÆSON: Hvor alvorligt vurderer du valgresultatet for Venstre til at være?

Jonas Hedegaard Hansen: Det er jo ikke sjovt for Venstre. De havde nok regnet med at køre det her rimelig sikkert hjem, og så endte det med to mandater og en masse uro, som langt fra er slut endnu. Ét er, at de får et hårdt valg på Europapolitisk plan, men perspektiverne i, at der skal afholdes et Folketingsvalg indenfor lidt over et år – det er der nok ikke nogen, der frygter, så meget som Venstre lige nu.

RÆSON: Får de her skandalesager større eller mindre betydning i dansk politik?

Jonas Hedegaard Hansen: Jeg tror ikke nødvendigvis det får stigende betydning. De her sager virker lidt forskelligt, hvilket nogle af mine kollegaer har vist i deres forskning: Det afhænger af, hvilken fløj og hvilket parti, politikerne kommer fra, og hvilken sag det drejer sig om. Det er måske også en af grundene til, at Lars Løkke bliver ramt rigtig hårdt her. Det handler om administration af andres penge, og det er noget, man historisk har sagt er de borgerliges domæne. Hvis ikke deres leder kan administrere andres penge på en ordentlig måde, så finder de nogle andre at stemme på.

RÆSON: Hvad kan et Europaparlamentsvalg sige os om et kommende Folketingsvalg? Hvad kan udledes af det?

Jonas Hedegaard Hansen: Med lidt omvendt metodik kan det sagtens sige os noget. Det, vi ved, er, at landspolitikken spiller ret betydeligt ind på, hvad folk stemmer, så det er et godt pejlemærke for, hvordan partierne ligger lige nu. Man siger groft sagt, at landspolitikken spiller 'halvt ind' på Europaparlamentsvalget – halvdelen af opbakningen til de forskellige partier er præget af, hvordan folk ville stemme til folketingsvalg. Men man skal også være rigtig varsom her. Der er klart, at Venstre har fået nogle hug, som kan blive rigtig tunge at reparere, men det er også udtryk for, at vælgerne kan lade sig rykke rigtig hurtigt af skandalesager – og man kan ikke vide, hvor den næste skandalesag opstår. Men derudover er det svært at overføre Europaparlamentsvalget til Folketingsvalget, for det er naturligvis ikke de samme kandidater, og det er et andet valgssystem.

RÆSON: Hvis man kan regne med, at halvdelen af vælgerne stemmer, som de vil gøre ved et Folketingsvalg, må man vel forvente, at Dansk Folkeparti vil klare et Folketingsvalg utrolig godt?

Jonas Hedegaard Hansen: Ja, jeg tror, man må forvente, at Dansk Folkeparti bliver rigtig stort ved Folketingsvalget. Det forventede man også inden EP-valget, men den positive stabilitet, som Dansk Folkeparti har haft i målinger over et godt stykke tid, er vi måske blevet mere bekræftede i. Man har måske haft det lidt sådan: 'Nå, hvor længe kan det bære? Går de nu også ned og stemmer, dem der siger, de vil stemme på Dansk Folkeparti?' Det er man måske blevet lidt mere sikker på efter dette valg, men

det var der en stor bekymring omkring, især for deres type af vælgere, op til valget. Derudover tror jeg også, at det er væsentligt at sige, at Dansk Folkeparti nu er blevet så store, at den der stereotype forestilling om, hvem det er der stemmer på dem, må revideres helt grundlæggende. Så mange lavtuddannede og gamle mennesker er der altså ikke. Dansk Folkeparti klarer sig også godt i nogle områder, hvor der er masser af mellem- og højtuddannede, og de er blevet et bredt folkeparti i ordets bogstaveligste forstand. Det har noget at gøre med, at det er lykkedes at tilføje en dimension til deres politik, eller folks opfattelse af deres politik, med Kristian Thulesen Dahl som formand.

RÆSON: Hvad er forklaringen på, at dem, der stemte Dansk Folkeparti rent faktisk gjorde det i denne omgang?

Jonas Hedegaard Hansen: Det er et godt spørgsmål. Der må have været en eller anden motivation. Om den så er båret af en indignation over, hvordan EU udvikler sig, eller om den er båret af, at de synes, at Messerschmidt er en god kandidat, som de gerne vil gå et par ekstra skridt for at stemme på, er ikke lige til at sige.

Jonas Hedegaard Hansen er Ph.d-studerende ved Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

30. MAJ 2014. ”Jeg synes faktisk ikke, at Lars Løkke har taget ansvaret på sig i forbindelse med det her bilagsrod. Han har været ked af, at det er kommet frem, han har været ked af håndteringen, han har været ked af skaden på partiet, men jeg hører ham ikke være ked af, at han har gjort det. Det er interessant, når nummer ét ikke tager ansvar. Nummer ét skal tage ansvar.”

ANDERS KRAB JOHANSEN: HVIS JEG VAR HOVEDBESTYRELSESMEDLEM, SÅ VILLE JEG TVINGE LARS LØKKE TIL AT LÆGGE ALT FREM

Interview af Emma Elise Albæk Høj

RÆSON: Handler kristen i Venstre også om den politiske linje, eller er den udelukkende et resultat af Lars Løkke Rasmussens bilagssager?

Krab-Johansen: Det her er en Løkke-krise. Det er en tillidskrise i forhold til den mand, som har fået lov til at stå i spidsen for partiet, siden Anders Fogh blev NATO-generalsekretær.

Det er ham, der er kernen.

RÆSON: Er han reelt truet som formand for Venstre?

Krab-Johansen: Ja, det er han. Han er reelt truet, ikke fordi der nødvendigvis er et flertal imod ham i hovedbestyrelsen, eller fordi folk har et godt alternativ. Han er truet, fordi det er nødvendigt for Løkke at have opbakning fra sit parti, hvis han skal drive det frem mod en valgsejr. Og derfor er det en afvejning, som i sidste ende bliver Løkkes i forhold til, om han tror, han kan få dem med sig og gøre dem trygge ved, at resten af vejen op til valgkampen ikke kommer til at handle om hans privatforbrug men om politik.

RÆSON: Du siger, at det bliver Løkkes egen afvejning. Bliver det ikke hovedbestyrelsens?

Krab-Johansen: Jeg tror ikke på, at hovedbestyrelsen vil have et flertal, der siger, nu må du gå. Men du kan have et så stort mindretal eller så mange, der brokker sig højt, at han bliver nødt til at sige, at på det grundlag kan jeg ikke lede partiet.

RÆSON: Så hvis han går af som formand, så vil det være hans beslutning?

Krab-Johansen: Du kan jo se, at der er rigtig mange, der er meget kritiske overfor ham, inklusiv folk, der er meget tæt på ham. Men hvis man tæller sammen, så har jeg svært ved at se, at det er et flertal imod ham i traditionel forstand. Og som jeg læser

situationen, er det jo ikke en afstemning om Løkke som sådan, der skal finde sted. Det handler om, at Løkke skal sikre sig, at han kan få hovedbestyrelsen med ombord.

RÆSON: Hvad frygter Venstre allermost nu?

Krab-Johansen: Venstre frygter nok mest, at de har tabt kontrollen. Og det er også det, det virker som om, de har. Og det er på rigtig mange niveauer. For det første har de jo mistillid til, om formanden kan styre sin egen privatøkonomi, og til om han har sagt sandheden. Og det er jo især fordi, det er tredje gang. Der var den gamle bilagssag fra tiden som sundheds- og indenrigsminister, som blussede op, da han var finansminister, der var GGGI-sagen, og så er der den nye bilagssag her, som særligt er blevet kendt for at handle om habitter, underbukser og rygningen på hotelværelser. Det har undermineret tilliden til manden.

Dertil er der mistillid til Venstres organisation, og den er jo kommet i kraft af, at organisationen har accepteret privatforbruget på deres regning, og på grund af de uklarheder der opstod, da Claus Hjort forsvarede Løkke og sagde, at det her var nødvendigt i et moderne parti, hvorefter det viste sig, at reglerne var lavet om, så det var åbenbart ikke så nødvendigt alligevel, at man kunne klæde formanden på og rutte med pengene. Det er blevet tydeligt, at Claus Richter, som er den organisatoriske formand, ikke har fået sat sig ordentligt på det her. Og Claus Hjort, som står i kulissen, og som er den tunge person i Venstre, sidder helt øjensynligt heller ikke på det, og han har også mistet troværdighed. Man tænker: Hvem styrer egentlig det her parti? Og det skaber jo meget utryghed. Oveni alt det kommer det politiske, og det er derfor, det er så stort det her. Når man oveni får et valgnederlag, hvor vælgerne reagerer meget tydeligt, og når man står elendigt i meningsmålinger samtidig, så er det klart, så bliver det også politisk. Så er vi ikke sikre på, om formanden kan holde den politiske linje. Det er der brug for konkret i forhandlinger omkring vækstpakken, beskæftigelsesplanen og alt muligt andet, og der kan man frygte, at han må lægge sig meget hurtigt ned for at få nogle politiske resultater og ikke kan føre en så liberal politik, som han egentlig kunne tænke sig. Så det er noget, som burde være banalt at holde styr på, der har sat en lavine af ting i gang, som både handler om formanden, om troværdighed, om organisation og om det politiske. Derfor er det så voldsomt.

RÆSON: Og kan det løses med en ny formand?

Krab-Johansen: Jeg tror kun, at et formandsskifte vil skabe endnu mere kaos. En ny formand vil få et meget dårligt udgangspunkt for at samle partiet, hvis den gamle formand er gået på et så tåbeligt et grundlag.

RÆSON: Kan du uddybe, hvad du mener med 'tåbeligt grundlag'?

Krab-Johansen: Jeg hører til dem, der mener, at det simpelthen er uhyggeligt, at en mand som Lars Løkke Rasmussen sætter sin karriere over styr for habitter, lidt rygning og et par flyrejser. Jeg forstår simpelthen ikke, at man, når man med meget stor sikkerhed står til at få det mest indflydelsesrige embede i Danmark, vil lade sådan noget småteri køre det af sporet. Og jeg forstår ikke Venstre-organisationen, der ikke sørger for, at det ikke kan ske. Og derfor er det jo småt. Hvis vi nu snakkede om en mand, der havde svindlet for millioner, eller som havde kørt landets økonomi ud over afgrunden, så havde det været noget helt andet. Det her er jo en tåbeligt dum

sag at lade sig vælte på.

RÆSON: Gør det her Lars Løkke mindre kvalificeret som statsministerkandidat i dine øjne?

Krab-Johansen: Ja, det gør det helt sikkert. Evnen til at vurdere alle typer sager og holde hovedet koldt er ret vigtig for en statsminister, og det er i sig selv et kriterium, at man har høj troværdighed, når man møder vælgerne. Og det sidste, som jeg synes er kommer frem i forbindelse med sagerne, er, at han lige nu ikke virker som en statsminister, der vil tage ansvar på sig. Jeg synes faktisk ikke, at Lars Løkke har taget ansvaret på sig i forbindelse med det her bilagsrod. Han har været ked af, at det er kommet frem, han har været ked af håndteringen, han har været ked af skaden på partiet, men jeg hører ham ikke være ked af, at han har gjort det. Det er interessant, når nummer ét ikke tager ansvar. Nummer ét skal tage ansvar.

RÆSON: Det er vel et forsøg på stadig at distancere sig fra sagerne. Ville det gavne ham at gå ind og direkte beklage i stedet for at omtale det som personsager?

Krab-Johansen: Ja, jeg tror den eneste løsning er at sige: 'Ja, det har vi gjort. Ja, det var forkert. Ja, vi har ryddet op. Ja, det er mit ansvar. Jeg har ikke tænkt mig at gøre det igen, og alle bilag og alt, hvad vi foretager os, lægger vi nu frem.' Jeg tror ikke på alle de der mellemløsninger, for så får vi fornemmelsen af, at der nok kommer noget mere frem, og at der sgu nok er fiflet lidt med nogle penge hist og pist. Det er bare ikke godt for et parti.

RÆSON: Er Lars Løkke Rasmussen Børsens foretrukne statsministerkandidat?

Krab-Johansen: Ja, det er han. Hvis du ser på det politiske indhold, så vil jeg sige, at den linje, som han har lagt, siden sin nytårstale om efterlønnen, er en linje, som jeg synes er rigtig god for dansk økonomi, for dansk erhvervsliv og Danmark i det hele taget. Det er en linje med modige reformer, en linje, hvor du begrænser den offentlige sektors størrelse, og hvor du dermed får mere privat vækst frem for offentlig vækst. Det må siges at være en grundlæggende sund og god linje.

RÆSON: Hvilke retninger kan man forestille sig for den politiske linje under en ny formand?

Krab-Johansen: Jeg tror ikke, den er så forskellig fra Løkkes i udgangspunktet. Men det, der er forskellen, er, at Løkke kunne tillade sig at være meget modig på det her punkt, fordi han havde haft succes med efterlønsreformen, og fordi han stod så godt i meningsmålingerne. Det er klart, at hvis Venstre er meget mindre, så er Dansk Folkeparti og andre meget stærkere. Der er stadigvæk flest vælgere på velfærdsdagsordenen i Danmark, og derfor kan den politiske profil godt tænkes at blive mere Anders Foghsk, altså mere socialdemokratisk, end den så ud til at blive under Lars Løkke.

RÆSON: Kan du sige noget om, hvad de andre partier i blå blok håber på?

Krab-Johansen: Jeg tror, at det, de håber nu, er, at Venstre får styr på sine egne sager

og kommer tilbage og arbejder for det projekt, som handler om at få en borgerlig regering efter næste valg. Jeg tror, de fleste er ret chokerede over, hvad det er, der forgår.

RÆSON: Hvis du kunne give Venstre et godt råd, hvad ville det så være?

Krab-Johansen: Hvis jeg var hovedbestyrelsesmedlem, så ville jeg tvinge Lars Løkke til at lægge alt frem. Jeg ville tvinge Lars Løkke til at sige undskyld, og jeg ville tvinge Lars Løkke til fremover at følge Folketingets register, hvor man offentliggør alt omkring sin egen økonomi.

RÆSON: Og så ville du holde fast i ham som formand?

Krab-Johansen: Og så ville jeg holde fast i ham som formand, ja. Hvis han forstår alvoren. Hvis Løkke ikke forstår alvoren, tredje gang med samme krise, så synes jeg, den er svær.

Anders Krab-Johansen (f. 1966) er ansvarshavende chefredaktør og administrerende direktør for Dagbladet Børsen. Emma Elise Albæk Høj (f. 1989) studerer journalistik og historie på RUC. Hun har tidligere været praktikant på Debatten på DR2.

Juni 2014. “Vælgere placerer sig ikke i forhold til, hvad man har sagt den seneste måned. Det er den overordnede fortælling, der bestemmer, om vælgerne er med dig eller ikke er med dig. Med den historie vi har haft de senere år, har vi ikke fået leveret denne fortælling tydeligt nok.”

MICHAEL ZIEGLER OM UDLÆNDINGEPOLITIKKEN: K KOMMER BESTEMT ALDRIG DERUD, HVOR DF ER

INTERVIEW af Simon Kærup

RÆSON: Som næstformand i Det Konservative Folkeparti, hvordan forklarer du den igangværende krise partiet befinder sig i?

Michael Ziegler: Krisen er et resultat af et langt forløb, som i virkeligheden nok startede den forfærdelige dag, hvor Hans Engell bragede ind i en betonklods på Helsingørmotorvejen. Efter nogle år med internt skænderi kom vi så i regering, hvor vi nok præsterede gode resultater, men også efterfølgende måtte erkende, at deltagelsen havde sin pris: Det at være lillebror i en regering slider og går ud over synligheden. Det så vi også i Tyskland med FDP. Summa Summarum: et meget langt forløb, hvor vores mulighed for at kommunikere den konservative fortælling har været alt for begrænset.

RÆSON: Hvad ligger til grund for den begrænsning?

Michael Ziegler: Det er dels vores egen skyld og dels i kraft af det ansvar vi løftede som regeringsparti. Vi trådte i baggrunden. Også med de sager vi selv førte til succes. Det medførte, at vi ikke fik lavet den nødvendige fortælling, og derved glemte selv de konservative vælgere, at de var konservative. Og så bliver vi trængt af, at der er kommet andre partier på banen, som byder ind på nogle af nicherne, nogle af delementerne af konservatismen – fx Liberal Alliance, der går ind og tager skattedagsordenen, som vi oprindeligt rejste. Noget lignende ser vi med Dansk Folkeparti, der har erobret den nationale dagsorden. Dette er årsagerne til den nuværende situation. Men jeg synes, at kurven er knækket og at det begynder at se bedre ud. Samtidig vil jeg også sige, at det er det lange seje træk, der skal til.

RÆSON: Men I pointerer jo igen og igen, at konservative vælgere ikke blot vil flirte med liberale, sociale og nationale delementer, sådan som man kan få det hos LA og DF, men tværtimod vil have den samlede grundholdning som konservatismen tilbyder. Hvorfor overser vælgerne jer stadig?

Michael Ziegler: Jeg tror, det er et spørgsmål om, at vælgerne ikke placerer sig i forhold til, hvad man har sagt den seneste måneds tid. Det er den overordnede fortælling, der har været igennem en længere periode, der bestemmer om vælgerne er med dig eller ikke er med dig. Med den historie vi har haft de senere år, har vi ikke fået leveret

denne fortælling tydeligt nok. Samtidig er vi også i den situation, at vi i dag ikke er parlamentarisk vigtige: Vores mandater, om vi indgik i flertalskonstellationer, ville ikke være afgørende for flertallet. Alt sammen forhold der bevirker, at folk ikke bliver så opmærksomme på vores synspunkter.

RÆSON: Lad os se nærmere på jeres optrævede fortælling. Hvorfor skulle vælgerne stemme på jer, hvis man kan få en forstærket liberalkonservativ fortælling hos LA, en forstærket nationalkonservative fortælling hos DF og måske en forstærket socialkonservativ fortælling hos S eller RV?

Michael Ziegler: Jeg vurderer, at 15-20 procent af vælgerne har følgende sæt af holdninger: De går ind for mere personlig frihed, lavere skatter, ansvar for hinanden, og generationskontrakten. Det er vælgere, der føler ansvar for miljø og klima, samt at historien og det nationale er vigtigt: At vi bygger vores samfund på den historie, der har været. Dette samlede sæt af standpunkter er der 15-20 procent af vælgerne der går ind for. Og det er et sæt af holdninger, vælgerne ikke finder hos andre partier.

RÆSON: Det lyder meget som argumentet omkring, at Det Konservative Folkeparti skal udgøre 'det bedste af alle verdener', som man ofte hører blandt konservative meningsdannere og politikere?

Michael Ziegler: Det synes jeg er forkert. Man bør ikke gå ud og tage 'det bedste af det, alle de øvrige mener'. Det jeg siger her er ikke en fiks opskrift – det er essensen af det at være konservativ. Hvis vi først laver om på vores 'pakke', så svigter vi. Og mister vores vælgere. Vi laver ikke om på vores sæt af standpunkter, blot fordi nogle vælgere hopper ud til partier, der sidder på nogle af konservatismens nicher.

RÆSON: Men overser I ikke, at vælgerne i dag er mere optagede af enkeltsager (f.eks. lavere skatter) end af tunge partiprogrammer?

Michael Ziegler: Det er rigtigt. Der er en større interesse i enkeltsager. Det er jeg helt enig i. Det er der i hvert fald en tendens til. Men jeg tror på, at der er mange, som har mere nuancerede standpunkter. Det skal vi insistere på – at man godt må have et helhedssyn på samfundet. Når det går godt for vores søsterpartier i Sverige, Norge, Tyskland og England, så er det ikke fordi de har valgt at køre enkeltsager. Det er det samlede konservative syn, de leverer varen på. Her kan de godt få tilslutning til konservatismen. Jeg mener ikke, vores løsning er at blive populistiske – vi skal ikke forfølge Liberal Alliance. Når de snakker om skat bliver de skingre og useriøse. Går man dem på klingen omkring, hvordan en så lav skat skal kunne lade sig gøre, så svarer de med floskler: At der skal skrues ned for sygefravær og bureaukratiet. Ja tak, det går vi allesammen ind for.

Forholdet til DF

RÆSON: Mange af jeres vælgere var også fortvivlede over parløbet med DF under VK-regeringen. Din forgænger, den tidligere næstformand for K, Mads Lebech, var meget skeptisk omkring samarbejdet med DF. Hvordan vurderer du det fremtidige samarbejde med DF?

Michael Ziegler: Det vil altid være naturligt for os, som borgerligt parti, at samarbejde

med de øvrige borgerlige partier. Da det ofte er vejen til at danne et flertal, skal vi selvfølgelig gøre det. Her i byrådet samarbejder jeg med Dansk Folkeparti, som jeg samarbejder med de øvrige partier. Jeg er bragt til magten af Dansk Folkeparti. Men det er klart, at der er visse områder vi ser meget forskelligt på. For eksempel på udlændingeområdet, hvor der er stor kant imellem os. Selvfølgelig går vi ind for mange af de stramninger, vi lavede sammen under VK-regeringen, men vi kommer bestemt aldrig derud, hvor DF er. Her i min kommune danser vi bestemt ikke efter deres fløjte; vi har for eksempel fået bygget et kulturhus/moske i Hedehusene. Tilsvarende har vi fået etableret til pakistansk kulturhus, som også fungerer som en moske. I disse sager har Dansk Folkeparti stemt imod, mens Konservative og andre partier har stemt for.

De indre strømninger i partiet

RÆSON: Mange har fået den opfattelse, at de konservative politikere er blevet for liberale og negligerer dele af den klassiske konservative selvopfattelse, hvor der er stærkt fokus på kultur, etik, kirke, familie, og værdispørgsmål. Hvad mener du om det?

Michael Ziegler: Det oplever jeg ikke selv. I det konservative kompas, slår vi netop på alle strengene – på alle de værdier du nævner her. Tiden kan selvfølgelig ændre, hvad det er, der bliver betonet. Og da vi lever i en tid med økonomisk krise, er det jo økonomien, der er i fokus.

RÆSON: Det kan være nok så vigtigt, at navigere ud fra dette kompas, men er det ikke på tide at erkende situationens alvor og prioritere nogle andre dagsordner end skat og økonomi, som figurerer så stærkt hos LA. Som du sagde tidligere – I skal jo ikke forfølge Liberal Alliance. Og mange af jeres kernevælgerne er, som du også selv er inde på, fortvivlede, fordi de ikke længere kan genkende deres parti.

Michael Ziegler: Jo. Det er rigtigt. Men det oplever jeg nu egentligt også, at vi gør. Men vi er også i den situation, at vi ikke blot kan ringe og bede om en forside. Vores muligheder for at komme i medierne er begrænsede, i forhold til hvor interessante vi er. Lige nu er det åbenbart mere interessant, at skrive om at vi er i krise end at bringe vores politiske budskaber på forsiden. Men jeg oplever, at vi slår på alle strenge.

RÆSON: Apropos synlighed. Hvorfor slår de Konservative så ikke noget mere på miljødagsordenen? Her er jo så indlysende fokus på bevaring.

Michael Ziegler: Det synes jeg allerede, vi gør. Det med miljøet er jo en del af generationskontrakten, som er vigtig som konservativ. Og jeg mener, at lige præcis det punkt, miljøet, er det af de punkter, hvor vi faktisk afskiller os fra for eksempel Liberal Alliance og Dansk Folkeparti.

RÆSON: Burde I ikke relancere jer som Danmarks fremmeste miljøparti, særligt når konservatismen er så optaget af at udgøre et korrektiv til udviklingen?

Michael Ziegler: Det synes jeg ville være forkert. Så ville vi gøre os til et enkeltsagsparti.

Som konservativ har man en forpligtelse til et helhedssyn. Helhedsynet er for mig 'pakken': At vi er partiet, der forener den personlige frihed med ansvaret for andre, klimaet og miljøet. Og at vi bygger på historien og nationen.

RÆSON: Handler det ikke blot om, at I er bange for at gå for langt med den agenda, fordi den sætter jer i relief med en dagsorden, der typisk tilhører centrum-/venstrefløjen?

Michael Ziegler: Gør den så det? Det kan godt være, den gør det i nogens perspektiv, men var der ikke engang en miljøminister, der hed Per Stig Møller? Han havde faktisk en ganske offensiv agenda på det område. Og så havde vi jo Connie Hedegaard som miljøminister, som jo også senere blev klimakommissær. Jeg mener ikke denne agenda tilhører centrum-/venstrepartierne. Miljøet er en konservativ dagsorden og en del af generationskontrakten.

RÆSON: Flere ledende konservative røster – herunder dig selv – har udtalt, at vejen ud af partiets landspolitiske krise "tager tid". Men er der ikke en fare ved denne "det tager den tid det tager" tilgang? Er det ikke på tide man får taget hænderne op af lommer og får lavet noget markant brugbart konservativ politik, som relaterer sig til danskernes verden?

Michael Ziegler: Hvis vi bare satte os til at vente på at krisen gik over, så har du ret. Men det mest farlige ville være at sige, at vi skulle finde et 'quick fix'. For det vil jeg garantere, at det eksisterer der ikke. Vælgere kommer ikke bare flyvende vores vej, ved at vi skifter nogle personer ud eller finder på nogle smarte standpunkter. Den går altså ikke. Vejen ud af den her krise hænger i høj grad sammen med noget, vi allerede har gjort. For med det konservative kompas blev retningen synliggjort, overfor os selv og alle andre. Dermed kan vi, hver gang vi tager stilling til forskellige politiske spørgsmål, prøve at sætte beslutningerne i forhold til kompasset. For skal vi have folk til at tilslutte os igen, så skal de opleve kontinuitet og stabilitet: At vi ikke skifter standpunkt hele tiden, og at der eksisterer en klar retning. At vi viser, hvad vi grundlæggende står for, og at vi bliver ved med at gentage det. Det var også Schlüters opskrift, da han i sin tid reddede os ud af en anden krise.

RÆSON: Sommerens og efterårets konservative debat har været meget ideologisk orienteret og uhyre fattig på konkret politikudvikling – hvorfor? Er der mangel på idemagere i det konservative bagland, der kan føre K ud af krisen?

Michael Ziegler: Jeg synes, der kommer mange gode udspil fra os. Men det er klart, at vi ressourcemæssigt er svagere stillet end valgperioden op til sidste folketingsvalg. Folketingsgruppen er mindre, og vi har færre midler. På samme måde påvirker det den politiske og økonomiske afdeling, som må prioritere noget mere. Disse omstændigheder har naturligvis også indvirkning på de politiske idemagere.

RÆSON: Men er det ikke meget symptomatisk for krisen, at debatten er så abstrakt og ideologisk? Konservatismen fremstår jo i praksis.

Michael Ziegler: Nej, jeg synes de to ting, den ideologiske debat og politikudviklingen

fungerer fint ved siden af hinanden. Hvis vi ikke har den ideologiske debat, så baner vi vejen for, at vi sygner hen på et tidspunkt.

RÆSON: Det er interessant. Schlüter sagde også, at ideologi er noget bras, måske med henvisning til at konservatismen jo ikke – i modsæt til socialismen og liberalismen – er en ideologi. Er der ikke en fare for, at man, gennem for meget ideologisk spekulation, kan ‘tale konservatismen væk? – at man fjerner sig fra virkeligheden, hverdagen og vælgerne?

Michael Ziegler: Jo, altså. Konservatismen er ikke en ideologi. Vi mener ikke, at man kan nedfælde beskrivelsen af idealsamfundet i en bog. Vi må hele tiden tage udgangspunkt i det samfund vi står placeret i og forandre for at bevare. Det er den måde man udvikler et samfund på. Men selvom konservatismen ikke er en ideologi, kan vi godt have en sideløbende ideologisk diskussion. Her skal vi ikke diskutere, hvad det perfekte samfund er, men diskutere det grundlæggende konservative udsyn i forhold til det samfund vi lever i.

Simon Kærup (f. 1981) er Master of Social Sciences (MSSc) i politisk kommunikation. Michael Ziegler (f. 1968) er næstformand i Det Konservative Folkeparti og siden 2006 borgmester i Høje-Taastrup kommune. Medlem af bestyrelsen i Kommunernes Landsforening.

Oktober 2014. ”Jo nærmere vi kommer på et valg, jo mere vil Helle Thorning- Schmidt og hendes ministre prale af deres resultater. Sådan er det politiske spil naturligtvis. Men det er vigtigt at holde sig for øje, hvordan resultaterne er fremkommet – og det er vigtigt at overveje, hvilken betydning det har på lang sigt for den politiske og demokratiske udvikling.”

AMALIE LYHNE: REGERINGENS RESULTATER ER EMBEDSMÆNDENES FORTJENESTE

Med højst et år til næste folketingsvalg står regeringen nu uden sin stærke og højt respekterede nummer to. Margrethe Vestager er fløjet til Bruxelles. Men Helle Thorning har stadig Vestagers resultater at gå til valg på, og regeringen planlægger fortsat en valgkamp centreret om den økonomiske ansvarlighed: Vi fik Danmark ud af krisen. Det er da også en udbredt og langt hen ad vejen korrekt opfattelse af nyere politisk historie, at socialdemokratiske regeringer i praksis opfører sig mere økonomisk ansvarligt end borgerlige regeringer, selvom den nedskrevne politik ofte tilsiger det modsatte. Bare tænk på de store arbejdsmarkedsreformer under Nyrup, og tænk på Foghs laden stå til midt i et økonomisk opsving. Det er også korrekt, at den siddende regering på trods af – eller snarere i kraft af – sine mange løftebrud har formået at gennemføre flere ganske fornuftige reformer.

Bevares, der er behov for langt flere og langt kraftigere reformer, men der er trods alt gjort meget mere, end nogen økonomisk ansvarlig vælger havde turdet drømme om. Og langt mere, end Fogh formåede. Dagpengereform, kontanthjælpsreform, skattereform, SU-reform, folkeskolereform. Regeringens støtter fremhæver naturligt nok denne økonomiske ansvarlighed, hver eneste gang de får chancen. Ja ja, der har måske nok været nogle uskønne løftebrud. Ja ja, der har måske nok været lidt rigeligt med ministerrokader. Ja ja, de forskellige initiativer er måske ikke blevet fremlagt på den allermest professionelle måde.

Men i sidste ende må det være resultaterne, der gælder – og resultaterne, de er gode! Derfor konkluderes det i mange velorienterede kredse, at Thorning trods klodsethed og løftebrud har været Danmark en dygtig statsminister. Man er i bund og grund enig med hende, når hun beder om at blive dømt på sine resultater – ikke den kunstneriske indsats. Og ret skal være ret: Resultaterne er der skam. Det kan der ikke herske tvivl om. Men er fortjenesten Thornings, som med sikker og stærk hånd har truffet upopulære, men nødvendige beslutninger? Som beundringsværdigt har ignoreret meningsmålinger og afsværgt populistiske løsninger i sine heltmodige bestræbelser på at gøre det rigtige for Danmark, også på lang sigt?

Skyldes handlekraften en stærk regering? Nej. Handlekraften skyldes paradoksalt nok en svag regering. For når regeringen er svag, tager embedsmændene over. Og vi har heldigvis nogle fornuftige embedsmænd med forkærlighed for økonomisk ansvarlige løsninger. På den korte bane er det selvfølgelig godt for Danmark. Men videre demokratisk er det naturligvis ikke. Vi har i regeringens levetid set mange eksempler på embedsmændenes styrke og ministrenes svaghed. Ikke alle synlige eksempler har været på det økonomiske og reformmæssige område, men tilsammen tegner der sig et billede af en regering, som slet ikke har fat i tøjlerne, og som ikke formår at sætte sin egen politiske retning og handle derefter.

Folkeskolereformen

Landets finansminister – og efter sigende regeringens chefstrateg – Bjarne Corydon, har udtalt, at den vigtigste reform, han har været med til at lave, er folkeskolereformen. Så lad os begynde med den. Reformen blev påbegyndt under VK-regeringen. I 2010 fremlagde den daværende undervisningsminister, Tina Nedergaard, et udspil til en reform af folkeskolen. „Faglighed og frihed“ hed det, og allerede dengang var der tale om længere skoledage, mere afveksling gennem dagen, mere IT og inddragelse af eksterne samarbejdspartnere i skolebestyrelsernes arbejde. I rød blok var man naturligvis rituelt uenige og havde sine helt egne idéer.

Men da Undervisningsministeriet så endelig blev indtaget af Christine Antorini, og hun nu kunne lave alt det om, som var så forkert ved de borgerliges skolepolitik – ja så gjorde hun det slet ikke. Ministeriets embedsmænd formåede at overbevise hende om, at de forslag, som allerede lå på bordet, og som de jo selv havde lavet, var det eneste rigtige. Så man udskiftede lidt af glasuren, men i bund og grund er det samme reform. Den reform, som Bjarne Corydon altså er så stolt af.

Morten Bødskovs exit

Endnu tydeligere er ministrenes svaghed og embedsmændenes styrke i sagen om tidligere justitsminister Morten Bødskovs exit fra regeringen. Sagen handlede som bekendt om et aflyst besøg på Christiania og en såkaldt nødløgn. Folketingets Retsudvalg skal besøge Christiania på en bestemt fastsat dato, men Politiets Efterretningstjeneste vurderer, at risikoen ved besøget er for høj, særligt fordi Pia Kjærsgaard skal deltage (hvilket PET kun ved, fordi man snager i Kjærsgaards kalender). Derfor bliver besøget aflyst, men med den begrundelse til Retsudvalget, at Københavns politidirektør, Johan Reimann, er forhindret i at deltage. Og det er en lodret løgn. Eller en „undskyldelig nødløgn“, som en tjenestemand ret senere kalder det – og dermed frifinder de to topembedsmænd, som anbefalede ministeren at lyve.

Sagen ender med et meget langt samråd, og umiddelbart derefter meddeler Enhedslisten sin mistillid til Morten Bødskov. Og så har han naturligvis intet andet

valg end at trække sig som minister. Det interessante ved sagen er, at Morten Bødskov absolut ingen egeninteresse havde i at lyve. Han løb en kæmpe stor politisk risiko uden at have nogen egentlig grund til det – andet end at føje PET og embedsmændene. PET's interesse i løgneren er derimod åbenlys: Skulle noget gå galt, når Pia Kjærsgaard betrødte Christianias jord, ville det være efterretningstjenestens skyld, og det havde man naturligvis ikke lyst til at risikere. Det ville være meget lettere, hvis hun bare holdt sig inden døre på Christiansborg. Men Morten Bødskov havde ingen interesse i at dække over noget. Han fulgte bare sine embedsmænds råd – og tabte.

GGGI-sagen

Endnu en af Thornings ministre har vist sig ude af stand til at styre sine embedsmænd med et for ministeren fatalt resultat. Tidligere udviklingsminister Christian Friis Bach måtte forlade sin post, fordi hans ministerium havde givet Folketinget urigtige oplysninger om den omstridte klimaorganisation GGGI's rejseregler. Først oplyste Friis Bach til Folketinget, at han ikke kendte til de rejser på første klasse, som Venstres formand, Lars Løkke Rasmussen, foretog som formand for GGGI. Men senere viste det sig, at han faktisk selv havde været med til at godkende reglerne – noget, som hans embedsmænd havde forsømt at orientere ham om. Embedsmændene endte med at få kritik for deres ageren i sagen, men det ændrer ikke på, at Christian Friis Bach – som ellers var en dygtig minister med stor viden om sit ressortområde – måtte trække sig.

Corydons u-vending

Der er mange kendte eksempler på svage ministre og stærke embedsmænd i Thornings regeringstid. Men det mest interessante eksempel er måske også det mindst omtalte. Det handler om noget så grundlæggende som den måde, vi her i landet opgør vores økonomiske nøgletal på, hvordan vi laver økonomiske fremskrivninger, og dermed hvordan vi udtænker, planlægger og gennemfører vores økonomiske politik. Før valget blev Socialdemokraternes og SF's fælles politiske program „Fair Løsning“, hvis hovedarkitekt var nuværende finansminister Bjarne Corydon, kørt igennem Finansministeriets regnemaskine. Her konkluderede embedsmændene, at planen var stærkt underfinansieret. Det protesterede man selvfølgelig højlydt over i den daværende røde opposition og skød skylden på ministeriets regnemetoder.

Kritik af denne art er ikke ny, og et par universitetsøkonomer mener ligefrem, at Finansministeriet helt burde ændre praksis. Enhedslisten er enig, og også Folketingets formand og tidligere finansminister Mogens Lykketoft har længe været en stædig kritiker af Finansministeriets regnemetoder, særligt når det gælder arbejdsudbud. Men hvad skete der så, da Bjarne Corydon overtog ansvaret for netop Finansministeriet – inklusive embedsmænd og regnemetoder? Jamen der skete lige præcis ingenting. Embedsmændene har fået lov til at regne på lige præcis

den måde, de vil, og derfor måtte Corydon da også som relativt nyudnævnt minister indrømme, at „Fair Løsning“ rent faktisk havde været underfinansieret, og at Finansministeriets regnemetoder er helt igennem i orden. Når regeringen har lavet økonomiske reformer, er det altså sket efter den borgerlige devise om, at lavere skat giver højere arbejdsudbud – præcis den devise, som man kraftigt kritiserede før valget. Det er godt for Danmark, men det er samtidig et tydeligt tegn på en meget svag regering.

Embedsmændene gør bare deres pligt

Det er ganske naturligt og rigtigt, at embedsmænd klarer en lang række opgaver helt uden politisk indblanding. Tekniske opdateringer af love, mindre sager uden politisk betydning og helt almindelig drift behøver en minister ikke at bruge tid på. Men nogle gange får embedsmændene mere magt og indtager en rolle, hvor det reelt er dem, der styrer. Forskellige faktorer spiller ind, og Thorning kan sætte hak ved dem alle. Hun har for det første – indtil videre – gennemført hele syv ministerrokader. Det betyder, at mange ministre kun har nået at sidde på deres område i ganske kort tid, og det øger naturligvis embedsmændenes spillerum. At være minister er langtfra et let job, og det tager tid at skabe sig det nødvendige overblik.

I Skatteministeriet har embedsmændene fx sagt goddag til ikke mindre end fem forskellige skatteministre på bare tre år. For det andet har mange af Thorningregeringens ministre ikke haft en særlig stor faglig ballast inden for deres ressortområde. Flere har været meget unge og uden særlig erfaring inden for det eller de fagområder, som deres ministerium dækker. Thorning har for det tredje også en forkærlighed for store superministerier, og det gør alt andet lige ikke den politiske styring lettere. Tænk bare på Manu Sarens gigant af et ministerium for børn, ligestilling, integration og sociale forhold. Danske embedsmænd bliver nogle gange kritiseret for ikke at leve op til det neutrale ideal og i stedet farve deres arbejde enten rødt eller blå. Men det er ikke en kritik, der synes at være belæg for. Samtidig er embedsmænd som oftest faktisk kede af at få en svag minister og glade for at få en stærk minister, fordi stærke ministre trækker penge og nye ansvarsområder til ministeriet. Men det er klart, at hvis den politiske ledelse er svag, så er embedsmændene nødt til at tage over. For sagerne går ikke væk af den grund, og nogle skal jo styre landet. Jo nærmere vi kommer på et valg, jo mere vil Helle Thorning- Schmidt og hendes ministre prale af deres resultater. Sådan er det politiske spil naturligvis. Men det er vigtigt at holde sig for øje, hvordan resultaterne er fremkommet – og det er vigtigt at overveje, hvilken betydning det har på lang sigt for den politiske og demokratiske udvikling.

Amalie Lyhne (f. 1979) er cand. scient.pol., ekstern lektor ved Københavns Universitet og selvstændig skribent tilknyttet bl.a. Berlingske. Hun har tidligere været pressechef og seniorrådgiver for Liberal Alliance og var i sin tid Nyhedsavisens debatredaktør og senere vagthavende indlandsredaktør på samme avis.

Oktober 2014. ”Et af den nuværende regerings aller-, allerstørste svigt er, efter min opfattelse, i forhold til Syrien, hvor man konstant har vægret sig ved at sige det egentligt rigtige, altså det moralsk rigtige, der også er det politisk rigtige.”

SØREN PIND: DU VIL SE OS VÆRE ET BORGERLIGT SVAR PÅ OLOF PALME. EN STEMME FOR DET, VI MENER ER RIGTIGT

Interview af Johan Moe Fejerskov og Kristian Basballe

RÆSON: Hvis du blev udenrigsminister i morgen, hvad ville så være den mest markante ændring i dansk udenrigspolitik?

Søren Pind: Til forskel fra den nuværende regerings opfattelse af Danmark som en småstat vil man se, at vi ganske vist vil acceptere, at Danmark er et lille land, men at vi også vil mene, at Danmark skal have en stemme. Fordi Danmark på nogle områder – fx ift. bidrag til internationale organisationer, udviklingsbistand, internationale operationer med militær, til demokratiudvikling og meget andet – på mange måder er – som Fredrik Reinfeldt af alle siger – en humanitær stormagt. Ovenikøbet med en militær kapacitet, som er afprøvet. Det giver os en særlig ret – og sådan som jeg opfatter det, også pligt – til at udtale os om, hvad vi mener er rigtigt og forkert. Et af den nuværende regerings aller-, allerstørste svigt er, efter min opfattelse, i forhold til Syrien, hvor man konstant har vægret sig ved at sige det egentligt rigtige, altså det moralsk rigtige, der også er det politisk rigtige. Vi var nogle, der i noget tid havde argumenteret for, at de demokratiskindede oprørere skulle have lov til at blive udstyret med våben, først og fremmest på forlangende fra UK og fra Frankrig. Det valgte regeringen at modsætte sig. Regeringen gik med flertallet af EU-landene og sagde: „Nej, det må I ikke. I må ikke tilsidesætte EU’s våbenembargo.“ Og det gjorde man [regeringen] ikke nødvendigvis, fordi man var inderlig modstander af, at de fik våben, men af opportunisme, og fordi det passede ind i linjen i Den Europæiske Union. I den sammenhæng vil du se os være – i virkeligheden som en slags borgerligt svar på Olof Palme: en stemme for Danmark, for danske interesser, for det, vi mener er rigtigt. Vi har haft utrolige vanskeligheder ved at afkode, hvad regeringens politik egentlig var. Martin Lidegaard gør det faktisk glimrende, på mange måder, men jeg er bestemt ikke enig i alt. Jeg forstår ikke alt det med Saudi-Arabien, Iran og Kina, som regeringen har gang i lige nu – ikke at de snakker med dem, det må man godt, men at de har opgivet den kritiske dialog. Det skulle lige have været os, der havde gjort det under den borgerlige regering – så havde de hylet, råbt og skreget.

RÆSON: Kan du prøve at komme lidt ind på, hvad der karakteriserer en „humanitær stemme“?

Søren Pind: Jamen det er jo fx, at du ikke kan gå på kompromis med rædslerne i Syrien og så efter fire år, som Lidegaard har gjort det, komme frem til den erkendelse, at: „Nå ja, nu skal vi levere våben.“ Det har en omkostning – dét, at man ikke tager de konsekvenser med det samme. Det kan ikke hjælpe, at man ikke siger det rigtige med det samme.

RÆSON: Havde det gjort nogen reel forskel, hvad Danmark havde gjort for et år siden?

Søren Pind: Det kunne det have gjort i EU. Fx i forhold til våbenleverancer fra Storbritannien og Frankrig, hvis flere lande havde taget til orde og sagt „Ja, selvfølgelig skal I have lov til det“. Der ville du have set os [Venstre, red.] sige „Ja, selvfølgelig, det er da klart“. Selvfølgelig skal vi da hjælpe de kræfter, der er ligesom os, med at bekæmpe ondskab, diktatur, fanatisme. Alt det, der senere resulterede i ISIS og dannelsen af Den Islamiske Stat. Tænk på det valg, som bl.a. amerikanerne traf, da de sprang tilbage, lod være med at udføre et angreb på Syrien, trak Putin ind på verdensscenen så Forbes udnævnte ham til verdens stærkeste mand, og valgte at fokusere på bortfjernelsen af de kemiske våben, som jo er fuldstændig ligegyldigt, når det kommer til den syriske konflikt ... [efter det syriske regimes angreb med kemiske våben i august 2013, red.]. Hele det forløb, det løb den danske regering med på og skiftede mening en to-tre gange i det.

RÆSON: Hvorfor tror du, at vi kunne være gået ned og have sagt, at hér skal vi levere våben, og hér skal vi ikke levere våben?

Søren Pind: Det sagde franskmændene og briterne, at de kunne. Og de har de efterretningskilder, som skal til for at gøre den slags. Og jeg må bare konstatere, at Hillary Clinton nu har været ude at sige, at det burde man have gjort. At det havde resulteret i en anden situation. Det tror jeg er rigtigt, og vi har sådan set sagt det fra begyndelsen. Når vi sagde det, fik vi hele tiden at vide, at „Nej, nej, det vil kun gøre situationen værre“. Men efterhånden vil jeg gerne se, hvad der kunne være sket, som kunne have gjort situationen værre, end den er i dag: Folk får hugget hovederne af; Danmark er et af de lande, hvorfra der kommer flest foreign fighters ; landegrænser i Mellemøsten er i opløsning; det irakiske regime er ved at blive løbet over ende; der er et kæmpe pres på Jordan; kolossale humanitære omkostninger.

RÆSON: Ville man ikke have sat sig selv i en situation, hvor man var landet lige mellem Assad på den ene side og IS på den anden side? Hvor man dermed havde involveret sig i noget, som det vil være umuligt at overskue konsekvenserne af?

Søren Pind: Det kommer vi jo til alligevel. Nu er vi godt i gang med at bombe. Og hvis man tror, at denne her konflikt kommer til at slutte, uden at der på et eller andet tidspunkt kommer en yderligere intensivering, så ved man ikke, hvad det her går ud på. Vesten kan jo ikke holde til den her destabilisering, og vi kan ikke holde til, at man uddanner mennesker til den form for terror, som de lærer dernede – eller i det hele taget den form for adfærd – den er uacceptabel, og det medfører også kolossale flygtningestrømme. Nu hører vi svenskerne hævde, at de de næste fire år vil tage imod 360.000 mennesker – heraf en meget stor del syrere. Det er noget, der undergraver nationer; det påvirker os direkte. Og med Den Nordiske Pasunion, EU's

fri bevægelighed, så påvirker det også os. Og de mennesker, der påstår, at det her ikke påvirker Danmark, de – undskyld, jeg siger det – enten så taler de mod bedre vidende, eller også ved de ikke, hvad de taler om. Det påvirker os direkte.

RÆSON: Så det handler også om, at man skal vise mod i udenrigspolitikken, at man skal lade være med at tøve og turde stå fast på idealer?

Søren Pind: For mig er det en dobbelthed. Ja, det er også et spørgsmål om en moralsk udenrigspolitik, hvad der så i øvrigt kan ligge af dobbeltmoral i det. Fordi man skal jo vare sig. Men for mig er det lige så meget baseret på en virkelighed. Kaalunds gamle ord om, at „kamp skal der til, må livet gro“. Hele den passivitet, som voksede frem under Irakkrigen, er i virkeligheden dobbelt så ondsindet som det, der foregik i Irak. Påstanden om, at ved ikke at gøre noget, så skal det hele nok gå. Det er gået langt værre.

RÆSON: Men kunne man ikke også være kommet til en erkendelse af, at det er noget, der ligger uden for vores rækkevidde?

Søren Pind: Men det er jo det, man har gjort indtil nu. Det er den holdning, man reelt har haft (selvom man har dækket sig ind under protester mod kemiske våben osv.). Det er endt i ragnarok og helvede. Det er endt i det, som FN betegner som den største humanitære katastrofe i nyere tid. Samtidig har du de der dybe, dybe implikationer for Vesten, hvor man ovenikøbet begynder at tale om, at nu skal man samarbejde med Assad, hvilket efter min opfattelse kun vil skabe yderligere had og vil bane vejen for terror rettet mod Vesten. For implicit i det udsagn ligger, at der alligevel aldrig kan komme demokrati, at der alligevel aldrig kan komme menneskerettigheder i Mellemøsten og i de arabiske lande. Hvis det ender der, så tror jeg, det vil have nogle store omkostninger. [...] Det er en både moralsk og strategisk betragtning. Den moralske giver sig selv: Manden er en diktator, som har forvoldt ting mod sin befolkning, bl.a. brugt giftgas, hvilket gør ham urørlig for et anstændigt menneske, som udspringer af den vestlige civilisation. Men der er også det strategiske: Hvis vi allierer os med Assad, så vil man igen bekræfte de arabiske masser i, at der intet er at hente i Vesten. Fordi Vesten kun vil støtte dem, som undertrykker hele den arabiske gade, alle menneskene i den, torturerer dem, dræber deres børn, voldtager deres kvinder. Ødelægger deres samfund. Og det er klart, at det vil vi betale en høj pris for, hvis det skulle blive den virkelighedsopfattelse, som gælder hos mennesker hele vejen rundt langs vores grænser.

RÆSON: Men forstår du argumentet om at arbejde med Assad, fordi man har en situation, der er så mudret og så kompleks?

Søren Pind: Men jeg synes ikke, at den er mudret og kompleks. Jeg synes, at der er nogle, der har en interesse i at fremstille den her situation som mudret og kompleks. Der er nogle mennesker, der kæmper for deres frihed. Så er der nogle fanatiske islamister, som nu har fået plads, fordi ingen har gjort noget. Og så er der en diktator, som kæmper for sit liv. Og hvis ikke vi gør noget, så har det en direkte implikation for os. Det har vi fravalgt. Det betaler vi nu en høj pris for. Ronald Reagan sagde: „There are simple solutions, there are just no easy ones.“ Det er sådan set det, det her er udtryk for.

RÆSON: Men havde „den simple, men ikke lette“ løsning på Syrien så ikke været ikke at give våben, men at gå ind og intervenere i Syrien?

Søren Pind: Det bør man jo først gøre, når alt andet har vist sig uvirksomt. Men jeg vil bestemt ikke afvise, at det ender sådan. Nu ser man lige pludselig dannelse af koalitioner af de selvsamme, som før sagde, at man i hvert fald ikke skulle gøre noget. Man ser droneangreb, man ser våben til kurdere. Altså, kan nogen for nærværende sige, at det aldrig kommer på tale, at der kommer soldater ind i den her konflikt? Jeg kan ikke sige det. Men det, jeg kan sige, er, at vi har pligt til at lære, at passivitet har en omkostning, som er langt større end aktivitet. [...] Det er også min klare overbevisning, at jo længere man venter med at gøre noget, der standser den her konflikt, jo hårdere bliver de midler, man i sidste ende må tage i brug for at standse den. Vil jeg så have en forside på RÆSON, hvor der står „Søren Pind: Vi skal i krig“? Nej, det vil jeg ikke. Selvom jeg egentlig mener, at vi er i krig med ISIS. Altså, det er krig mod terror. Krig, som også er rettet mod os. Der er jo allerede – og det her er, så vidt jeg ved, uklassificeret – men angiveligt, så er der altså allerede nu en række danskere, som har ageret selvmordsbombere i Syrien og sådan noget. Vi har jo selv hørt nogle omtalt i offentligheden. Vi er der.

RÆSON: Nu siger du, at vi er i krig. Hvem er det, der er i krig? Er det Danmark, er det Vesten, er det EU, er det NATO?

Søren Pind: Det er selvfølgelig Vesten. Det er hele den vestlige selvforståelse af demokrati og menneskerettigheder, som er på spil i denne her sammenhæng. Moderniteten kan du også kalde det. Altså det moderne kultursyn, hvor kvinderne er frie, hvor man selv må bestemme, hvad man ser i fjernsynet, hvad man spiser. Alt det er under angreb i et samlet hele fra bl.a. ISIS' side.

RÆSON: Hvor alvorlig er den her trussel?

Søren Pind: Det er megen eftertanke værd, hvordan højtuddannede – i øvrigt velfungerende – mennesker i Vesten kan finde på at rejse ned i en konflikt og vifte med afhuggede hoveder og være med til noget af det mest brutale og bestialske, vi har set i meget, meget lang tid. Hvordan kan det være? Hvad er det, der forårsager det? Er det det moderne samfunds tomhed? Ja, det er det nok. Men hvad så? Altså, kan vi se til, mens det sker, særligt når det så begynder at ske i vores gader? Lod vi bare stå til over for Breivik? Nej, ham fængslede vi. Og det er sådan, man bør agere over for sådan nogle forbrydere, som vil ødelægge tilværelsen for andre mennesker, fordi de vil trække deres forskruede normer ned over andre. Det er en krig, ja. Ført mod Vesten, som startede bl.a. med 11. september, og som er fortsat og intensiveret, og hvor nogle nu bruger det politiske til at forsøge at skabe et selvstændigt kalifat, og som jo angiveligt får al-Qaeda og andre til at ligne det rene vand. [...] Hvis man som jeg har rejst i flygtningelejre og talt med mennesker, som har været udsat for de mest groteske brutale ting: afhugning af lemmer, afbrænding af nære pårørende, voldtægt af deres børn, at blive bestjålet deres børn. Når man har set sådan nogle mennesker i øjnene og så ved, at i Syrien, der befinder der sig millioner, der er udsat for det, og man forestiller sig de traumer, som det medfører – og de mennesker, de bliver nu spredt ud over hele Europa – jamen så behøver man ikke at være ret taktsom for

at vide, at det her er et kolossalt problem for os. Ud over det moralske dilemma i, at stakkels mennesker skal have hjælp.

RÆSON: Men er der en trussel mod Danmark på dansk grund?

Søren Pind: Ja, det mener jeg bestemt, der er. Altså, det mener jeg helt bestemt, der er.

RÆSON: Ser verdensordenen i dag anderledes ud, end den gjorde ved indgangen til 2014?

Søren Pind: Det er klart, at hele Ukrainesagen har skabt nogle kolossale udfordringer. Ingen havde vel egentlig troet, at det kunne komme så vidt, som det gjorde. Krim røg i svinget, og pludselig havde man store russiske troppekonzentrationer oppe mod Ukraines grænser og et oprør foranstaltet på mange måder af russerne. Et skrækslagent Baltikum og Polen. Som jo har medført nogle interessante ting. I EU har det medført det interessante, at en polak pludselig er blevet den øverste person i EU. Det synes jeg personligt er fantastisk.

RÆSON: Er det en direkte udløber af Ukraine?

Søren Pind: Ja, det mener jeg, det er. Det kunne ikke være sket, hvis det ikke var for Ukrainesituationen, fordi polakkerne er blev anset for at være for hårde over for russerne, og det ville man ikke. Nu spiller fløjten en anden melodi, og det i sig selv er bemærkelsesværdigt. Også i forhold til hele EU's magtfordeling. Polakkerne er kommet lidt tidligere til en magt, jeg mener, at det var evident, at de skulle have på et tidspunkt. Men det er altså sket, og det er paradoksalt nok sket på grund af Rusland. Og så er der selvfølgelig hele NATO- spørgsmålet. Det er, som om det har revitaliseret NATO. Det lader til, at der er en større vilje til at søge flere midler afsat til forsvaret – lad os nu se – jeg er meget sympatisk indstillet over for det, men nu må vi se. Det tredje er selvfølgelig hele forholdet til Rusland, hvor vi jo – også da vi sad i regering – arbejdede ud fra en tese om, at det var nødvendigt at inddrage russerne både i NATO og i handel og i det hele taget drage Rusland tættere på Vesten. Det gjorde vi af mange gode strategiske grunde og så også af økonomiske, men ikke kun økonomiske årsager. Men Vesten står over for fremkomsten af lande med noget anderledes styreform end vores, som jo i stadig stigende grad har stærkere økonomi. Og så må man bare sige, at den leg, den er slut. Og den er evident slut. Så før man får anderledes forståelse i Rusland for, at man skal acceptere landegrænser i Europa, så bliver det meget, meget vanskeligt.

RÆSON: Man kan roligt sige, at der i 00'erne fra dansk side var meget fokus på Mellemøsten. Har man forsømt at forholde sig til nære trusler?

Søren Pind: Det russiske BNP er nogenlunde på størrelse med Italiens. Principielt burde det jo ikke være en trussel, altså.

RÆSON: Men har man undervurderet betydningen af Rusland?

Søren Pind: Who cares ? Problemet er selvfølgelig, at de agerer aggressivt, at de opfører sig, som om de bare kan gøre, hvad de vil, og samtidig er der tale om en atommagt. Og det er vi nødt til at tage alvorligt. Vi kan ikke have destabilisering af grænser i Europa.

RÆSON: Men hvorfor er vi havnet i den her situation, når man nu har forsøgt at omfavne Rusland?

Søren Pind: Mit eget bud er, at man valgte at reagere alt for sent, og da man så reagerede, så reagerede man for lidt, så russerne kunne slippe afsted med det.

RÆSON: Du siger selv, at man har villet inddrage Rusland. Amerikanerne har i den grad illustreret, at man ville. Hvordan er man så havnet i den her situation, hvor Rusland agerer, som Rusland gør?

Søren Pind: Hvis man ser det fra russisk side, så vil de mene, at startende med anerkendelsen af Kosovo, som også er dybt problematisk – man kan mene, hvad man vil, men vi vidste, at vi ville komme til at betale en høj pris for anerkendelsen af Kosovo. Vi prøver at snakke uden om det i vore dage, fordi vi prøver at lade, som om det er helt forkert, når de anklager os for alle mulige ting i den sammenhæng – det mener jeg desværre ikke, man kan, altså jeg mener, at de har en pointe med det. Jeg støttede, at vi anerkendte Kosovo, men jeg kan huske en fremtrædende dansk politiker med dyb indsigt i udenrigspolitik, og som også selv støttede det, han sagde: „Den her beslutning, den får vi store problemer med.“ Og det er jo sandt, fordi russerne har kunnet sige, at „der er et mindretal, de skal bare løsrives, det støtter vi“. Det skabte ballade i Rusland. Libyen, bruddet af FN-mandatet i Libyen skabte stor vrede i Rusland, hvor man begyndte sådan at tænke: „Er det nu sådan, at Vesten bare gør, som Vesten har lyst?“ Men det kan ikke hjælpe noget, at man bare ser til, at russerne tager for sig af retterne, for det har vi dog aldrig gjort. Det er jo ikke sådan, at Vesten har taget land i den forstand. Tag Irak: Irak er leveret tilbage igen. Afghanistan er ved at blive leveret tilbage igen. Det er ikke rigtig dét, vi ser russerne gøre. Tværtimod. De befrier jo ikke Krim – de hjemtager Krim. Og det er en afgørende forskel. Det, man måske har glemt i den her proces, det er, at man kan godt lave noget med russerne, men det sker normalt bare altid ud fra den præmis, at russerne skal vide, hvem der er de stærkeste. Og det har man nok glemt.

RÆSON: Hvordan ville man kunne se det her princip om, at Danmark er en humanitær stormagt, udmønte sig i Venstres politik i forhold til Rusland?

Søren Pind: Det, jeg mener med „en humanitær stormagt“, er, at mens jeg var udviklingsminister, så gik det op for mig, at i realiteten så var udviklings-, udenrigs- og forsvarspolitik blevet ét hele. Den måde, som du vil se forskellen på: Bo Lidegaard giver i Udenrigspolitisk Selskab udtryk for, at hans holdning sådan set er, at Danmark skal flyde med strømmen. Vores holdning er, at selvfølgelig skal vi ikke undgå at forholde os til vores omgivelser – Amerika osv., det er vores hovedallierede – men vi skal sige, hvad vi mener. Vi vil ikke bringes i den situation, at man døgn efter døgn skal skifte holdning. Man må godt tænke lidt mere strategisk end det. Fx vil man aldrig nogensinde se os sige i forhold til Syrien: „Vi kan på forhånd udelukke et eller andet.“ Det kommer vi aldrig til at sige. Det gjorde regeringen, og de har fortrudt det bitterligt.

RÆSON: EU's aktion i forhold til Rusland: succes eller fiasko?

Søren Pind: Arrgh ... jeg synes, det er svært at bruge udtrykket succes – det synes

jeg altså. Man laver en fredsaftale, som ikke holder. Det skyldes ganske vist, at den ukrainske præsident render sin vej og ikke underskriver de papirer, han skal. Hvorefter man fra russisk side mere eller mindre føler sig legitimeret til at gøre, som man gør. Bagefter kan man ikke blive enige om, hvilke sanktioner der skal indføres. Det tager lang tid. Jeg siger ikke de her ting for at være bagklog, for det kan man ikke bruge til ret meget, men det, man kan bruge det til, er at lære. Vores argument var, at vi syntes, at EU skulle indføre de hårdeste sanktioner med det samme, da Krim blev besat – for at sende et signal til russerne om, at det her, det mener vi alvorligt. Så ville vi forhåbentlig kunne få det her afsluttet i løbet af et par måneder. Det var ovenikøbet lige før sommeren, så gasbeholdningerne var oppe, og vi kunne gå nogle måneder uden russisk energi. Det kunne der ikke opnås enighed om i EU. Regeringen støttede heller ikke synspunktet. Man ville graduere sanktioner hen ad vejen. Nu står man der, og nu indfører man sanktion på sanktion. Men sådan som jeg ser det, og jeg kan jo tage fejl, så er russerne nu så involverede i denne proces, at selv de stærkeste sanktioner vil ikke få dem til at ændre kurs. Det tror jeg ikke.

RÆSON: Hvor efterlader det EU? Når de stærkeste sanktioner ikke er nok?

Søren Pind: Vi kan lære, at timing er vigtig. Nogle gange, så løber tiden bare ud.

RÆSON: Men hvis man havde gjort, som I sagde, havde man så ikke malet sig selv op i et hjørne, hvis Rusland havde fortsat med at agere? Hvad havde næste skridt så været?

Søren Pind: Jamen ingenting. For der er jo ikke noget næste skridt. Vi går jo ikke i krig for Ukraine. I stedet ser man nu, at danske mælkebønder bliver udsultet, fordi russerne har tid til at reagere. Russerne har ikke rigtig troet, at vi mente det alvorligt. Der har åbenbart været samtaler mellem kansleren [Merkel, red.] og Putin, hvor han slet ikke kunne forstå, at Vesten reagerede på den måde i forhold til Krim. Det har jo taget lang tid, før russerne forstod, at vi mente det her alvorligt. Også fordi de hele tiden kunne splitte os ad: med italienerne, der rendte rundt og sagde mærkelige ting, og Grækenland og Bulgarien, og hvad ved jeg.

RÆSON: Du siger, at der er modsatrettede interesser i EU. Beviser det, du beskriver, så netop ikke, at EU ikke er i stand til at agere i de her situationer?

Søren Pind: Eller også beviser det, at EU skal lære. Tag fx handelsforhandlinger med Kina. Der er det altså bedre, at det er EU, der tager de forhandlinger og også eventuelt fornærmer, eller hvad det nu måtte være, end at de enkelte lande bliver skubbet og plukket fra hinanden. Det samme gælder jo her. Det vil med andre ord sige: en styrket EUkompetence på de her felter til at træffe beslutninger med virkning. Som ikke skal diskuteres hele tiden. Det er jo det, der er let for den amerikanske præsident. 16

RÆSON: Så man skal lave om på strukturen, så EU får lettere ved at træffe udenrigspolitiske valg?

Søren Pind: Som Bertel Haarder så udmærket har sagt det: et mindre, men stærkere EU. Altså, fokusér på nogle få kerneområder, men øg så styrken i de kerneområder.

RÆSON: Kan du prøve at uddybe det? Hvilke kerneområder?

Søren Pind: I hvert fald på udenrigspolitikken. Altså, når det gælder nogle meget specifikke ting som fx handelsaftaler. Boykot. Sådanne ting.

RÆSON: Du sagde selv, at EU er „dét, vi har“. Er det fremtiden, at EU skal til at lave udenrigspolitik uafhængigt af amerikanerne?

Søren Pind: Ikke nødvendigvis uafhængigt af amerikanerne – vi havde jo problemer med at følge med amerikanerne i de her sammenhænge – de indførte jo stærkere sanktioner, end vi gjorde. Det er en overset ting. Vi har lige sagt „Vi gør det samme som amerikanerne“. Men det gjorde vi ikke. EU minder jo på nogle måder om de tyske hertugdømmer i gamle dage, før Bismarck samlede dem, ikke? Og det kan da godt være, at det er klogt. Jeg tror det personligt ikke. Jeg tror, at EU's magt over en masse områder skal indskrænkes, men jeg tror, at på nogle helt bestemte områder, der skal den øges.

RÆSON: Men når sanktioner har set ud til ikke at virke indtil nu, hvorfor tror du så, at oprustning i NATO vil påvirke Rusland?

Søren Pind: Jamen det er jeg heller ikke sikker på, at det vil. Roosevelt sagde: „Speak softly, but carry a big stick“.

RÆSON: Er der noget, der tyder på, at militær oprustning er vejen frem – hvis vi ser tilbage i tiden?

PIND: Hele Den Kolde Krig og afslutningen på den er udtryk for, at oprustning hjalp, ja. Det mener jeg sagtens, at man kan føre et bevis for.

RÆSON: Så hvis folk bruger situationen under Den Kolde Krig som skræmmebillede nu, så er du faktisk uenig?

Søren Pind: Ja. Altså, jeg kunne da ikke lide situationen under Den Kolde Krig. Jeg var selv dødskræmt ved udsigten til atombomberne. Men formålet med Reagans oprustning var at få Sovjetunionen til at bryde sammen, så den trussel kunne ophøre i stedet for det status quo, hvor mange – inklusive Uffe Ellemann-Jensen og mange andre – sagde „Det bliver aldrig anderledes“. Så i den forstand, med den reference til Den Kolde Krig, så ja.

RÆSON: Men i det perspektiv, hvad skal målet med en oprustning så være nu?

Søren Pind: Det skal være sikkerhed. Og man skal ikke overlade alt det der til amerikanerne. Problemet er, at i en tid, hvor de også har travlt med Kina og problematikkerne i Det Sydkinesiske Hav, så skal europæerne til i højere grad selv at tage ansvar for deres egen sikkerhed. Og det har villigheden nok ikke været så stor til.

RÆSON: Er det et problem for Europa, at USA har flyttet fokus mod Asien?

Søren Pind: Både og. Fordi jeg skal love for, at USA hurtigt kommer tilbage igen, men altså jeg synes ikke, det er urimeligt, hvis man spørger en amerikansk skatteborger, at Europa bidrager mere. USA finansierer over 75 pct. af NATO.

RÆSON: Så handler det her også om, at EU skal stå mere på egne ben udenrigspolitisk?

Søren Pind: NATO skal i hvert fald være stærkere. Det der med en europæisk hær og sådan noget, det giver jeg ikke så meget for – det er jeg ikke gået ret meget op i. Men det handler om forsvarsbudgetter.

RÆSON: Betyder situationen, at man nu udelukkende skal se mod NATO og sige: Det med FN-mandater i forbindelse med interventioner skal man ikke arbejde med?

Søren Pind: Nej, selvfølgelig skal man prøve på at overholde de folkeretlige forpligtelser, men der kan komme tidspunkter. Og jeg kan da ikke afvise, at det helt paradoksale vil opstå, at den her regering laver en intervention ind i Syrien mod ISIS, og det vil jeg da være meget interesseret i at følge det folkeretlige grundlag for. Det kan godt være, at FN bare siger ja, men jeg tror ikke, at Assad er enig – så krænker man jo et andet lands suverænitet og so on . Men sådan er det jo altid – sådan var det også med Kosovo. De røde regeringer må altid alt.

RÆSON: Så vil du give den røde regering problemer omkring de folkeretlige spørgsmål, hvis regeringen skulle vælge at gå ind i Syrien?

Søren Pind: Ikke hvis det handler om „responsibility to protect“. Jeg tror, at vi ser lidt mere firkantet på den slags, end de gør. De plejer bare altid at hykle omkring det.

RÆSON: Hvis du nu fik tilbuddet om at blive udenrigsminister i en eventuel kommende regering, hvad siger du så?

Søren Pind: Det er den slags spørgsmål, man aldrig skal besvare. I Venstre er det fuldstændig op til vores statsministerkandidat at beslutte, hvem der måtte skulle være hvad. Det, man så til gengæld selv har retten til, det er, at man kan sige „Nej tak“ eller „Ja tak“, og der vil da bestemt også være ting, som jeg vil sige nej tak til. Det vil nok ikke være én af dem.

RÆSON: Hvad ville det første være, du ville gøre, hvis du på et tidspunkt fik posten som udenrigsminister?

Søren Pind: Jeg ville nok sætte mig ned og snakke med mine embedsmænd.

Johan Moe Fejerskov (f. 1991) studerer dansk litteratur og journalistik. Kristian Basballe (f. 1986) er RÆSONs chefredaktør. Interviewet er foretaget d. 10/9-14.

Oktober 2014. ”De borgerlige må beslutte, om udlændingepolitikken skal bruges til at tiltrække arbejdskraft og dermed, om der skal lukkes op for store mængder kvalificeret arbejdskraft, eller om de ønsker en langsommere udskiftning af befolkningen for at bevare stabiliteten og homogeniteten i samfundet.”

RASMUS JARLOV: 6 TING DEN NÆSTE BORGERLIGE REGERING SKAL GØRE BEDRE END VK I OOERNE

Det er stort set så sikkert som amen i kirken, at vi får en borgerlig regering efter næste folketingsvalg. Det er selvfølgelig godt. Men det også vigtigt, at magten bliver brugt rigtigt. I borgerlige rækker var vi glade for at holde socialisterne fra magten i 00'erne. Men de fleste af os erkender også, at når vi får magten igen, så skal vi gøre det bedre, end vi gjorde sidst. Først og fremmest på disse seks områder:

1. Vi skal ikke være systemets folk

Borgerlig betyder, at man ønsker et samfund med stærke frie borgere. Men vi borgerlige er selv ude om, at vi har et image som nogle, der holder med systemet fremfor med borgerne. Vi skal ikke igen lave love, der giver myndigheder som SKAT ret til at krænke folks privatliv eller støtte yderligere overvågning af borgerne. Og vi bør rulle offentlighedsloven tilbage, så der er gennemsigtighed i det politiske system.

2. Vi skal holde op med at lave flere regler

Alle regeringer i demokratiets levetid har begået den samme synd: Hver gang de i heldigste fald har afskaffet et par regler, har de indført ti nye. Det skal stoppe. Det hænger sammen med punkt 1. Hvis borgerne skal have magten, skal reglerne være simple og til at finde ud af. En forsimpning af vores skattesystem, så folk kan forstå deres selvvangivelse ville være et godt sted at starte.

3. Vi skal være mere modige og gå foran den offentlige mening

Det var en skandale, at det eksempelvis tog så lang tid at afskaffe efterlønnen. Alle borgerlige politikere vidste i årevis udmærket, at det var nødvendigt, men det var først efter årtiers debat, da meningsmålingerne begyndte at vise et flertal i befolkningen for en reform, at Venstre og Dansk Folkeparti endelig gik med til det. Hvis vi kun har tænkt os at gennemføre det som meningsmålingerne viser flertal for, kan vi lige så godt overlade magten til nogle andre.

4. Vi skal bruge færre penge

Hvis ikke der er forskel på rød og blå, så kan vi også lige så godt lade være med at spille vores tid på politik. En borgerlig regering skal overlade overforbrug og stigende offentlige udgifter til socialisterne. Det står i deres program. Det står ikke i vores.

5. Vi skal give plads til hinanden

En af hovedårsagerne til, at VK holdt i ti år, mens Thorning kun holder i fire, er, at Fogh var god til at give plads til både Konservative som det lille regeringsparti og Dansk Folkeparti som støtteparti. Fogh og Bendtsen havde et forbilledligt samarbejde, hvor Konservative fik lov til at kommunikere de sager i medierne, som var vigtige for os. Eksempelvis når skatten blev lettet. Den plads har Thorning ikke givet sine regeringspartnere. Partierne i den nuværende regering kæmper om medieopmærksomheden og lader ikke hinanden tage de sager, som ligger bedst til dem. I en velfungerende S-SF-R-regering, havde S og R eksempelvis ladet SF løbe med æren for regeringens store togfond. I stedet sloges de hver for sig om at tage al kredit for den.

Sådan skal vi borgerlige ikke opføre os overfor hinanden. Det er afgørende, at de borgerlige partier finder en arbejdsdeling og giver plads i stedet for at bekrige hinanden. Liberal Alliance er her en særlig udfordring, fordi hele deres eksistens er at nedgøre V og K. Men i det mindste må V, K og O genfinde en god forståelse og arbejdsdeling med hinanden. Så må LA være med, hvis de vil.

6. Vi skal have klarhed om udlændingepolitikken

Udlændingepolitikken kan ikke blive ved med at være en intern slagmark. Området er altafgørende for danskernes opbakning men er stadig præget af stor forvirring. Der er fuld konsensus om, at vi ikke vil have islamister og kriminelle til Danmark. Det er efterhånden næsten trættende at høre på, for alle er jo enige. Men derefter stopper enigheden så også.

De borgerlige må beslutte, om udlændingepolitikken skal bruges til at tiltrække arbejdskraft og dermed, om der skal lukkes op for store mængder kvalificeret arbejdskraft, eller om de ønsker en langsommere udskiftning af befolkningen for at bevare stabiliteten og homogeniteten i samfundet. Det er en svær diskussion, som er nødt til at blive taget i stedet for at danse udenom den varme grød med uimodsigelige og dermed intetsigende slogans som at 'der skal være plads til alle, der kan og vil'. Den slags har for det første stadig for meget smag af kystbanesocialisme, hvor man ikke har forstået, hvor store kultursammenstødene er rundt omkring. For det andet er det en for økonomistisk tankegang, som nok vinder venner hos Dansk Industri ved at hjælpe dem med arbejdskraft, men ikke adresserer danskernes frygt for, om Danmark kan vedblive at være Danmark, hvis indvandringen går for hurtigt.

Rasmus Jarlov (f.1977) er politisk leder for de Konservative i Københavns Borgerrepræsentation og kandidat til Folketinget. 2010-2011 sad han i Folketinget som suppleant for Connie Hedegaard og var sit partis uddannelses-, kommunal-, medie-, kirke- og kulturordfører

Oktober 2014. ”Den rolle vi har haft over de senere år, har været som regeringens rygrad.”

MORTEN ØSTERGAARD: DANMARKS SKOLEPOLITIK ER SLÅET FEJL

Interview af Kristian Basballe

RÆSON: Hvad er dit projekt?

Østergaard: Mit projekt og bærende ønske, det er jo at kæmpe for dem, der ikke er født med de samme muligheder i livet, som jeg selv er, og som mine børn er. Det er både bedrøveligt og provokerende, at det – i det, der vel er verdens mest lige samfund – er sådan, at børn af kontanthjælpsmodtagere er i overhængende risiko for at blive i det. Når vi kigger på vores nye fattigdomsgrænse og ser på, hvem der lever i fattigdom, så er der rigtig mange, som allerede har været inde omkring det kommunale system, da de var børn. Og alligevel har vi ikke kunnet gøre en forskel for dem. Når vi kigger på udbyttet af at gå i skole, altså resultatet på sidste skoledag, så kan vi se, at den væsentligste faktor for at påvirke det, det er, hvem ens forældre var, da man startede første skoledag, og altså ikke det, der ligger i de ni år imellem. Velfærdssamfundet har jo siden sin fødsel handlet om at hæve levestandarden, og det er lykkedes over al forventning. Vi er et af verdens mest succesfulde samfund – et samfund, hvor sikkerhedsnettet er af en sådan karakter, at forskellen, hvis man falder ned i det, i forhold til tilværelsen, hvis man er i arbejde, vel ikke er mindre noget sted i verden. Og alligevel har vi et succesfuldt samfund og en økonomi, der hænger sammen.

I den næste udgave af velfærdssamfundet handler det om at sikre lige muligheder for dem, der, på trods af alle den succesfulde velfærdsstats meritter, ikke er med på vognen. Og der er det min ambition at få gjort noget ved den udfordring. Men også få gjort det klart for vælgerne, at den eneste måde, vi bliver i stand til for alvor at gøre noget ved det på, er ved at blive ved med at drive på med forandringer og reformer frem for den stilstand og falske tryghed, som markedsføres fra andre sider. Det at være radikal er jo grundlæggende et ønske om, gennem reformer, at forbedre samfundet. Og der er det afgørende for mig at få lavet koblingen mellem de reformer, som vi har lagt stemmer til eller stået fadder til, mens vi har været i regering, og visionen om at sikre lige muligheder – også for dem, der ikke har dem.

RÆSON: Adskiller det projekt sig fra projektet hos tidligere radikale ledere?

Østergaard: Næh. Hvis man kigger på baggrunden for Det Radikale Venstres stiftelse i sin tid, så var det jo faktisk dét – den økonomiske frisættelse og det at sikre kundskaber og adgang til kulturliv og folkelige fællesskaber for alle – og på den måde er det jo en del af den radikale DNA.

Men jeg synes også, at man må konstatere, at det jo ikke nødvendigvis er det billede,

der har stået tilbage i de senere år. Fordi vores modstandere har haft så travlt med at sige, at når vi gik ind for ansvarlig økonomisk politik og hårdhændede reformer, så var det fordi vi havde vores på det tørre. Jeg kender ingen radikale, som mener det er et rimeligt billede af vores parti. Det er så min ambition at sørge for, at det heller ikke er et fremherskende billede. Heller ikke hos dem, som ikke nødvendigvis stemmer på os. Jeg tror på, at den næste bølge af reformer og den udvikling, vi skal have i vores velfærdssamfund, bliver et opgør med den noget for noget-tænkning, eller kontrakt-tænkning, som var velfærdssamfundets fødsel, nemlig: „Jeg betaler meget, men jeg får også meget.“ Fordi vi står i den situation, vi gør, og heldigvis er på vej til at klare os igennem krisen, endda bedre end så mange andre lande, så har vi nu muligheden for at lave en nytænkning af vores velfærdssamfund. En nytænkning, som baserer sig på, at vi styrker fællesskabet, så vi kan tage hånd om dem, som ikke er dominerende vælgergrupper, men i den grad har brug for en hjælpende hånd. Og dermed er vi jo også med til at påvirke det, som måske er vores samfundsforms allerstørste udfordring, nemlig at den ene halvdel af befolkningen forsørger den anden halvdel.

RÆSON: Det første, du svarede, da jeg spurgte om det her, det handlede egentlig om at kommunikere det radikale projekt?

Østergaard: Nej. Altså der ligger jo i sagens natur det konkrete, at det jo ikke er lykkedes. Vi har om nogen ejerskab til skolepolitikken i Danmark, og det har vi haft det alle de år, vi har eksisteret. Alligevel må vi jo konstatere, at det ikke er lykkedes at lave en folkeskole, der er i stand til for alvor at udjævne forskellen i den bagage, eleverne har med på første skoledag i form af deres sociale baggrund. Det, synes jeg, er en erkendelse, man er nødt til at tage alvorligt. Og det er også noget af det, der bærer folkeskolereformen.

RÆSON: De Radikale har mistet hvert femte medlem de sidste to år. Hvis jeres medlemmer var overbeviste om dét radikale projekt, som I kører nu, hvor I får relativt meget igennem, burde de så ikke være begejstrede?

Østergaard: Jamen, det er da også min oplevelse, at medlemmerne – når vi kigger bredt i landet – er både glade for og stolte af de resultater, vi opnår. Men jeg tror også, at der er forskel på at være folkevalgt, stå med ansvaret og sidde i en regering og så det at melde sig ind i et parti, hvad man jo typisk gør af mere idealistiske grunde. Det, jeg gerne vil som politisk leder, er jo i virkeligheden at få markeret tydeligere, hvorfor vi synes, det er så vigtigt med de her reformer, hvorfor vi ikke bare ruller lidt tilbage, hvorfor vi hele tiden taler om behovet for nye reformer. Dermed skal vi sætte fokus på, hvad det er, vi som radikale kæmper for, og ikke bare „Hvorfor er det, vi er imod de andres idéer?“ Og der kan man sige, at den rolle, vi har haft over de senere år, har været som regeringens rygrad. Det er min ambition, at vi i endnu højere grad bliver i stand til at markere, hvad det er, der driver værket, så det ikke kun bliver midlerne, men også målet, der træder tydeligt frem.

RÆSON: Hvordan har De Radikale været „regeringens rygrad“?

Østergaard: Det fokus, der har været på vores rolle i regeringen, har jo meget været det her med, at vi forhandlede et regeringsgrundlag, som så er blevet tolket som værende

et godt resultat fra vores side. Så har vi holdt på med reformer i et omfang, som ingen ville have turdet forvente af en regering, der var sat sammen som den, vi har været en del af. Og det tror jeg måske i overdreven grad er blevet tilskrevet os, selvom vi jo har truffet de beslutninger sammen i regeringen. Men vi radikale er ligesom blevet „castet“ til en bestemt rolle, og der mener jeg, at jeg har en chance nu for at sige: „Det er rigtigt nok. Vi er solidt forankret i den økonomiske ansvarlighed, og vi holder på med endnu flere reformer og ruller i hvert fald ikke tilbage i den kommende tid. Men vi gør det, fordi vi er på vej et sted hen – fordi vi har nogle visioner om et samfund, som kan udvikle sig bedre, end tilfældet er i dag.“ Og det er måske de holdninger og de visioner, som ikke har været tydelige nok. Derfor er det blevet mere en diskussion om midlerne end om målet.

RÆSON: Meget af det, du har talt om her og de sidste uger, handler om fattigdom og social arv. Har regeringens socialpolitiske linje fokuseret for meget på mellemgrupperne og for lidt på de svageste grupper i samfundet?

Østergaard: Jeg tror, at det må være sådan, at når man har en økonomisk krise, så handler det om at få hjulene bedre i gang. Men det spørgsmål, som jo har fyldt rigtig meget og stadig gør det, er spørgsmålet om de dagpengeforsikrede. Det er jo de stærkeste af de ledige. Det er dem, som kun mangler et arbejde. Og derfor er de selvfølgelig afhængige af, at der kommer gang i jobskabelsen, og afhængige af deres egen evne til at få fundet et arbejde og beskæftigelsessystemets evne til at understøtte den proces. Der har vi så – fordi den dagpengereform, som vi stemte for, men også dengang kritiserede for en temmelig hård indfasning – søgt at tage hånd om, at de mennesker, der bliver berørt af dagpengereformen, ikke kommer til at lide under dét, at konjunkturerne ikke normaliserede sig så hurtigt som forventet. Vi har investeret over tre mia. kr. i en arbejdsmarkedsydelse, der har betydet, at ingen endnu har oplevet en toårig dagpengeperiode i praksis. Det gør så bare, at jeg synes, man må sige, at tiden nu må være kommet til at fokusere på de mange, som har andre problemer end ledighed, der forhindrer dem i at forsørge sig selv.

Uanset om det så er misbrugere, voldsramte familier, alkoholramte familier, folk med psykiske lidelser, kroniske sygdomme, folk, der er gået ned med flaget på grund af stress. Den gruppe, hvor der er 80.000 voksne mennesker på kontanthjælp, som har andre problemer end ledighed og derfor ikke er arbejdsmarkedsparate. Det er dét, jeg har forsøgt at sige: Vi har taget hånd om de stærkeste ledige – de dagpengeforsikrede ledige. Vi har endda reformeret beskæftigelsessystemet, så de får endnu bedre støtte. Der er spændt et sikkerhedsnet ud under den helt håbløse indfasning, som VKO designede. Men hvis vi bruger alt det politiske fokus og ressourcerne på den gruppe, så glemmer vi bare, at der er en anden gruppe, som bliver ramt hårdest, når der er økonomisk krise, men ikke nødvendigvis kommer med fremad, selvom der kommer gang i hjulene igen.

RÆSON: Nu begynder du selv at tale om dagpenge. Ville det ikke være rigtigt at lave en løsning, der lukker denne sag endeligt, så man kan fokusere på nogle andre ting?

Østergaard: Jamen, det kan jeg jo høre, at der er partier, der mener. Ikke mindst vores parlamentariske grundlag. Men dét, der optager mig, og ikke mindst Det

Radikale Venstre, det er jo at løse virkelighedens problemer. Hvor vi med mere end tre mia. kroner i et ekstraordinært sikkerhedsnet for dem, som bliver berørt af dagpengereformen, jo har adresseret den problemstilling – uden at det i øvrigt har lukket debatten. Der er ikke et eneste menneske, der har oplevet en toårig dagpengeperiode uden at have en arbejdsmarkedsydelse eller en uddannelsesydelse, der stod til rådighed for dem efter det. På trods af det, så diskuterer man det, som om dagpengereformen er skyld i både det ene og det andet.

Vi hører meget om genoptjening, som vil have en helt marginal betydning og i hvert fald kun for de stærkeste af de ledige. Derfor synes jeg, at det er en regeringsopgave at sige: „Vi har tilvejebragt både fornuftige og nødvendige løsninger på det problem. Hvad er det næste store problem?“ Det er jo helt fair, at der er partier, der er imod dagpengereformen, og der er endda et parti, der har skiftet holdning til den – Dansk Folkeparti. Det er fair, det er politik. Men det, der byder mig imod, er, hvis de politiske forhold, hvor man forsøger at se, om man kan bruge sin modstand mod dagpengereformen til at hugge nogle stemmer fra hinanden, hvis det skulle føre til, at vi så ikke formår at løfte den opgave det er at tage hånd om dem, som har andre og større problemer end deres ledighed og derfor ikke kan forventes at komme ud af deres problemer, selvom vi kan se, at beskæftigelsen stiger, og ledigheden falder. Derfor bare den grundlæggende pointe: Der er ingen mennesker, der melder sig ind i Det Radikale Venstre for at varetage deres egne interesser – vi er ikke en fagforening. Men det er lige så klart, at dem, vi diskuterer med, når det handler om dagpengene, de har en ærlig interesse i, at de ønsker et dagpengesystem, der er så lukrativt, set med lønmodtagerøjne, som muligt.

Det synspunkt tror jeg også, at jeg ville indtage, hvis jeg sad i en fagforening og skulle varetage mine medlemmers interesser, men det er jo ikke det samme, som at det, der er vores samfunds største problem, er dagpengereformen, når vi nu kan se, at vi har 80.000 voksne på kontanthjælp, hvis problemer ikke bare er deres ledighed, fordi de tumler med langt større udfordringer, der ville forhindre dem i at komme tilbage i arbejde, også selvom der var job til dem. [...] Det, jeg bare er nødt til at sige på mit partis vegne, det er, at når vi kigger ud i horisonten, så er der ikke brug for at rulle reformer tilbage. Så er der brug for, at vi får designet de næste reformer. For vi skal jo ikke se ret langt eller fintune krystalkuglen ret meget for at se nogle af de samme udfordringer, der også gjorde sig gældende som bagtæppe for velfærdsaftalen og for efterlønsreformen. Jeg har altså også prøvet at stå i en situation, hvor folk sagde „Schhy... ikke tale om efterlønsreformen – det skræmmer vælgerne væk“. Jeg tror bare – og det synes jeg egentlig er berettiget af sidste valgkamp – at det er en kæmpe fordel at sige det, man mener, og mene det, man siger. Det vil vi blive ved med.

Kristian Basballe (f. 1986) er RÆSONs chefredaktør.

Oktober 2014. ”Demokratiet virker. Både når borgerne protesterer – og når politikerne, trods borgernes protester, holder fast.”

FRA SKOLELOCKOUT TIL DONG-SALG: DEMOKRATIETS PARADOKS

KOMMENTAR af Bo Kampmann Walther og Claus Skytte

Ingen gad at sætte sig ordentligt ind i, hvad salget af DONG Energy til Goldman Sachs indebar. Til gengæld var vi lynhurtige til at se Bjarne Corydon og ”folket” som figurer i et spil om demokratiet. Og måske har demokratiet simpelthen brug for, at vi en gang imellem opfører den slags dramaer om, hvad demokratiet er for en størrelse. For selv om vi ophøjer demokrati til en uangribelig værdi, accepterer vi dagligt udemokratiske processer. ”Hvorfor skal jeg tage tøj på?”, spørger barnet. ”Fordi jeg siger det!”, svarer den stressede forælder. Barnet lægger op til en uendelig forhandlingssituation, som i sin natur er irriterende, og den voksne forsøger at skære igennem på aldeles udemokratisk facon. ”Fordi FAR siger det!”.

Hverdagsscenen viser, at demokratiet kan bruges til at slå fremskridtet tilbage og stadig være et progressivt princip. Tyrannens våben er konformitet, fordi han sætter ring om bevægelsesfriheden. Omvendt er der også skabt en tryghed, eftersom undersåtten bliver beskyttet mod alt det farlige og ubehagelige, der måtte være udenfor. Som Rune Lykkeberg forklarer i bogen ”Alle har ret”, virker demokratiet ikke ordentligt, hvis det ikke også har plads til alt det anti-demokratiske. Det siger noget om demokratiets rummelighed: Det skal ikke alene have plads til noget i sig, som egentlig ikke er demokratisk. Det skal også favne, at den anti-demokratiske impuls dybest set prøver på at overskride demokratiet. Logikken i demokratiets natur gør, at det virker paradoksalt. Vores repræsentative demokrati – folketing og regering – bliver ikke mindre demokratisk af en gang imellem at agere på kanten af eller endda helt udenfor demokratiet. Vi har jo selv valgt dem, der bestemmer. Demokratiet er så rummeligt, ja ligefrem storsindet, så det har plads til holdninger, der aldeles undsiger selve demokratiets væsen. Demokratiet kan, fordi det er et demokrati, invitere noget indenfor, der ikke er demokratisk. Sagt på en anden måde: Demokratiet har plads til det, der opløser demokratiet.

Det er dog ikke det samme som at sige, at demokratiet ikke virker. For det gør det. I en virkelighed, hvor Twitter-beskeder kan vælte regeringer, og ”dislikes” på Facebook annullerer de store firmaers marketingstiltag, er spørgsmålet, hvordan man skal tale til borgerne, så de ikke går amok og sætter spørgsmålstegn ved selve nerven i det demokratiske samfund. Staten ville gerne overdrage en del af energiselskabet DONG Energy til private, men samarbejdet med investeringsbanken Goldman Sachs gik mildest talt ikke upåagtet hen. Faktisk underskrev knap to hundrede tusinde danskere en protesterklæring drevet af en enkelt mands brug af et socialt medie. Mennesker på tværs af partiskel og samlet

firs procent af Danmarks befolkning endte med at være imod salget. Følgerne var voldsomme: Et parti trak sig fra regeringen, et andet blødte på de indre linjer, og helt overordnet blev der slået endnu en sprække i tilliden mellem det ”repræsentative” Danmark og ”borgernes” Danmark.

Demokratiet er en inkonsekvent størrelse. På den ene side er vi vant til, at der på et tidspunkt bliver trukket en streg i sandet. En skolelockout for eksempel, som tilfældet var sidste år i det offentlige slagsmål mellem Michael Ziegler og Anders Bondo, hvor alt var afgjort på forhånd, men skulle ligne en sund demokratisk proces. Sådan så vi det også med DONG-salget, hvor et flertal i folketinget stemte helt i trit med en støt stigende privatiseringsideologi.

På den anden side synes vi, at samtaler skal være ved, indtil der er enighed, eller der kommer et forlig. Problemet er bare, at man kan ikke lave et kompromis mellem et kompromis og et enten-eller. Det burde vi vide, når vi tænker efter. Alligevel driver vi videre på demokratiets bevilgede efterstrøm.

Men hvorfor overhovedet dramaet? Hvorfor insistere på muligheden af kompromiser, når situationen de facto var fastlåst? Fordi det er en sløringsmekanisme, der skal give indtryk af, at demokratiet virker. Eller rettere: Demokratiet virker, fordi det tillader virkningen af denne sløringsmekanisme. Læg mærke til, at det antidemokratiske greb allerede var bygget ind i begge synspunkter. For regeringens vedkommende som en trussel om, at det var dem, der i sidste ende havde den afgørende magt, og for ”folkets” vedkommende som en manglende vilje til at rumme netop denne magt. Demokratiet tilsiger, at der altid skal være en proces. Der skal nemlig være tid og plads til at høre alle parter. Hvem er for? Hvem er imod? Er der nogle, der har bedre argumenter? Skal vi sove på det?

Spørgsmålet er, om der overhovedet var en proces i sagen om DONG og Goldman Sachs. Vi danskere er stadig usikre efter finanskrisen og holder på værdierne. Vi kan ikke klare at miste et nationalt ikon som DONG, og det gør os aggressive og rådvilde. Goldmann Sachs bliver samtidig på alle sociale medier udskreget som en af de skurke, der skabte den krise, som har gjort folket bekymret. Komplet med YouTube-videoer, analyser og dommedagsteorier. Så for folket strider det imod al logik at indgå en handel med dem, der har skabt utrygheden. Det er umoralsk. Samtidig betragtes venstrefløjen normalt også som dem, der plejer at beskytte de svage mennesker mod de stærke kapitalister. Havde det været Venstre, som havde afsluttet handlen med banken, var det bare, hvad vi kunne forvente, og var sikkert ikke blevet mødt med mere end en hovedrysten i kantine på RUC. Men venstrefløjen kan ikke sælge infrastruktur til spekulationsbanker. Det er en nærmest en naturlov. Goldman Sachs’ skurkerolle kom i høj grad til at skygge for substansen i sagen.

Derfor befinder vi os pludselig et absurd sted, hvor der ikke er nogen udgang, men hvor alle forsøger at finde én, og hvor folket til det sidste tror på, at salgsaftalen bliver standset, så alt kan blive normalt igen. Men det er selvfølgelig slet ikke en mulighed. Alle er fanget mellem tyrannens model, hvor stridighederne klappes af med ét hug, og det naivt utopiske demokrati, hvor man bilder sig ind, at den

herredømmefri dialog, som den tyske filosof Jürgen Habermas skrev om i Diskursetik, ikke blot er principielt ønskværdig, men også kan realiseres i praksis. Tyrannen må ikke få ret, for så dør demokratiet. Folket må omvendt stoppes i sin utopiske glidebane, for ellers er der ikke noget, der kan reguleres. Livet går i stå, hvis alting er til forhandling. Hvorfor? Fordi FAR siger det!

Og dog. For selv om det repræsentative demokratis medlemmer er valgt, fordi vi mener, de er bedst egnede til at varetage de rationaler, med hvilke vores nations anliggender forvaltes, kan vi stadig være imod dem eller føle os talt henover hovedet på. Vi kan være stærkt uenige og mene, at politikerne er dumme. Demokratiet har plads til det hele.

Salget af DONG godkendtes som planlagt, og et parti brast sammen, mens et andet fik alvorlige skrammer. En politiker talte sikkert for mange andre politikere, da han sagde, at det kom bag på ham, hvor meget salgsaftalen ramte folk følelsesmæssigt. ”Det har været, som om vi ville sælge Dybbøl Mølle til nogle fæle spekulanter, men det er altså et energiselskab, og det er kun nitten procent af aktierne”. Folket var, i politikerens udlægning, drevet af følelser og søgte efter ærlighed og ansvarlighed. Man så salgsaftalen som uansvarlighed serveret med kulde og arrogance, og konspirationsteoriene piblede frem i verdens mindst korrupte land godt gearet og accelereret af de sociale mediers voldsomme gennemslagskraft.

Demokratiet slæber konstant en mørk skygge efter sig. For at det skal kunne eksekvere sin enorme rummelighed, må det operere kontraintuitivt: Der skal antidemokratiske midler til at trække demokratiets grænser og stabilisere dets virke. Derfor personificerer vi det repræsentative demokrati som koldt og fjernt og folkets følelser som varme og nære. I bataljen om skolelockouten sidste år gjorde vi Ziegler kold og elitær og Bondo varm og tilnærmelsesvist folkelig. Ziegler henviste til servitutter og økonomiske beregninger; Bondo tog sovepose og tandbørste med, da forhandlingerne så ud til at blive langvarige. Vi får instinktivt konflikten til at ligne selve demokratiets potentiale (nemlig at man kan tale sig ind på hinanden), mens den i realiteten blot dækker over, at diskussionen foregår i et demokratisk vakuum. Og i øvrigt at den eneste manøvre, der kan forløse én af positionerne – eller: få de stridende parter til at holde kæft – er et antidemokratisk indgreb.

Når ingen ved, hvem der har ret, bliver det hele i stedet til et drama om, hvem der har beføjelsen til at agere. Det er et drama, der foregår i tid og dermed synes at hvile på dramaturgiske præmisser. En fortælling rulles ud: Hvor lang tid går der, før nogen siger stop og sætter hælene i? Det er et drama, hvor to uforsonlige dagsordener kolliderer: På den ene side den forestilling, at det var politikerne i DONG-forløbet, der indbød til en falsk dialog om noget, der allerede var besluttet. På den anden side argumentationen for, at dem, der protesterede mod salget, havde misforstået det repræsentative demokrati. Det er et drama, som er åndssvagt og unødvendigt, fordi vi jo godt ved, at nogen bliver nødt til at få ret og sætte dagsordenen fremadrettet på et eller andet tidspunkt, men det er også et såre nødvendigt drama – nogen gange et metadrama – fordi vi meget gerne vil holde fast

i, at demokratiet er en processuel størrelse, noget, der varer ved.

Men se det som et sundhedstegn. Demokratiet har hårdt brug for, at vi opfører den slags dramaer om, hvad demokratiet er for en størrelse. Skuespillerne skal bare blive bedre til at se naturlige og ærlige ud på scenen. Ellers sidder salen fuld med rådne, digitale æg og medietomater.

Bo Kampmann Walther (f.1967) er lektor på SDU, skribent på Dagbladet Information og Weekendavisen. Claus Skytte (f.1969) er kreativ strateg og forfatter. Deres fælles bog Medbruger, om tillid, nykapitalisme og mediemuligheder i Facebook-æraen, udkom tidligere på året.

November 2014. “Fogh kunne aldrig drømme om at gå på kompromis med vores internationale forpligtigelser. Men ja, jeg reflekterer over den tid og tænker på, om vi var med til at ’create a monster’, som man siger [skabe et monster, red.]. Jeg har ikke noget imod Dansk Folkeparti som sådan – men jeg er dybt, dybt uenig i den politik, som jeg mener tager udgangspunkt i, at vi skal lukke os om os selv.”

JENS ROHDE OM FLYGTNINGEPOLITIKKEN: JEG TÆNKER OVER, OM VI VAR MED TIL AT SKABE ET MONSTER

INTERVIEW af Troels Boldt Rømer, medlem af RÆSONs chefredaktion

RÆSON: Hvad præcis i flygtninge- og udlændingepolitikken er du uenig med Inger Støjberg i?

Jens Rohde: Det er jo ikke diskussionen om, hvem der skal være repræsenteret i flygtningenævnet eller ej, som er væsentligt. Det er begrundelsen for, at vi ikke skal modtage krigsflygtninge, den er gal med.

For det første fortæller Støjberg, at man ikke vil have, at folk, der flygter fra krig, skal kunne komme til Danmark.

For det andet så er bægeret mere overordnet fyldt. I de seneste år har der i mit parti været et stigende fokus på, hvordan vi kan undgå at tage ansvar for de ting, der er ubehagelige. Det startede med forslag om grænsekontrol i 2010, så var der Palæstinenserloven, så sagde Karsten Lauritzen, at man vil bryde med de internationale konventioner i forbindelse med sagen om statsløse, så lavede Søren Pind som integrationsminister en lov om udvisning af kriminelle, så man fremover kun skal undlade at udvise kriminelle, hvis man har beviser for, at de vil blive myrdet eller torteret – hvor man altid konventionelt har sagt, at hvis der mistanke om mord eller tortur, så udviser man ikke. Så har vi genoptjeningsprincippet, der bliver indført uden om de europæiske partnere, så havde vi en diskussion i valgkampen om østeuropæisk arbejdskraft og læg dertil Inger Støjbergs forskelsbehandling i hendes debatindlæg i sommer, hvor hun argumenterer for, at man skal gøre forskel på kristne og muslimer. Og siden valget har vi stort set ikke hørt Venstres politiske ordfører udtale sig om andet end behovet for stramninger af udlændingepolitikken. Ser man på hendes facebook, har der siden sommer været blot to opdateringer om andet end udlændinge. Alt det er for mig et mønster, der viser, at man meget ensidigt forsøger at ride på ryggen af dem, der ikke har et dansk pas for at score nogle hurtige, politiske point – især fra Støjbergs side. Men det løser ikke problemet.

Krigsflygtninge forsvinder ikke, fordi vi bygger en mur omkring Danmark. Derfor er vi nødt til at tale til kongen i folk i stedet for til stodderen. Vi skal sige: ”Vi står med en udfordring, som hedder Islamisk Stat. Det er vores udfordring, ikke mindst fordi

vi selv har været med i Irak og skabt den situation der er i Irak". I politik må man vedstå sig arv og gæld. Der er så nogle mennesker her, som ikke flygter fra fattigdom, men flygter fra krig. Og det ændrer tingene for mig – når vi står i en krigssituation, så vil jeg hellere tage det ansvar alvorligt og ikke bare lade som om, man kan sende folk til Kenya. Det er for meget. Det er en frasigelse af alt det, som Venstre stod for op igennem 80'erne, 90'erne – og sådan set også i 00'erne. Man skyller hele det værdisæt ud med badevandet.

RÆSON: Skal jeg forstå det sådan, at du ville erklære dig uenig i alt den her Venstre-politik – opgøret med Schengen, genoptjeningsprincippet, Søren Pinds udvisningslov, brudene med konventionerne og Palæstinenserloven – hvis du skulle stemme om det i Folketingssalen?

Jens Rohde: Det der bekymrer mig er mønsteret, det er ikke den enkelte ting i sig selv. Det har aldrig nogensinde været Venstres politik, at vi ikke skal tage et ansvar, når der er krig ude i verden og hjælpe dem, der er ramt af krig. I det Venstre, jeg har været med i, har det altid været en del af vores DNA – især et DNA som Uffe Ellemann fik skabt, og som gjorde, at jeg meldte mig ind i Venstre. Det DNA er jeg bange for forsvinder, hvis vi fortsætter på den her måde. Jeg ønsker ikke, at det skal ske for Venstre.

RÆSON: Hvordan skal man sørge for, at flygtninge får et sted at være, hvis man kun kan tage et vist antal i Danmark?

Jens Rohde: Løsningen ligger ikke i, at alle lande forsøger at eksportere problemet til hinanden med stramninger hver for sig. Løsningen ligger i, at vi får en fælles europæisk politik for, hvordan vi behandler asylansøgere og opgraderer flygtningelejre; hvordan vi kan genopbygge et land efter krig og sikre, at folk også kommer hjem, når krigen er slut, sådan at de kan medvirke til at bygge deres land op. Vi skal sikre, at de mennesker, vi sender hjem også er duelige, når krigen ophører, og så skal vi også have en fælles kvotefordeling af flygtninge i EU og fælles regler for familiesammenføring. Det nytter ikke noget, at vi sidder her i Danmark og kigger i vores egen navle og siger, at "den klarer vi selv". Og her er problemet netop. For hver gang man taler om fælles regler for familiesammenføringer og kvoter, så slår man jo i hele den borgerlige lejr syv kors for sig. Dem, der argumenter for, at det ikke kan passe at vi tager flygtninge og de andre ikke tager nogen, de har fuldstændigt ret – men så skal de jo forpligte sig på en fælles europæisk politik, men det vil de heller ikke. Hvad er så løsningen? Uden en fælles politik ender vi jo bare med en masse illegale indvandrere – og det er der ikke nogen, der har en interesse i. Det kan ikke nytte noget, at man lukker øjnene for virkeligheden. Historiefortællingen er jo lidt, at bare vi laver en masse stramninger, så løser vi problemet. Det gør vi ikke.

RÆSON: Men din løsning er jo en langsigtet løsning – for det er vel ikke i morgen, at man kan blive enig om en fælles, europæisk politik på flygtningeområdet...

Jens Rohde: Det er jo bare fordi, vi holder os udenfor. Der er allerede en lang række fælles regler for asyl og familiesammenføringer. Vi har endnu ikke fælles kvotefordeling, men det er jo lande som Danmark, der forhindrer, at vi får en

fordeling af krigsflygtninge.

RÆSON: Så hvis man i morgen tiltrådte de her regler, ville det så lette presset på Danmark i forhold til antallet af krigsflygtninge vi modtager?

Jens Rohde: Nej, det vil ikke lette presset i sig selv, hvis man får lavet de her fælles tiltag. Men det vil betyde, at nogle lande skal tage flere og vi måske endda færre. Men samlet er presset naturligvis det samme. Og nej, vi får ikke fælles kvotefordeling af flygtninge i morgen. Men det kan jo ikke nytte noget, at vi fornægter de langsigtede løsninger. For hvor vil man sende folk hen? Til Jordan eller Kenya. Jamen, det kan vi jo ikke! Alle de her lande siger, at de ikke har plads til flere flygtninge. Debatten er udtryk for en imperialistisk tankegang om, at vi bare kan tage noget jord ”dernede” og så bygge flygtningelejre. Sådan hænger verden jo ikke sammen.

RÆSON: Inger Støjberg har på din kritik forleden svaret, at hun jo bare siger, hvad hun mener. Skal jeg forstå dig sådan, at du mener folk skal være bedre til at lægge bånd på sig selv i den her debat?

Jens Rohde: Nej. Hun har lov at sige hvad hun mener, men det er jo ikke kun Inger Støjberg, der skal sige sin mening i Venstre. Da jeg var politisk ordfører blev mine udmeldinger så sandeligt også debatteret i fuld åbenhed. Søren Pind brugte endda ret mange penge på at prøve at vælte mig som politisk ordfører ved at prøve at få mig vipet ud af folketinget. Så herregud, der skal man bare lige tørre øjnene. Men det der er ærgerligt, at hun [Støjberg, red.] ikke går ind i diskussionen.

RÆSON: Hvordan går hun ikke ind i diskussionen?

Jens Rohde: Man kan jo starte med at svare på de spørgsmål, som jeg stiller. Hun mangler at forholde sig helt sagligt til nogle af de ting, som der sker i verden. Hun siger bare ”jeg siger hvad jeg mener.” Fint nok – men du må jo også kunne argumentere for de ting, du siger. Som det kører nu med udlændingedebatten, der er vi så langt på vej ud til højre, at vi ender med at debatten ryger i havet. De ting, der i dag bliver sagt, hver gang vi når i nærheden af et valg – om det så handler om østeuropæere eller syrere eller muslimer – flytter midten så langt til højre, at vi kan konstatere, at holdninger som man ville være blevet dyppet i tjære og rullet i fjer for at udtrykke for 10-15 år siden, de er mainstream i dag.

RÆSON: Hvilke holdninger?

Jens Rohde: For eksempel at vi bare skal bryde de internationale konventioner, og at østeuropæerne bare er en flok græshopper og nogle folk, der plukker jordbær i træsko. Eller at man, helt åbent, påberåber sig retten til at diskriminere. De gamle liberale værdier – fra før det kom til at handle om skat og den offentlige sektor – var skabt på kampen for det enkelte menneskes ret til ikke at blive diskrimineret af majoriteten og af staten. Det synes jeg vi kaster vrage på. Det bliver historieløst.

RÆSON: Tænker du nogle gang selv, at I drejede for hurtigt mod højre tilbage i 00’erne, hvor Fogh gik til valg på strammere udlændingepolitik og en regering med Dansk Folkeparti – også mens du var i ledelsen af Venstre?

Jens Rohde: Jeg tror det er åbenlyst for enhver, at der i 2000 var behov for en opstramning

af vores udlændingepolitik. Men Anders Fogh satte også nogle klare grænser for, hvor langt han ville gå – han sagde for eksempel til Pia Kjærsgaard, at hun ikke kunne gå ind og gøre finanslovsforhandlingerne til at spørgsmål om indvandrere. Fogh kunne aldrig drømme om at gå på kompromis med vores internationale forpligtigelser. Men ja, over tid reflekterer jeg jo også over den tid og tænker på, om vi var med til at ”create a monster”, som man siger [skabe et monster, red.]. Jeg har ikke noget imod Dansk Folkeparti som sådan – men jeg er dybt, dybt uenig i den politik, som jeg mener tager udgangspunkt i, at vi skal lukke os om os selv.

RÆSON: Du vil gerne tale konkrete løsningsforslag. Flere partier har forslået, at man skal lette presset på asylcentre og kommuner i morgen ved at stramme reglerne for familiesammenføring. Det synes du ikke er et ordentligt løsningsforslag?

Jens Rohde: Nej. Man skal ikke holde børn adskilt fra deres forældre. Så siger nogle, at de selv vælger det, fordi de flygter. Men nej – de kommer selvfølgelig hertil, fordi de har en forhåbning om, at de kan blive familiesammenført. Sådan var det under Første og Anden Verdenskrig, sådan var det under Balkankrigen. Der er ikke noget nyt under solen. Vi skal kunne løfte den opgave med familiesammenføringer.

RÆSON: Så ser du det som kritisk, at man overhovedet stiller spørgsmålstegn ved, om Danmark skal bruge de penge, der skal til på at tage de krigsflygtninge, som kommer?

Jens Rohde: Nej, man er da nødt til at spørge, hvordan vi håndterer problemstillingen. Og det er vigtigt, at vi også har en hjemsendelsesstrategi. De er jo ikke personligt forfulgte og skal ikke være her i alt evighed. Men prøv at mærk efter selv, hvis du har børn. Hvis bomberne sprænger om hovedet på dig, hvad vil du så gøre? Ingen er gået ind i det spørgsmål, fordi alle er mestre til ikke at forholde sig til den virkelighed, der er. I stedet gør man det til en diskussion om, hvordan vi kan undlade at forholde os til verden eller om min udmelding er en ”Jens Rohde” eller ej. Det sidste er jo helt håbløst, for det er uinteressant. Det er situationen alt for alvorlig til.

RÆSON: Men det er måske fordi folk godt kan se, at de også gerne selv ville have deres børn med, hvis du var flygtet fra krig – men at de også siger ’jamen, vi kan ikke tage flere flygtninge i Danmark nu’.

Jens Rohde: Det er sludder. Det er noget rendyrket sludder at sige, at man ikke kan tage flere flygtninge, når man samtidigt siger, at Jordan, Libanon og andre lande, som er overfyldte med millioner af flygtninge skal tage flere. Det er en ren tilståelsessag. I den kommune hvor jeg bor, der vil vi helt sikkert kunne løfte en opgave om at tage flygtninge ind – hvis bare der er nogle nationale strategier for, hvad vi så gør bagefter. Og den strategi kræver én ting: At Venstre og Socialdemokraterne sætter sig sammen og ikke slås om flygtningeområder, men laver en aftale. Men det er klart, at hvis der går valgkamp i det, så løser vi ikke opgaven – for så er der nogle som har en interesse i, at tingene skal gå skævt.

RÆSON: Hvad skulle sådan en ”national strategi” indeholde?

Jens Rohde: Vi er nødt til at bidrage med sagsbehandlere til et europæisk rejsehold,

der kan medvirke til behandlinger af asylansøgninger der, hvor presset er størst. Vi skal have en strategi for, hvordan børn og forældre ikke bliver skilt ad. Vi skal svare på, hvordan vi vil sikre en opbygning af landet via udviklingsbistand efter krigen og give folk håb, og vi skal sætter programmer i søen, så vi gør folk duelige, så de er klar til at komme hjem igen og bygge op. Hvis vi løfter i folk, så skal vi nok løse det – det har vi jo gjort før.

Jeg kan huske da jeg gik i skole, hvor stolte vi var, da vietnamesiske bådflygtninge kom til vores skole og vi kunne hjælpe. I Ungarn, da Sovjet slog opstanden ned i 1956, sendte vi tog til Østrig og hentede folk, som vi så tog imod med viftende Dannebrogflag. Alle løftede i flok. I min datters klasse er der forældrepar fra Syrien, som deltager i alt – det er de sødeste mennesker, og de gør alt hvad de kan for at bidrage til det samfund, som har taget imod dem. Jeg vil have det dårlig, hvis jeg skal stå foran dem og være repræsentant for nogen, som ikke siger andet, end at de er et problem.

RÆSON: Den amerikanske forsvarsminister, Chuck Hagel, sagde for nyligt, at man skal forberede sig på en ”uendelig krig” i Mellemøsten. Hvad hvis krigen ikke slutter? Så kan man vel ikke sende flygtningene tilbage, som du foreslår.

Jens Rohde: Nej, det kan man ikke. Så må vi jo sørge for, at de får en mulighed via duelighed for at integrere sig. Det kræver som udgangspunkt, at vi ikke marginaliserer dem.

RÆSON: Du nævner selv udviklingsbistanden – men siden årtusindskriftet har Danmark jo skåret i den andel af vores BNP som vi giver i bistand. Mener du man bør gå den anden retning nu?

Jens Rohde: Det ved jeg ikke, for vi giver stadig temmelig meget. Men det giver ikke mening, hvis man gerne vil skære i ulandsbistanden, samtidigt med man siger, at flygtningene skal vende snuden hjem, og at man i stedet vil øge indsatsen i nærområderne. Så må man tage konsekvensen og lade være med at skære 2,5 mia. Det er svært at tage alvorligt, at man siger, at man vil skære i udviklingsbistanden samtidigt med, at man vil holde alle problemerne fra døren.

RÆSON: Hvordan tænker du, at nogle politikere retfærdiggør, at man vil modtage færre flygtninge og hjælpe i nærområderne, samtidigt med at man skærer i ulandsbistanden?

Jens Rohde: Hvis man lever trygt og godt, så er det jo naturligt, at man ikke har flygtningesituationen under huden. Det er derfor jeg lidt lakonisk spørger, om Inger Støjberg har et pas – for når man udtaler sig så meget om flygtningespørgsmålet, som hun gør, så ville det jo være naturligt, at hun tager på rundtur i verdens brændpunkter og reflekterer lidt over situationen. Måske kunne hun komme til at føle, at det menneskeligt er alt for alvorligt til, at der skal drives valgkamp på det. De nuværende Venstre-signaler tager ikke højde for de menneskelige tragedier, og de løser ikke problemet. Signalpolitik når ikke ret meget længere end ned til Padborg.

RÆSON: Tror du der er en skepsis i Venstre over den linje, som ledelsen udstikker i udlændingepolitikken?

Jens Rohde: Det kan jeg ikke sige noget om. Jeg ved, at jeg har meget stor opbakning til mine synspunkter i det midtjyske. Og jeg har aldrig fået så meget tak som efter den her udmelding i søndags. Jeg anerkender, at Venstres folketingsgruppe lægger Venstres politik – men jeg anerkender ikke, at den politiske ordfører eller formanden ejer Venstre. For mig er det vigtigt at vise, at det liberale grundsyn handler om andet end udlændingestramninger.

RÆSON: Du sagde selv, at du meldte dig ind i Venstre på grund af Uffe Ellemans udsyn i 80'erne og 90'erne. Tænker du aldrig, at der vil være andre partier, hvor det vil være lettere for dig at arbejde for den politik, som du mener er den rigtige?

Jens Rohde: Jo, det gør jeg da. Det er klart, at der kan komme en grænse – men den kan jeg ikke sige hvor er. Og i øvrigt ville det være alt for let bare at smutte. Det ville jo også være at svigte de mennesker i Venstre, som deler mit synspunkt. Så må jeg tage de tæsk med, som det giver. Og som Uffe altid sagde: ”I politik skal man true med at blive. Man skal ikke true med at gå”.

Troels Boldt Rømer (f. 1994) er medlem af RÆSONs chefredaktion. Student fra United World College of South East Asia (Singapore) og stud.med. Har tidligere arbejdet i Undervisningsministeriet og været formand for Danske Skoleelever.

December 2014. ”Jeg har lært, at et parti, der ikke er i kontakt med sine rødder, mister sig selv.”

KRISTIAN JENSEN: JEG VIL VÆRE STATSMINISTER

Interview af Kristian Basballe, ansv. chefredaktør for RÆSON

RÆSON: Hvis du kunne ændre noget i dansk politik, hvad skulle det så være?

Kristian Jensen: Så vil jeg gerne ændre den opfattelse, at politikere kan skabe det perfekte liv for borgerne. At vi igennem love og regler og tilskud og forbud herinde kan designe et liv, hvor borgerne bare er glade og trygge. Sagen er jo, at hver gang vi opstiller en regel, så begrænser vi nogens handlefrihed. Og regler kommer som regel, fordi der sker en eller anden fejl, og vi kommer med den for at beskytte nogen. Men i virkeligheden kommer vi ofte til at straffe mange flere, end vi egentlig beskytter, fordi vi begrænser de manges handlefrihed for at beskytte de få. Når vi ser en sag, så er den mulighed, vi har for handling – hvis ikke vi er ministre – at lave regler. Og derfor har vi jo indført tilsyn og uvarslede tilsyn og alt muligt andet på baggrund af nogle sager, der måske var helt enkeltstående og aldrig vil ske igen.

RÆSON: Er det noget, man har set under den nuværende regering, eller var det noget, man så i lige så høj grad under VK-regeringen?

Kristian Jensen: Det er noget, man ser under alle regeringer. Jeg kan da ikke pege fingre ad andre uden at pege fingrene ind mod mig selv. For vi gjorde det også i vores tid, hvor du kan finde eksempler på, at vi – egentlig ikke fordi vi ville det – alligevel endte med at komme med nogle regler på baggrund af enkeltsager.

RÆSON: Tænker du på nogle bestemte sager?

Kristian Jensen: Jeg tror, at jeg har fortrængt de fleste, men jeg sidder tilbage med en mavefornemmelse af, at hvis man søgte, ville man meget, meget nemt kunne finde dem. Fx var der en institution i Nyborg, der havde en problemstilling, som pludselig endte med at blive et politisk problem. Og hvis der nu havde været en ansvarlig udvalgsformand for regionen, der havde stillet sig frem i Nyborg dengang og sagt: „Prøv at høre: Det er vores sag – vi tager hånd om det. Det her skal I ikke blande jer i – reglerne er, som de er. Vi lavede en fejl – vi retter op på det.“ Så havde vi ikke lavet reglerne.

RÆSON: Hvad er den største udfordring for det danske demokrati?

Kristian Jensen: Den største udfordring er, hvis vi ikke sørger for at engagere nogle flere i den demokratiske proces. Og det behøver ikke at være i form af partimedlemskab, selvom jeg gerne så det. Hvorfor har vi ikke et folkemøde i enhver kommune, hvor vi alle sammen diskuterer, hvad udviklingen skal være? Den største udfordring er, at vi ikke selv engagerer os i demokratiet, at det bliver for naturligt, at vi kun er der, når en skole skal lukkes, når et plejehjem skal flyttes, eller en anden lokal sag, hvor

vi protesterer. Hvis borgerinddragelse – eller borgerengagement – kun handler om protest og ikke om opbyggelse, så bliver demokratiet for tyndt og for svagt.

RÆSON: Hvis ansvar er det?

Kristian Jensen: I sidste ende så synes jeg som liberal, at det er den enkelte borgers ansvar. Jeg synes, at vi som partier kan gøre mere for at gøre det nemmere for borgerne at tage det ansvar, men du får mig ikke til at synge med på den sang om, at borgerne har ikke noget ansvar, og at det bare burde være medierne eller politikerne, der skulle gøre det bedre. For fanden, hvis folk vil have et levende demokrati, så må de investere noget af sig selv. Hvis det hele bliver interesseorganisationer og en kamp om, hvem der har flest medlemmer – er det Bjarne Hastrup og Ældre Sagen, eller er det Dansk Ungdoms Fællesråd og de unge – jamen så bliver det en interessekonflikt i stedet for at være en samfundsopbygning.

RÆSON: Du har selv været minister, og du sidder selv i toppen af et parti og har fulgt den nuværende regerings samarbejde med embedsmændene. Er der sket en ændring i embedsmændenes rolle, eller er der bare sket en ændring i måden, vi taler om embedsmændene på?

Kristian Jensen: Hvis man ser tilbage, så vil man kunne opleve, at embedsmænd har haft forskellige roller undervejs. Vi har også oplevet ministre, der helt har overladt det til deres departementschefer at føre forhandlinger, uden at de selv har været til stede. Det findes eksempler på det tilbage til Nyrup og faktisk tilbage til Schlüter. Det, at embedsmænd agerer politisk, er ikke noget nyt. Jeg tror, at det nye er, at der er kommet meget fokus på det, og at der måske ikke er den samme styring fra ministrene i forhold til, hvad de forventer af embedsmændene. Hvad er det for en rolle, de vil have fra deres embedsmænd? Jeg synes, at man som politiker skal være meget varsom med at kritisere embedsmændene. Jeg synes, vores kritik skal være på ministeren, for i første og sidste ende er det ministeren, der har ansvaret for, hvad der sker i ministeriet. Det er sådan, at når man er minister, så er man på én gang borgernes ambassadør ind i systemet og systemets talsmand ud til samfundet. Og den dobbeltrolle skal man have. Og det betyder, at man også skal være den, der står på mål for de ting, der sker. Og jeg ved godt, at det en gang imellem føles enormt uretfærdigt, at man skal stå på mål for en fejl, der er sket på et kontor langt væk fra én, som man ikke anede noget om, før sagen dukkede op, men det er nu engang sådan, det er, fordi den enkelte embedsmand er ikke i en rolle, hvor vedkommende kan forsvare sig. Derfor skal vi sørge for, at vores kritik rettes mod ministrene, og ministrene skal sørge for, at de får lavet det system inde i deres organisation, der gør, at de ved, hvad der sker, og at de kan stå på mål for de ting, der er.

RÆSON: Vi har haft situationer, hvor embedsmænd går ud og omtaler nuværende ministre og reagerer meget stærkt på dem. Er det udtryk for et stigende fokus på embedsmændene, eller er det udtryk for en ændring i systemet?

Kristian Jensen: Der er sket den ændring, synes jeg, at der har været nogle ministre, som ikke rigtig har kunnet lave skillelinjen mellem det politiske og det embedsmandsmæssige. Der er det blevet mudret. Fx er Morten Bødskov i forhold

til hele den her sag omkring nødløgnen klart én af dem. Og der tror jeg, at fokus er rettet mod embedsmændene, og de reagerer nu den anden vej ved at komme med anonyme beskyldninger. [...] Man skal som minister stå på mål for det, der sker i et ministerium, og man skal skabe loyalitet og tillid internt i ministeriet. Og hvis ikke man gør det, så render man ind i kæmpe problemer.

RÆSON: Nu tegner du selv billedet af en form for kamp mellem embedsmænd og ministre: Fordi der er nogle ministre, der har talt om embedsmændene, så er der nogle embedsmænd, som taler om ministrene. Er det dét, der foregår?

Kristian Jensen: Det synes jeg, at man kan se i øjeblikket. Der er en usikkerhed i forholdet mellem embedsmænd og ministre, som vi – ikke for den nuværende regerings skyld og ikke for den kommende regerings skyld, men for det danske demokratis skyld – skal have afklaret, have ryddet af vejen.

RÆSON: Hvordan skal vi løse det?

Kristian Jensen: Det skal løses efter Roosevelts princip: „The buck stops here.“ Aben stopper hos ministeren. Det er ministeren, der står på mål for, hvad der sker i hans ministerium, og det er en stor opgave. Men man skal ikke som minister tørre ansvaret af på sine ansatte.

RÆSON: Har vi for mange svage ministre i Danmark?

Kristian Jensen: Det synes jeg, at vælgerne skal vælge, når vi kommer dertil.

RÆSON: Hvad synes du?

Kristian Jensen: Jeg synes, at der altid har været forskel imellem ministre. Og jeg vil hverken på det nuværende ministerhold eller det tidligere ministerhold sætte navne på. Men sagen er, at hvis ikke der er en stærk minister i et ministerium, så er det jo ikke sådan, at der ikke bliver taget beslutninger. Så bliver beslutningerne bare taget et andet sted. Og det er lige præcis den følelse, jeg gerne vil til livs, ved at vi får nogle klare strukturer omkring, hvem det er, der har ansvaret.

RÆSON: Hele debatten omkring et Danmark, der knækker over i et Udkantsdanmark og et Københavnerdanmark – hvor stort er det problem?

Kristian Jensen: Det er et reelt problem, men det er et problem, som udvikler sig. Hvis du tager den gamle tegning af den rådne banan, så passer den ikke længere. Hvis du tager Vestjylland – Jylland fra Herning og ud mod havet – så er der faktisk kommet rigtig godt gang i erhvervslivet. Der er mange virksomheder, som i dag har problemer med at tiltrække den rigtige arbejdskraft, som efterspørger smede, elektrikere, og som har brug for at få flere hænder til. Til gengæld har vi andre dele, som har det meget, meget skidt. Så vi har en problemstilling, men den er ikke så sort-hvid, som den var, da vi diskuterede det for fire år siden, hvor man tænkte, at det eneste, der kunne leve godt, var en dansk storby, og lige så snart man kom uden for byer på 30.000 indbyggere, så vil det hele være dødt. Sådan er billedet ikke længere.

RÆSON: Det er jo ikke nogen hemmelighed, at der var noget tumult i partiet i foråret. Der talte man meget om en opdeling mellem et landmandsvenstre og et

storbyvenstre.

Kristian Jensen: Ja.

RÆSON: Kan du genkende den opdeling? Eksisterer den?

Kristian Jensen: Venstre er heldigvis et bredt parti, og vi dækker rigtig mange. Vi dækker landmænd og lærere, storbymennesker og sejlere. Vi dækker rigtig mange. Og jeg tror ikke, at man kan finde en entydig opdeling ned igennem – at hvis man var landmand, så mente man A, og hvis ikke man var, så mente man B. Det, som var vores udfordring i foråret, det var at få genskabt og få sikret en mere aktiv dialog med vores egne medlemmer, og det har vi brugt rigtig meget tid på efterfølgende. Lars og jeg er på den her meget omtalte turné, hvor vi besøger alle vores medlemmer og giver mulighed for en aktiv dialog med os begge to sammen. Og det har været en kæmpe succes.

RÆSON: Hvad er det vigtigste, du har lært?

Kristian Jensen: Jeg har lært, at et parti, der ikke er i kontakt med sine rødder, mister sig selv.

RÆSON: Hvem har ansvaret, hvis man nu ikke har været det?

Kristian Jensen: Det er jo et ansvar, som påhviler os, der er ledelse i Venstre. Og handler måske primært om, at ledelsen skal være lydhør. Men selvfølgelig også, at folk skal være klar til at sige fra, når der er noget.

RÆSON: Det er vel primært formandens ansvar?

Kristian Jensen: Det er ledelsens ansvar, og med ledelsen mener jeg den brede ledelse. Jeg mener både mig selv, men også Venstres forretningsudvalg, som er den daglige ledelse, og som har den tætte kontakt mellem os, der sidder på Christiansborg, og vores kommuneforeninger og vores medlemmer. Det er os, der skal tage ansvaret for, at den her dialog, som vi har fået genskabt, at den ikke går tabt igen.

RÆSON: Hvis man kigger på de seneste meningsmålinger, så ligger blå blok jo ganske godt. Men når man ser på den blå blok, så er det jo faktisk ikke jer, der er gået frem. I ligger faktisk der, hvor I lå til valget i 2011, eller en lille smule under. Det er Dansk Folkeparti, der er gået frem. Hvorfor det?

Kristian Jensen: Når partier har haft et forløb som det, vi havde i foråret, så sætter det sig som en usikkerhed hos vælgerne. Det tror jeg stadigvæk, at vi kæmper med at komme tilbage fra. Plus at Dansk Folkeparti har vist sig utroligt dygtige og professionelle til at få placeret sig i dansk politik som et parti, der tilbyder samarbejde til både den ene og den anden side. Vores udfordring i Venstre er, at vi er et regeringsparti. Det betyder, at hvis vi i Venstre skal komme med et budskab, så skal det være noget, vi også kan gennemføre bagefter. Vi skal ikke tages i at komme med budskaber, vi ikke har en til vished grænsende sandsynlighed for at kunne gennemføre efter et valg. Og det betyder, at vi måske bliver en lille smule mere forsigtige i vores udmeldinger end andre partier. Til gengæld tror jeg, at den tillid, der er til, at når Venstre siger, at „det er den retning, det skal gå“, så bliver det den retning – den giver os på den lange bane et vedblivende højt mandattal.

RÆSON: Hvordan vil du personligt have det med at lave en aftale med Dansk Folkeparti, fx om noget økonomisk, der hænger sammen med grænsebomme?

Kristian Jensen: Vi skal ikke tilbage til grænsebommene, og det har vi sagt ganske tydeligt. Det er en dårlig metode til at opnå det, som vi egentlig er enige med Dansk Folkeparti om: nemlig at beskytte danske borgere fra udenlandske tyvebander, som vi ved er et problem. Det er også en dårlig måde at begrænse fx asyltilstrømning på.

RÆSON: Men jeg spørger jo, fordi vi har set det før. Fordi det var den måde, Dansk Folkeparti tog sig betalt på.

Kristian Jensen: Ja.

RÆSON: Kan du afvise, at man vil komme til at se det igen?

Kristian Jensen: Jeg kan da ikke afvise, at man kan komme til at se, at Dansk Folkeparti får opfyldt nogle af deres ønsker, for at vi får opfyldt nogle af vores ønsker, fordi – prøv at høre – sådan er politik. Og jeg kan da love dig for, at der i alle regeringer bliver indgået aftaler undervejs, som ikke har stået klart på forhånd. Men sagen er jo, at meget af det, Dansk Folkeparti foreslog, dengang vi sad i regering, var jo ikke sådan, at de skulle tvinge os til at mene noget nyt. Jeg skulle ikke tvinges til at synes, at det var godt at der kom flere betjente.

RÆSON: Skal der være brugerbetaling flere steder, end der er i dag?

Kristian Jensen: Det kan godt være, at der skal være brugerbetaling andre steder, men der skal ikke være mere brugerbetaling. Hvis vi fx tager sundhedsvæsnen, så er det sådan, at der lever en myte om, at vi i Danmark ikke har brugerbetaling, men det er en myte. Ca. 14 pct. af de udgifter, der er i sundhedsvæsnen i dag, dækkes af brugerbetaling. Det er bare vildt forskelligt, hvor det ligger henne. Og det synes jeg godt kan være uretfærdigt. Jeg synes, man bør kigge på, om man kan lave en ændring, der gør, at vi kan få en mere retfærdig brugerbetaling. Ikke mere brugerbetaling, men mere retfærdig brugerbetaling.

RÆSON: Skal der være brugerbetaling på at gå til praktiserende læge?

Kristian Jensen: Jeg kan jo ikke sige, at jeg vil have en fordomsfri undersøgelse, og så selv begynde at lukke ting ned.

RÆSON: Bliver du formand for Venstre på et tidspunkt?

Kristian Jensen: Det afgør medlemmerne, men det håber jeg da, at jeg gør.

RÆSON: Bliver du statsminister på et tidspunkt?

Kristian Jensen: Så er det jo ikke engang Venstres medlemmer, men alle danske vælgere, men altså ...

RÆSON: Vil du gerne være statsminister?

Kristian Jensen: Ja, det vil jeg gerne.

Kristian Basballe (f. 1986) er RÆSONs ansv. chefredaktør

December 2014. ”Politikerne synes at være enige om, at hverken ministre eller embedsmænd må nødløve. Et forbud vil være et første og nødvendigt skridt men det løser ikke alle problemer. Der er brug for, at magtbalancen kommer på plads igen.”

PERNILLE SKIPPER: ET FORBUD MOD NØDLØGNE ER IKKE NOK. FOLKETINGET MÅ STYRKES

”Jeg ser ikke for tyk ud i de her bukser, vel?” Indrømmet. Der er situationer, hvor en nødløgn er på sin plads. Men vi bør være enige om, at nødløgne hører hjemme i privatsfæren. Ikke i ministerier. Tilsyneladende er de politiske partier over en bred kam enige om at være uenige med en forhenværende og to endnu aktive dommere; Per Sørensen, Kaspar Linkis og John Lundum. De tre konkluderede som forhørsledelse i maj 2014, at det var ”en forklarlig og undskyldelig nødløgn”, da den daværende justitsminister, Morten Bødskov, i februar 2012 efter at have rådført sig med sine to ledende embedsmænd, fortalte Folketingets Retsudvalg, at et planlagt besøg på Christiania måtte udskydes, fordi det ikke passede i den daværende politidirektør Johan Reimanns kalender. Først i slutningen af 2013 kom det frem, at det var løgn, og et politisk flertal tvang Morten Bødskov til at gå af som justitsminister. Men de tre dommere i forhørsledelsen nåede altså i maj 2014 frem til den forunderlige konklusion, ”at der ikke er grundlag for at fastslå, at Anne Kristine Axelsson og Jens-Christian Bülow [dvs. de to embedsmænd] bevidst har tilbageholdt oplysninger om Johan Reimanns afbud i februar 2012 over for Folketinget, justitsministeren eller andre”. For at introducere og kvalificere begrebet ”nødløgn” henviste de tre dommere i en fodnote til Ordbog over det Danske Sprog (ODS, udgivet 1918-56), hvor der står, at en nødløgn er ”en ofte som undskyldelig eller forholdsvis uskyldig betragtet løgn, som en (i øvrigt sanddru) person benytter sig af i en nødsituation, en forlegenhed, for ikke at volde andre fortræd eller bekymring og lign.”

Flere ting er værd at bemærke i forhold til forhørsledelsens konklusioner. For det første er der tale om ikke kun et nybrud, hvilket er tydeligt, eftersom der henvises til sproglig og ikke juridisk faglitteratur. Det er også ekstremt grundlæggende at tale om undtagelser til sandhedspligten. Selvom vi alle kan forstå, at man i løbet af et liv ikke altid fortæller sandheden, fx når det gælder den nye kjole, er de små nødløgne ren gift i en parlamentarisk sammenhæng. Skal Folketinget gøre sit arbejde med at kontrollere regeringen, skal man kunne stole på de svar, der kommer fra ministerierne. Det er hele essensen af sandhedspligten og den danske parlamentariske konstruktion. Det er jo ikke i hverdagen, hvor spørgsmål og svar er almindeligheder, men når der muligvis er problemer, at sandheden er vigtigst, og nødløgner bliver farligst. Derfor må nødløgner afskaffes.

For det andet har alle ovennævnte personer (bortset fra Bødskov) erfaring som ledende embedsmænd i Justitsministeriet – både de to embedsmænd under anklage og forhørsledelsen selv. Risikoen for, at undersøgerne har større forståelse for embedsmændenes adfærd, end vi som samfund kan være interesseret i, er overhængende. Og det er da også bemærkelsesværdigt svært at støve andre forsvarere for nødløgnen frem, end de personer, der enten har opfundet den, eller som er blevet reddet af den.

For det tredje synes de tre dommere med henvisningen til en ordbog at forudsætte, at justitsministeren og ministeriets ledende embedsmænd er ”i øvrigt sanddru”. Vi lader den stå et øjeblik, mens vi husker på, at løgnen om Christiania-besøget kun ved en tilfældighed kom til Folketingets og offentlighedens kendskab, fordi Ekstra Bladet interesserede sig for nogle konflikter mellem PET-chefen og de ansatte i tjenesten. Indtil da var aflysningen én af hundredvis af små og større sager, som ingen i øvrigt tog notits af. I denne sammenhæng er det også værd at bemærke, at forhørsledelsens rapport indeholder to divergerende forklaringer. På den ene side menes det at være en helt usædvanlig situation, der begrundede løgnen. Men forklaringen på, at man ikke senere gik til bekendelse, men rent faktisk løj om løgnen, var, at man havde glemt den oprindelige løgn. Noget kunne altså tyde på, at nødløgne ikke er helt så usædvanlige endda – det er i hvert fald noget, man hurtigt glemmer igen.

For det fjerde kan man sætte spørgsmålstegn ved, om der i februar 2012 forelå en ”nødsituation”. Vi ved stadig ikke, hvilken konkret trussel Politiets Efterretningstjeneste angiveligt havde identificeret i forbindelse med Retsudvalgets og ikke mindst Pia Kjærsgaards planlagte Christiania-besøg. Og anonyme PET-kilder har da også forklaret til Ekstra Bladet, at det slet ikke var hensynet til sikkerheden, der begrundede ønsket om aflysning, men derimod ønsket om at undgå en stor udgift. Hvem der taler sandt, ved vi stadig ikke. Bortset fra det kan man under alle omstændigheder godt forestille sig, at den daværende justitsminister og hans embedsmænd kunne have ”fortalt sandheden uden at rutte med den” – det må man nemlig gerne – uden at kaste sig ud i en løgnehistorie.

Siden forhørsledelsen i starten af maj afgav sin 179 sider lange beretning, har politikerne diskuteret, hvordan man kan forhindre, at begrebet ”nødløgn” bider sig fast i dansk politisk og i den administrative kultur. Det har været mere besværligt, end man lige skulle tro. I Enhedslisten interesserer vi os for, hvad der skal ske fremover. Vi ønsker, at det én gang for alle bliver slået fast, at ministre ikke må lyve over for Folketinget, og at embedsmænd ikke må hjælpe dem med det. Hvis det forudsætter, at vi ændrer ministeransvarlighedsloven, tjenestemandsløven eller andre love, så mener vi, at det skal gøres.

Men det kan desværre ikke gøre det. Udover at være interessant i sig selv, trækker denne sag også tråde ind i en diskussion om i] forholdet mellem embedsværk og regeringen på den ene side og ii] Folketinget på et mere generelt plan. På mange måder handler det om den magtbalance, der burde eksistere imellem de forskellige

instanser. Med årene er der blevet lagt stadig lagt flere lod i den ene skål. Når afdelingscheferne i Justitsministeriet øjensynligt bliver så sure over, at de ikke må lyve, at de iklæder sig sort dagen efter afskedigelsen af departementschefen, vidner det jo også om, at adgangen til en nødløgn ville være ganske behændig set fra en embedsmands synspunkt. Offentlighedsloven er også et lod i embedsværkets skål. Hele sagen om Christiania-besøget kom frem, fordi pressen var interesseret i dele af sagen. Og netop pressens opgave som den fjerde statsmagt er gjort bekymrende sværere efter at den nye og mere indskrænkende offentlighedslov er trådt i kraft. Det svækker selvfølgelig også Folketinget som kontrolinstans overfor den udøvende magt.

Når Venstre og Socialdemokraterne afviser at indføre parlamentariske undersøgelser, som et effektivt og hurtigarbejdende alternativ til de alt for tunge, tidskrævende, tandløse og dyre kommissionsundersøgelser, fordi de ikke vil lade embedsmænd afhøre, begrænser det også Folketingets kontrolmuligheder. At der ligger mange lodder i embedsværkets og ministeriernes skåle, vidner beretningerne om politisk bestillingsarbejde, løs omgang med sandheden, udeladelser osv. i bogen "Mørkelygten" af journalisten Jesper Tynell også om. Vi får ikke et mere gennemskueligt politisk system uden at udstyre folketingspolitikere fra den til enhver tid siddende opposition med redskaber, der gør os i stand til at give et effektivt modspil. Der er brug for flere lodder i Folketingets skål. Der er brug for, at magtbalancen kommer på plads igen.

Afskaffelsen af nødløgnen må meget gerne ske hurtigt, mens sagen om det aflyste Christiania-besøg i 2012 endnu er i frisk erindring, og partierne endnu har galden i kog. Erfaringen viser desværre, at gassen hurtigt kan gå af ballonen, hvis en sag bliver glemt, inden der handles på den. I kølvandet på Tamilsagen var SF fremme med et sympatisk forslag om at styrke Folketingets modspil til regeringen med et uafhængigt lovråd. Galden hos de partier, der kom til magten i starten af 1993, var endnu så meget i kog, at lovrådet fik plads og særdeles positiv omtale i statsminister Poul Nyrup Rasmussens første åbningstale i 1993 samt udtalt velvilje fra et politisk flertal. Men i løbet af de følgende måneder og år fik Poul Nyrup og hans kolleger sat sig så godt til rette på ministerkontorerne, at lovrådet aldrig blev realiseret. Det betyder, at Folketinget endnu i dag er dårligt klædt på til at yde den til enhver tid siddende regering et kompetent modspil. Når det gælder vurderingen af f.eks. juridiske eller konventionsmæssige konsekvenser af et lovforslag eller af omkostningerne ved et ændringsforslag til finansloven, er folketingspolitikere stort set prisgivet henholdsvis Justitsministeriets og Finansministeriets farvede oplysninger.

Et lovråd, hvor uafhængige dommere gransker lovforslag efter anmodning fra regeringen eller et flertal eller et mindretal i et parlamentsudvalg, vil være en klar forbedring. Det samme ville muligheden for parlamentariske undersøgelser. Et absolut forbud mod nødløgnen er første skridt. Men det gør det ikke alene. ■

Pernille Skipper (f. 1984) er retsordfører for Enhedslisten. Hun er uddannet cand.jur.

December 2014. ”Hvis DF skal i regering på noget tidspunkt overhovedet, så bliver det efter det kommende valg.”

HANS ENGELL: DERFOR TROR JEG AT DANMARK FÅR EN VO-REGERING

Interview af Alexander Brun

RÆSON: Hvordan er situationen helt generelt i regeringen?

Hans Engell: De interne forhold i regeringen er præget af stabilitet og godt samarbejde. Der er ingen tvivl om, at formandsskiftet hos De Radikale, fra Margrethe Vestager til Morten Østergaard, har betydet en klimaforbedring. På den ene side har De Radikale nok valgt at køre solo på en række områder, og markeret sig på sager, hvor de gerne vil have lidt fripas i forhold til Socialdemokraterne. Men i alle de afgørende spørgsmål har de kunne samarbejde uanset, om det var finanslov eller udlændingepolitik. Det er ikke mindst fordi Morten Østergaard har en anden ledelsesstil, og fungerer på en anden måde i regeringen internt, bedre end Margrethe Vestager gjorde. Forholdet mellem ham, Thorning og Corydon er godt og der en meget god stemning mellem de to ministerhold. Selvom meningsmålingerne er dårlige for dem, så er det ikke en regering, der er præget af den dybe nederlagsstemning.

RÆSON: Hvor alvorlig kan Eritrea-sagen blive for regeringen?

Hans Engell: Sagen ER alvorlig for regeringen, fordi den atter engang demonstrerer rod og kaos i og omkring Justitsministeriet og fordi sagen jo kan føre til flere alvorlige undersøgelser med henblik på at få fastslået, om der er sket magtfordrejning. Jeg forventer ikke, sagen juridisk vil ramme den nuværende minister Mette Frederiksen, men forgængerens Karen Hækkerups ’beklagelse’ af tidligere udtalelser om hendes initiativ i sagen, rejser jo spørgsmål om, hvad der egentlig er foregået. Foreløbig afventer vi nu en redegørelse fra Udlændingestyrelsen og bagefter er det min forventning, at ombudsmanden vil indlede en uvildig granskning af sagen og herunder de to sager i styrelsen, der har ført til advarsler til to centrale embedsmænd. Samlet er sagen med til at svække regeringen og styrke oppositionens påstand om, at regeringen ikke har styr på udlændingeområdet.

RÆSON: Hvordan er situationen i oppositionen?

Hans Engell: Oppositionen er langt mere splittet. Her er fire partier – og situationen er præget af, at de nu er to store partier, og to små partier. De to store partier, Venstre og Dansk Folkeparti, har på ledelsesplan et fornuftigt forhold. Lars Løkke og Kristian Thulesen Dahl, formår, uanset uenighederne, alligevel at håndtere det på en fornuftig måde. I virkeligheden ved at stemmeoptimere deres grundlag, netop fordi de bruger uenigheden som en styrke i forhold til at kunne ramme et bredere vælgersegment. Det er klart, at der er en stigende ubalance, hvor Dansk Folkeparti bliver større

og større. Venstre har haft nogle alvorlige meningsmålinger efter Løkke-sagerne – og Løkke står mere presset i målingerne i forhold til Thorning, hvor de seneste målinger af, hvem danskerne foretrækker som statsminister, jo giver Helle Thorning et betydeligt forspring fremfor Lars Løkke. For de to små partier er situationen en anden. Liberal Alliance har ikke kunne få den vælgervækst, de har sat som mål ved det kommende valg. De ligger fladt i meningsmålingerne, og det til trods for en massiv annoncekampagne, der startede for over et måned siden, og kører helt frem til valget, men ikke rigtigt har givet nogen bevægelse i målingerne.

For De Konservative har det været noget nær en katastrofe, at den nye partiformand Søren Pape, ikke alene ikke har været i stand til at hente vælgere til, men tværtimod leverer gennemsnitsmålinger, hvor de ligger under det valgresultat i 2011, som var det ringeste i partiets snart 200-årige historie. På den måde er de to små partier meget præget af, at de slås for at hente nogle vælgere til sig, og de er parate til at bruge stort set alle midler for at nå det mål. Det klart, det skaber en hvis ustabilitet i et samarbejde, hvis der er to, der stirrer så blindt på vælgerne, og de to andre står mere med de politiske udfordringer. Men samlet set må man jo sige, at oppositionen også præges af, at man håber på en blå flertal og på et regeringskifte. Dermed håber man på, at hver af partierne får den størst mulig politisk indflydelse – Dansk Folkeparti, hvis de går i regering, og de to mindre partier ved at de kommer til at sidde med nogle afgørende mandater, der kan give dem indflydelse. På den måde er det ikke en opposition, der er præget af det store kaos – men omvendt så er det tydeligt, at de har svært ved at definere et fælles projekt. De fælles udspil, der er kommet fra kronikker, som de fire partiledere har skrevet sammen, har primært været på områder, der ikke er kernen. Det har ikke handlet om økonomisk politik, det har ikke handlet om Skat – det har været landbrugets forhold, og på uddannelsesområdet – så det har altså ikke været på de helt tunge emner, de har kunnet formulere sig fælles om.

RÆSON: Tror du, det er fordi Liberal Alliance og Dansk Folkeparti ikke vil kunne mødes på de områder?

Hans Engell: Det kan de ikke, og de har heller ikke noget ønske om at skulle mødes, fordi deres synspunkt er: hvorfor skulle man begynde at lave kompromiser før et valg, som så bare bliver trævlet op? I stedet vente vil man hellere vente til efter et valg. Så de har ikke noget ønske om at bøje sig i forhold til hinanden, fordi hvad får de ud af det? Det, de ville få ud af det, er at deres egne vælgere vil være kritiske over for de kompromiser, som de så vil være nødt til at indgå. Kompromisernes tid kommer efter et valg, ikke før.

RÆSON: Hvad bliver Dansk Folkeparti og Liberal Alliances rolle?

Hans Engell: For Dansk Folkeparti er det helt store spørgsmål om de skal stile efter at komme med i en regering sammen med Venstre, eller om de skal blive udenfor. Det tror jeg, de er meget i tvivl om. Mit indtryk er, at langt oppe i ledelsen, er der ønske om at se Dansk Folkeparti som regeringsparti. Men der er også en betydelig bekymring for, at man bliver kørt politisk ned af Venstre – og der er også bekymring for, at vælgerne vil reagere meget negativt, hvis DF går ind i en regering, og skal indgå de kompromiser, der er en forudsætning for et fælles regeringsgrundlag med Venstre. Det er det, som optager dem. De Konservative er i en situation, hvor – hvis de ikke

ændrer dén til en pæn fremgang, ikke har kræfter til at kunne bære regeringsdeltagelse. Altså et parti på otte medlemmer, hvor formanden er helt ny, og de ved ikke engang, om han bliver valgt. Det er ikke parti, der kan styre efter at komme i regering. For Liberal Alliance er det heller ikke ambitionen, uanset om Anders Samuelsen sagde det, så ER Liberal Alliance et parti, der skal bruge mange kræfter på at opbygge sig selv og konsolidere partiet. Det er ikke et regeringssamarbejde der ligger for øje. Forskellen på Liberal Alliance og Dansk Folkeparti – plus mandatforskellen på dem – er så stor, at de ikke har nogen større interesse for at bøje sig mod hinanden. Det er ikke sådan, at de to partier har en dårligt forhold. I Dansk Folkeparti glemmer man ikke, at Liberal Alliance var de første, der pegede på, at det ville være helt naturligt, hvis Dansk Folkeparti indgik i en regering. At der så umiddelbart er en bagtanke med det ændrer ikke på, at LA var det første parti, der kom med den melding, og det anså Dansk Folkeparti for at være en meget venligtsindet handling. Så på en eller anden måde har de to partier fundet hver deres plads på det politiske. De ved godt at før et valg kan man ikke sidde og strikke et kompromis sammen, f.eks. på det skattepolitiske, mellem dem.

RÆSON: Hvad vil partierne slå på i valgkampen?

Hans Engell: Socialdemokratiet: Velfærd, stabilitet, fast ledelse, fortsat reformpolitik.

Det Radikale Venstre: Stort set det samme. At tage ansvar, at holde orden i økonomien, mere vækst, fremme de private arbejdspladser, være mere dynamiske på EU-området.

SF: Det bliver i høj grad miljø, de vil køre dét tema meget, og så dagpenge.

Enhedslisten: Devilkørepådagpenge, og desvageste grupper, kontanthjælpsmodtagere, og manglende arbejdspladser. De vil skabe flere arbejdspladser. Dansk Folkeparti: Velfærd, tryghed for de ældre, ordentlig sundhed, og en stram udlændingepolitik.

Venstre: De vil slå på velfærd, orden i pengesagerne, lavere skat, langt mere satsning på at skabe vækst i den private sektor, og nulvækst, eller meget stor tilbageholdenhed, med udvikling i de offentlige udgifter. Det Konservative Folkeparti: De vil nogenlunde det samme. De vil køre meget på erhverv, at topskatten skal væk, erhvervslivet skal fremmes og en stram retspolitik. Liberal Alliance: Det er skatten. Skatten skal ned, den offentlige sektor skal reduceres, der skal være mere frihed, færre restriktioner, færre regler og love.

RÆSON: Hvad tror du bliver hovedtemaerne ved valget?

Hans Engell: Velfærd, udlændinge, dagpenge og lederskab.

RÆSON: I forhold til 2011, hvordan synes du så dansk politik har forandret sig?

Hans Engell: Dansk politik har ændret sig på måde, at ingen havde set, at regeringen ville klare sig så ualmindeligt dårligt, som de faktisk har gjort i meningsmålingerne. Altså – jeg havde regnet med at regeringen kunne holde i minimum to perioder, og det er der ikke noget, der tyder på. Så den store overraskelse er, at det ikke er lykkedes regeringen at vikle sig ud af løftebrudsdiskussionen, og at det ikke er lykkedes at få mere ud af de reformer og den rimeligt stabile økonomi, som har præget udviklingen de senere år. Det har overrasket mig, også at man ikke har været bedre til at holde på egne vælgere. Det er helt klart, at f.eks. Dansk Folkepartis massive fremgang, den var ikke til at se i 2011. Så må man sige, at det, der har været overraskende, er også

at de to statsministerkandidater, Lars Løkke og Helle Thorning, står så relativt svagt. Ifølge målingerne er det 1/3, der vil have Thorning og 1/3, der vil have Løkke, men der er altså over 30% af vælgerne, som foretrækker en tredje kandidat. Det er altså to statsministerkandidater, der står historisk svagt, og det er en ny situation.

RÆSON: Vil Socialdemokratiet og De Radikale gå samlet til valg?

Hans Engell: Ja, jeg tror de vil lægge vægt på at fremstå samlet som en regering, der gerne vil fortsætte arbejdet, og dermed også samarbejdet. Det er klart de på nogle sager vil markere sig forskelligt fra hinanden, også i forhold til de ministerområder, de to partier sidder på. I udlændingebatten fx vil vi nok også høre meget forskellige signaler. Men jeg tror at på et ledelsesplan, Thorning/Østergaard, der vil man bestræbe sig på, at det bliver en valgkamp, hvor de fremstår som en enhed, og ikke to som er i konflikt med hinanden.

RÆSON: Hvad vil Socialdemokratiet og De Radikale gøre, for at genvinde regeringsmagten?

Hans Engell: De vil for det første slå på, at de blå partier er indbyrdes meget uenige, at Venstre ikke har fremlagt nogen samlet plan, og at regeringens politik har været succesfuld. De vil også slå på at de har skabt store resultater, at Danmark er et af de lande i EU, der klarer sig relativt bedst, at der er fornuftig ledighed, og der er fornuftige statsfinanser. Selvom man har måttet nedjustere væksttallene, så taler vi trods alt stadig om vækst. Man vil fremhæve, at det er en regering, der har vist, at man kan tage ansvar, styre tingene og arbejde sammen.

RÆSON: Hvordan vil Socialdemokratiets forhold være til SF efter valget?

Hans Engell: Det har været en stor fordel for Socialdemokratiet, at SF gik ud af regeringen. Man slap for en masse bøvl og ballade, med ledelser, der hele tiden var i vanskeligheder, og intern ballade i SF's gruppe og bagland. Alt det har man slukket, og samtidigt har SF spillet, uden for regeringen, en meget konstruktiv rolle i forhold til finanslovsforhandlingerne, og de været gode til at trække Enhedslisten med en i en række forskellige aftaler. Så jeg tror egentlig at Socialdemokratiet er ganske godt tilfredse med det samarbejde de har med SF i dag, men det er ikke min opfattelse at de har planer om, at SF skal vende tilbage til en regeringssamarbejde. Det er helt ude. Med den måde som SF trådte ud af regeringen på, kommer der til at gå mange år før SF går ind i en regering igen.

RÆSON: Hvad er Dansk Folkepartis plan for eventuelt at komme i regering?

Hans Engell: Det er klart mit indtryk at Dansk Folkeparti forbereder sig godt til det kommende valg, også politisk. Min forventning er, at Kristian Thulesen Dahl inden valget vil have en liste på 10-15 punkter, som han gør klar, i fald af der skulle komme blåt flertal, og Løkke ringer til ham på valgaftenen, så har han et udgangspunkt for de forhandlinger, der skal føres. Jeg tror simpelthen det bliver et spørgsmål om, hvor enige kan man blive på alle de her forskellige nøgleområder. Hvis det lykkes – så har vi en VO-regering, hvis ikke det lykkes, så vil Dansk Folkeparti pege på Løkke, men ikke selv gå ind i en regering. Det er meget svært at sige på forhånd, fordi det er svært at sige, hvor smertegrænsen går, i forhold hvor langt de vil rykke sig.

RÆSON: Hvad er Venstres plan så?

Hans Engell: Jeg tror, at Venstre, eller i hvert fald Løkke, gerne vil have Dansk Folkeparti med i regeringen. Det vil løse mange problemer, for det vil være en ret stærk regering. Det er lettere at have DF med end at have dem udenfor hvor de kan gå ind i alternativt flertal med Socialdemokraterne. Forudsætningen er, at de kan lave et regeringsgrundlag, som begge partier kan leve med. Min forventning er, at det mest sandsynlige er, at det ender med en VO-regering efter valget. Jeg ved godt, at jeg står lidt alene med det synspunkt, og hvorfor mener jeg så det? Det mener jeg fordi, de har så stor fælles interesse i det projekt. Og fordi Dansk Folkeparti er kommet til et tidspunkt i partiets historie, hvor det vil være meget mærkeligt at et parti, der måske får hver femte vælger som støtte, ikke vil påtage sig regeringsansvar. Hvis de skal i regering på noget tidspunkt overhovedet, så bliver det efter det kommende valg. Det vil være det mest åbenlyse tidspunkt, også fordi alle Dansk Folkepartis ledende politikere har den helt rigtige alder til at gå i regering. Der er alle sammen nogle i begyndelsen af fyrrerne, og det er en god alder, at skulle være ministerhold på. Hvis de venter, aner de ikke, hvornår de får chancen igen, så kan der gå ti år, og så er det et helt andet hold. Som Henry Kissinger så rigtigt en gang sagde: ”I politik er det sådan at muligheder enten udnyttes, eller forspildes. De hober sig ikke op”. Det er den situation, Dansk Folkeparti vil stå i.

Hans Engell er politisk kommentator i Ekstra Bladet (hvor han tidligere har været chefredaktør) og på TV2 News. Han har været leder af De Konservative, justitsminister, forsvarsminister og oprindeligt partiets pressechef. Alexander Brun (f. 1992) har tidligere studeret på Søværnets Officersskole og læser nu journalistik på Danmarks Medie- og Journalisthøjskole. Han er vært på netradioprogrammet Verdensmændene og en del af holdet bag Medie- og Journalisthøjskolens eget tv program "Coming Up".

